

**EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMO
PRAKTIKOS APŽVALGA
2024 M. LIEPOS 1 D.–2024 M. GRUODŽIO 31 D.**

**APŽVALGĄ PARENGĖ
LIETUVOS VYRIAUSIOJO ADMINISTRACINIO TEISMO
TEISMŲ PRAKTIKOS DEPARTAMENTAS**

EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

(2024 m. liepos 1 d.–2024 m. gruodžio 31 d.)

BENDRA UŽSIENIO IR SAUGUMO POLITIKA	5
2024 m. rugsėjo 5 d. sprendimas byloje <i>Jemerak</i>, C-109/23.....	5
<i>Dėl „teisinių konsultavimo paslaugų“ sąvokos ribojamųjų priemonių taikymo kontekste</i>	<i>5</i>
Didžiosios kolegijos 2024 m. rugsėjo 10 d. sprendimas byloje <i>Neves 77 Solutions</i>, C-351/22.....	6
<i>Dėl draudimo teikti Rusijos ūkio subjektams su karine įranga susijusias tarpininkavimo paslaugas</i>	<i>7</i>
Didžiosios kolegijos 2024 m. rugsėjo 10 d. sprendimas sujungtose bylose <i>KS ir KD prieš Tarybą ir kt.</i>, C-29/22 P ir C-44/22 P	8
<i>Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos vertinti veiksmų ar neveikimo, tiesiogiai nesusijusių su politiniais ar strateginiais pasirinkimais BUSP srityje, teisėtumą arba juos aiškinti.....</i>	<i>9</i>
ĮSISTEIGIMO LAISVĖ.....	10
2024 m. liepos 12 d. sprendimas byloje <i>Società Italiana Imprese Balneari</i>, C-598/22	10
<i>Dėl koncesijos pagrindu naudotoje teritorijoje koncesininko pastatytų neišmontuojamų objektų neatlygintino perleidimo valstybei pasibaigus koncesijos galiojimui, net jei koncesija atnaujinama.....</i>	<i>11</i>
LAISVAS KAPITALO JUDĖJIMAS	12
2024 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje <i>Nemzeti Földügyi Központ</i>, C-419/23	12
<i>Dėl uzufukto teisių, panaikintų pažeidžiant laisvo kapitalo judėjimo apribojimo draudimą, įregistravimo iš naujo, net jei pirminis šios teisės įregistravimas prieštaravo nacionalinės teisės nuostatoms.....</i>	<i>13</i>
SOCIALINĖ POLITIKA	14
2024 m. spalio 17 d. sprendimas byloje <i>Anwaltsnotarin</i>, C-408/23	14
<i>Dėl maksimalios amžiaus ribos pirmą kartą skiriant į advokato-notaro pareigas.....</i>	<i>15</i>
UŽSIENIEČIŲ TEISINĖ PADĖTIS.....	16
2024 m. spalio 4 d. sprendimas sujungtose bylose <i>Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl ir kt. (Afganistanietės moterys)</i>, C-608/22 ir C-609/22	16
<i>Dėl moterims taikomų diskriminacinių priemonių intensyvumo, kumulatyvaus poveikio ir sąmoningo bei sistemingo taikymo.....</i>	<i>17</i>
<i>Dėl afganistaniečių moterų padėties vertinimo, nagrinėjant jų tarptautinės apsaugos prašymus.....</i>	<i>17</i>
Didžiosios kolegijos 2024 m. spalio 4 d. sprendimas byloje <i>Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor azylové a migrační politiky</i>, C-406/22.....	18
<i>Dėl naudojimosi EŽTK 15 straipsnyje numatyta teise nukrypti nuo šia konvencija prisiimtų įsipareigojimų, vertinant, ar trečioji šalis gali būti priskirta prie saugių kilmės šalių</i>	<i>19</i>
<i>Dėl draudimo priskirti trečiąsias šalis prie saugių kilmės šalių, išskiriant tam tikras jų teritorijos dalis, ir nacionalinio teismo pareigos įvertinti tokio priskyrimo teisėtumą ex officio</i>	<i>19</i>
2024 m. spalio 17 d. sprendimas byloje <i>Ararat</i>, C-156/23	20
<i>Dėl pareigos atlikti atnaujintą trečiosios šalies piliečio patiriamos grėsmės vertinimą, vykdant grąžinimo sprendimą</i>	<i>21</i>
<i>Dėl nacionalinio teismo pareigos savo iniciatyva įvertinti, ar vykdant grąžinimo sprendimą nebus pažeistas negrąžinimo principas.....</i>	<i>21</i>
Didžiosios kolegijos 2024 m. gruodžio 19 d. sprendimas sujungtose bylose <i>Kaduna</i>, C-244/24, C-290/24.....	22
<i>Dėl draudimo priimti sprendimą grąžinti trečiosios šalies pilietį tol, kol jis valstybės narės teritorijoje yra teisėtai</i>	<i>22</i>
APMOKESTINIMAS	23
2024 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje <i>Ordre des avocats du Barreau de Luxembourg</i>, C-432/23	23

<i>Dėl mokesčių administratoriaus, gavusio prašymą iš kitos valstybės narės kompetentingų institucijų pateikti informaciją, advokatui duoto privalomojo nurodymo pateikti visą informaciją, susijusią su jo (advokato) klientui teikta konsultacija</i>	24
2024 m. spalio 4 d. sprendimas byloje UPCAFFE, C-171/23	24
<i>Dėl draudimo piktnaudžiauti smulkiajam verslui skirta neapmokestinimo PVM schema ir tokio piktnaudžiavimo pasekmių</i>	25
2024 m. lapkričio 7 d. sprendimas byloje Lomoco Development ir kt., C-594/23	26
<i>Dėl tiekiamo žemės sklypo, kuriame yra išlieti tik gyvenamosios paskirties pastatų pamatai, pripažinimo „žeme statybai“ šio tiekimo apmokestinimo PVM tikslais</i>	26
2024 m. gruodžio 5 d. sprendimas byloje Modexel, C-680/23	27
<i>Dėl PVM skirtumo perkėlimo į kitus mokesčius laikotarpius atskaitos tikslais, kai po skirtumo susidarymo asmuo buvo kurį laiką nutraukęs ekonominę veiklą</i>	27
2024 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje Pohjanri, C-596/23	28
<i>Dėl pardavėjo pripažinimo netiesiogiai gabenančiu per jo interneto svetainę kitoje valstybėje narėje gyvenančio asmens įsigytus alkoholinius gėrimus, jų apmokestinimo akcizu tikslais, kai šiuos gėrimus pirkėjui gabena pastarojo pasirinktas vežėjas</i>	29
APLINKA	29
2024 m. liepos 29 d. sprendimas byloje ASCEL, C-436/22	29
<i>Dėl vilkų priskyrimo medžiojamai rūšiai regioniniu lygmeniu, kai šios rūšies apsaugos būklė nacionaliniu lygmeniu yra pripažinta nepalankia ir netinkama pagal Buveinių direktyvą</i>	30
2024 m. spalio 4 d. sprendimas byloje Friends of the Irish Environment (Project Ireland 2040), C-727/22	31
<i>Dėl „planų ir programų“, kurių poveikio aplinkai vertinimas yra privalomas, sąvokos aiškinimo</i>	31
ASMENS DUOMENŲ APSAUGA	32
2024 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje Land Hessen (Duomenų apsaugos institucijos pareiga imtis veiksmų), C-768/21	32
<i>Dėl galimybės priežiūros institucijai nesiimti taisomųjų veiksmų, konkrečiai kalbant, neskirti administracinės baudos, kai nustatytas asmens duomenų saugumo pažeidimas</i>	33
Didžiosios kolegijos 2024 m. spalio 4 d. sprendimas byloje Bezirkshauptmannschaft Landeck (Bandyamas priėti prie mobilajame telefone saugomų asmens duomenų), C-548/21	33
<i>Dėl policijos pareigūnų prieigos prie mobilajame telefone esančių duomenų ne vien kovojant su sunkiais nusikaltimais</i>	34
EUROPOS SĄJUNGOS STRUKTŪRINIAI INVESTICIJŲ FONDAI	35
2024 m. spalio 17 d. sprendimas byloje MFE, C-701/22	35
<i>Dėl teisės į delspinigius, nacionalinei institucijai pavėlavus išmokėti finansinę paramą</i>	36
<i>Dėl nacionalinio teismo teisės mažinti delspinigius, atsižvelgiant į finansinės paramos gavėjo padarytus pažeidimus tuo atveju, kai nacionalinė finansinę paramą administruojanti institucija už šiuos pažeidimus netaikė finansinės korekcijos</i>	37
ELEKTRONINIS PARAŠAS	37
2024 m. spalio 17 d. sprendimas byloje Jarocki, C-302/23	37
<i>Dėl elektroniniu parašu pasirašyto procesinio dokumento pateikimo teismui (tik per atitinkamą informacinę sistemą)</i>	37
EUROPOS SĄJUNGOS BENDROJO TEISMO TEISĖJŲ SKYRIMAS	38
Didžiosios kolegijos 2024 m. liepos 29 d. sprendimas byloje Valančius, C-119/23	38
<i>Dėl ne aukščiausių vietų eiliškumo sąraše užėmusio kandidato teikimo eiti Bendrojo Teismo teisėjo pareigas</i> 39	
TEISĖ Į VEIKSMINGĄ TEISINĘ GYNYBĄ	40
Didžiosios kolegijos 2024 m. liepos 11 d. sprendimas sujungtose bylose Hann-Invest, C-554/21, C-622/21 ir C-727/21	40

<i>Dėl bylų nagrinėjusios teisėjų kolegijos, kaip vienintelio teismo, turinčio nuspręsti dėl bylos baigties</i>	<i>41</i>
Didžiosios kolegijos 2024 m. liepos 29 d. sprendimas byloje <i>Protectus</i>, C-185/23	41
<i>Dėl leidimo dirbti su įslaptinta ES informacija panaikinimo priskyrimo ES teisės įgyvendinimo sferai</i>	<i>42</i>
<i>Dėl įmonės informavimo apie įslaptintą informaciją, lėmusią įmonės patikimumą patvirtinančio pažymėjimo panaikinimą, ribojimo</i>	<i>43</i>

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ir Teisingumo Teismas, ESTT) procesinių sprendimų apžvalgos. Apžvalgos rengiamos, be kita ko, atsižvelgiant į Europos Sąjungos Tyrimų ir dokumentacijos direktorato parengtas teismo sprendimų ir nutarčių santraukas. Šis dokumentas yra skirtas tik informuoti ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas neprisiima atsakomybės už šių procesinių dokumentų vertimus. Oficialius ir išsamius sprendimų tekstus galite rasti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo interneto svetainėje <http://curia.europa.eu/> ir Europos Sąjungos teisės interneto svetainėje <http://eur-lex.europa.eu/>.

BENDRA UŽSIENIO IR SAUGUMO POLITIKA**2024 m. rugsėjo 5 d. sprendimas byloje *Jemerak, C-109/23***

Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje – Reglamentas (ES) Nr. 833/2014¹ – 5n straipsnio 2 ir 6 dalys – Draudimas tiesiogiai ar netiesiogiai teikti teisinio konsultavimo paslaugas Rusijos vyriausybei arba Rusijoje įsteigtiems juridiniams asmenims, subjektams ar organizacijoms – Su paslaugų, kurios yra griežtai būtinos siekiant užtikrinti galimybę pasinaudoti teismo, administracinėmis ar arbitražo procedūromis valstybėje narėje, teikimu susijusi išimtis – Notaro atliekamas nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sutarties tvirtinimas ir vykdymas – Vertėjo žodžiu pagalba, taip tvirtinant sandorį

Bylos aplinkybės

Vokietijos piliečiai ketino Berlyne esančiame daugiabutyje įsigyti butą, kurio savininku buvo Rusijoje įregistruota ir buveinę Maskvoje turinti bendrovė. Šalys kreipėsi į Berlyne dirbantį notarą, kurio, be kita ko, prašė parengti autentišką pirkimo–pardavimo sutartį dėl parduodamo daikto bei įregistruoti nekilnojamojo turto registre nuosavybės teisės į atitinkamą butą perleidimą pirkėjams. Notaras informavo šalis, kad laikinai atsisako patvirtinti sutartį, nes negali atmesti galimybės, kad jos patvirtinimas pažeidžia Reglamento Nr. 833/2014 5n straipsnio 2 dalies b punkte nustatytą draudimą teikti teisinio konsultavimo paslaugas Rusijoje įsteigtiems juridiniams asmenims. Notarui atmetus šalių skundą, jis skundą perdavė Berlyno apygardos teismui, kuris kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, dėstydamas argumentus, susijusius su notaro statusu ir veikla Vokietijoje, pažymėjo, jog, jeigu numatytas draudimas būtų taikomas nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sutarties patvirtinimui, Rusijoje įsteigti juridiniai asmenys teisiškai ir faktiškai netektų bet kokios galimybės disponuoti savo turtu, nes notaro dalyvavimas perleidžiant nekilnojamąjį turtą yra būtinas, o tai būtų rimtas šių asmenų pagrindinės teisės į nuosavybę pažeidimas. Teismas taip pat pažymėjo, jog Europos Komisijos tarnybos yra paskelbusios dokumentą, kuriame Komisijos tarnybos išreiškė nuomonę, kad Reglamento Nr. 833/2014 5n straipsnio 2 dalis taikoma notariniams veiksams, kurie atliekami Rusijoje įsteigtiems juridiniams asmenims, tačiau, nors šis dokumentas nėra privalomas, teismui kilo netikrumas, kaip teisingai aiškinti šią nuostatą. Šiam teismui taip pat kilo klausimas, ar nusprendus, jog toks notaro atliekamas patvirtinimas nepažeidžia numatyto draudimo, vertėjo žodžiu paslaugos pažeidžia draudimą, kai šios paslaugos teikiamos tokio juridinio asmens atstovams. Be to, teismui kilo abejonių, ar papildomos užduotys, kurias paprastai atlieka notaras, siekdamas užtikrinti pirkimo–pardavimo sutarties vykdymą po jos patvirtinimo, pažeidžia draudimą, jeigu pardavėjas yra Rusijoje įsteigtas juridinis asmuo.

Teisingumo Teismo vertinimas*Dėl „teisinio konsultavimo paslaugų“ sąvokos ribojamųjų priemonių taikymo kontekste*

Teisingumo Teismas pažymėjo, jog, kiek tai susiję su valstybės narės notaro atliekamu nekilnojamojo turto, esančio šios valstybės narės teritorijoje ir priklausančio Rusijoje įsteigtam juridiniam asmeniui, pirkimo–pardavimo sutarties tvirtinimu, pagal Reglamento Nr. 833/2014 5n straipsnio 2 dalies b punktą „[d]raudžiama tiesiogiai ar netiesiogiai teikti <...> teisinio konsultavimo paslaugas <...> Rusijoje įsteigtiems juridiniams asmenims, subjektams ar organizacijoms“. Teisingumo Teismas atkreipė dėmesį, jog šioje nuostatoje vartojama sąvoka „teisinio konsultavimo paslaugos“ neapibrėžta nei šioje, nei jokiaje kitoje Reglamento Nr. 833/2014 nuostatoje.

Teisingumo Teismo vertinimu, sąvoka „teisinis konsultavimas“ pagal įprastą reikšmę bendrinėje kalboje paprastai reiškia nuomonę teisės klausimu, ši sąvoka vartojama Reglamento Nr. 833/2014 5n straipsnio 2 dalyje kartu su sąvoka „paslaugos“, reiškia ekonominio pobūdžio veiklos – kuri grindžiama

¹ 2014 m. liepos 31 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 833/2014 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje.

paslaugų teikėjo ir jo kliento santykiais, kurios tikslas yra teikti teisinės nuomones ir kuria paslaugų teikėjas teikia nuomones teisiniais klausimais jų prašantiems asmenims – vykdymą. Įvertinęs notaro veiklos aspektus pagal Vokietijos teisę, Teisingumo Teismas nusprendė, jog byloje nagrinėto tvirtinimo atveju notaras veikia ne siekdamas ginti konkrečius vienos ar kitos šalies ar abiejų atitinkamų šalių interesus, o nešališkai, išlaikydamas vienodą atstumą šių šalių ir jų atitinkamų interesų atžvilgiu, vien įstatymo ir teisinio saugumo interesais. Todėl, atsižvelgiant į konkrečias teisinių sandorių notarinio tvirtinimo procedūros sąlygas ir su oficialiai patvirtintais sandoriais siejamas teisinės pasekmės Vokietijos teisės sistemoje, šis patvirtinimas neatitinka teisinio konsultavimo veiklos apibrėžimo. Teisingumo Teismas padarė išvadą, jog notaro atliekamas Rusijoje įsteigtam juridiniam asmeniui priklausančio nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sutarties patvirtinimas nepatenka į Reglamento Nr. 833/2014 5n straipsnio 2 dalyje vartojamą sąvoką „teisinio konsultavimo paslaugos“, taigi ir į šios nuostatos b punkte nurodyto draudimo teikti tokias paslaugas tokiam juridiniam asmeniui taikymo sritį.

Teisingumo Teismo vertinimu, šį aiškinimą patvirtina taikomo teisės akto norminis kontekstas, o bendras draudimas dalyvauti sudarant sandorį su juridiniu asmeniu vien dėl to, kad jis įsteigtas Rusijoje, ar draudimo perleisti Sąjungos teritorijoje esantį ir tokiam asmeniui priklausantį nekilnojamąjį turtą, nenumatytas. Sąjungos teisės aktų leidėjas negalėjo norėti tokios draudimo, numatyto Reglamento Nr. 833/2014 5n straipsnio 2 dalyje, poveikio įvairiose valstybėse narėse įvairovės, priklausomai nuo taikomos notariato sistemos. Teisingumo Teismo vertinimu, šiuo atveju nematyti, kad Taryba, nustatydamas draudimą, siekė padaryti taip, kad Rusijoje įsteigti juridiniai asmenys dėl minėto draudimo tam tikrose valstybėse narėse negalėtų disponuoti savo nekilnojamuoju turtu. Taryba paneigė, kad ketino nustatyti draudimą Rusijoje įsteigtiems juridiniams asmenims perleisti savo nekilnojamąjį turtą, esantį Sąjungos teritorijoje, ir paaiškino, kad Reglamento Nr. 833/2014 5n straipsnio 2 dalyje numatyto draudimo teikti teisinio konsultavimo paslaugas tikslas buvo sudaryti Sąjungos teritorijoje veikiantiems Rusijos juridiniams asmenims sudėtingesnes sąlygas tęsti savo komercinę veiklą šioje teritorijoje ir taip padaryti poveikį Rusijos ekonomikai. Teisingumo Teismo vertinimu, notarinis nekilnojamojo turto, priklausančio Rusijoje įsteigtam juridiniam asmeniui, pirkimo–pardavimo sutarties patvirtinimas, kaip antai reglamentuojamas Vokietijos teisėje, negali būti laikomas prieštaraujančiu šiam tikslui.

Teisingumo Teismas dėl kitų nacionalinio teismo abejonių pažymėjo, jog nacionalinis teismas dėl kiekvienos iš turimų atlikti užduočių turės įvertinti, ar jos apima notaro šalims teikiamas teisinio konsultavimo paslaugas, kaip tai suprantama pagal sprendime pateiktą sąvokos „teisinio konsultavimo paslaugos“ išaiškinimą, visgi šiuo klausimu, su sąlyga, jog galutinį vertinimą atliks pats teismas, neatrodo, kad užduotys apima kokias nors teisinio konsultavimo paslaugas, kurias notaras teikia nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sutarties šalims. Teisingumo Teismas dėl vertimo paslaugos pažymėjo, jog, kadangi vertėjo žodžiu profesija nėra teisinio pobūdžio, vertėjo žodžiu tvirtinant sandorį teikiamos vertimo paslaugos negali turėti „teisinio konsultavimo“ elemento, suprantamo pagal įprastą šių žodžių reikšmę, net jeigu atitinkamas paslaugas sudaro pagalba teisės specialistui, veikiančiam teisės srityje. Taigi, teikdamas vertimo paslaugas per tokio sandorio notarinio tvirtinimo procedūrą tam, kad padėtų tokio juridinio asmens atstovui, kuris nemoka tvirtinimo procedūros kalbos, vertėjas žodžiu šiam juridiniam asmeniui neteikia „teisinio konsultavimo paslaugų“, todėl minėtoje nuostatoje numatytas draudimas pastarosioms paslaugoms netaikomas.

[Prieiga internete](#)

Didžiosios kolegijos 2024 m. rugsėjo 10 d. sprendimas byloje *Neves 77 Solutions, C-351/22*

Bendra užsienio ir saugumo politika (BUSP) – Ribojamosios priemonės atsižvelgiant į Rusijos Federacijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje – Sprendimas 2014/512/BUSP² – 2 straipsnio 2 dalies a punktas – Teisingumo Teismo jurisdikcija – ESS³ 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutinis sakiny – SESV⁴ 275 straipsnis – SESV 215 straipsnis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnis – Nuosavybės teisė – Teisinio saugumo ir *nulla poena sine lege* principai – Su

² 2014 m. liepos 31 d. Tarybos sprendimas 2014/512/BUSP dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje.

³ Europos Sąjungos sutartis.

⁴ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo.

karine įranga susijusios tarpininkavimo paslaugos – Draudimas teikti tokias paslaugas – Nepranešimas kompetentingoms nacionalinėms institucijoms – Administracinis teisės pažeidimas – Bauda – Automatinis sumų, gautų kaip atlygis už draudžiamą sandorį, konfiskavimas

Bylos aplinkybės

Rumunijos aviacijos sektoriuje veikianti bendrovė tarpininkavo Ukrainos įmonei sudarant sandorį su Indijos įmone dėl 32 radijo stočių, iš kurių 20 buvo pagamintos Rusijoje, pardavimo. Rumunijos institucija informavo bendrovę, kad su šiomis prekėmis susijusi tarpininkavimo veikla draudžiama dėl Sąjungos taikomo draudimo teikti Rusijos ūkio subjektams su karine įranga susijusias tarpininkavimo paslaugas. Bendrovė nesutiko, kad radijo stotys yra karinio pobūdžio prekės, ir teigė, jog šios radijo stotys nebuvo parduotos Rusijoje – jos buvo pristatytos į Indiją. Bendrovei gavus beveik 3 mln. Eur už suteiktas tarpininkavimo paslaugas, Rumunijos institucija skyrė bendrovei baudą ir konfiskavo už paslaugas gautą sumą.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymėjo, jog Teisingumo Teismas dar nėra išaiškinęs Sprendimo 2014/512 2 straipsnio 2 dalies a punkto ir kad visų pirma reikia išsiaiškinti, ar tuo sprendimu leidžiama taikyti visiško konfiskavimo priemonę, kaip nagrinėjamą pagrindinėje byloje. Be to, šiam nacionaliniam teismui taip pat kilo klausimas dėl šios nuostatos proporcingumo, be kita ko, atsižvelgiant į Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl draudimo teikti Rusijos ūkio subjektams su karine įranga susijusias tarpininkavimo paslaugas

Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, jog Teismas iš principo neturi jurisdikcijos dėl nuostatų, susijusių su bendrąja užsienio ir saugumo politika (BUSP), ir jomis remiantis priimtų aktų, tačiau Sąjungos teisėje aiškiai nustatytos dvi šio principo išimtys, t. y. Teisingumo Teismo jurisdikcija tikrinti, pirma, ar laikomasi ESS 40 straipsnio, ir, antra, Tarybos sprendimų, priimtų remiantis nuostatomis dėl BUSP, kuriose numatytos ribojamosios priemonės fiziniams ar juridiniams asmenims, teisėtumą. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas nurodė, kad Sutartyse numatyta galimybė pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl reglamento, priimto remiantis SESV 215 straipsnio 1 dalimi, turi būti suteikta dėl visų nuostatų, kurias Taryba turėjo įtraukti į tokį reglamentą ir kuriomis grindžiama nacionalinė priemonė, kuria tretiesiems asmenims nustatomos sankcijos. Teisingumo Teismas pažymėjo, jog draudimas teikti su karine įranga susijusias tarpininkavimo paslaugas yra viena iš reikiamų priemonių, kaip tai suprantama pagal SESV 215 straipsnio 1 dalį, Tarybai siekiant įgyvendinti šį sprendimą Sąjungos lygmeniu. Dėl to Teisingumo Teismas nusprendė, jog jis turi jurisdikciją atsakyti į nacionalinio teismo klausimus.

Teisingumo Teismas nurodė, jog iš Sprendimo 2014/512 2 straipsnio 2 dalies a punkto matyti, kad jame numatytas draudimas taikomas plačiai, be kita ko, kai su karine įranga susijusios tarpininkavimo paslaugos teikiamos asmeniui, subjektui ar organizacijai Rusijoje, tačiau šioje formuluotėje nenumatyta sąlyga dėl šios įrangos importo į valstybės narės teritoriją. Todėl pagal šio punkto formuluotę pakanka, kad šios paslaugos tiesiogiai ar netiesiogiai būtų teikiamos subjektui Rusijoje, neatsižvelgiant į galutinę šių įrenginių paskirtį. Šiame kontekste Teisingumo Teismas pažymėjo byloje taikomu reguliavimu siekiamų tikslų, t. y. Ukrainos teritorijos vientisumo, suvereniteto ir nepriklausomybės apsaugos, taip pat taikaus krizės šioje šalyje sprendimo skatinimo, kuriuos apima platesnis tikslas išsaugoti taiką ir tarptautinį saugumą, svarbą. Sprendimo 2014/512 2 straipsnio 2 dalies a punkto aiškinimas, jog draudimas taikomas net ir tuo atveju, kai atitinkamos tarpininkavimo paslaugos susijusios su ginklais ir karine įranga, kurie, neatsižvelgiant į jų galutinę paskirties vietą, nebuvo importuoti į valstybės narės teritoriją, leidžia užtikrinti šio draudimo veiksmingumą ir padeda pasiekti minėto sprendimo tikslus, primintus pirmesniame šio sprendimo punkte. Toks draudimas galėtų būti lengvai apeinamas, jei, norint jo išvengti, pakaktų, kad šie ginklai ir karinė įranga būtų gabenami tranzitu nekertant Sąjungos teritorijos. Dėl šių priežasčių Teisingumo Teismas nusprendė, jog draudimas teikti tarpininkavimo paslaugas taikomas net ir tuo atveju, kai karinė įranga, kuri yra atitinkamo tarpininkavimo sandorio dalykas, nebuvo importuota į valstybės narės teritoriją.

Teisingumo Teismas, spręsdamas šiuo atveju dėl konfiskavimo priemonės, taikytos bendrovei, atitiktis teisei į nuosavybę ir įvertinęs Chartijos ir Konvencijos reikalavimus, konstatavo, jog Sprendimo 2014/512 2 straipsnio 2 dalies a punktas, siejamas su Chartijos 17 straipsnyje įtvirtinta teise į nuosavybę ir teisinio saugumo bei *nulla poena sine lege* principais, turi būti aiškinamas taip, kad jam neprieštarauja nacionalinė priemonė, kuria konfiskuojamos visos pajamos, gautos iš minėto 2 straipsnio 2 dalies a punkte nurodyto tarpininkavimo sandorio, ir kuri taikoma automatiškai, kompetentingoms nacionalinėms institucijoms nustačius, kad buvo pažeistas draudimas vykdyti šį sandorį ir pareiga apie jį pranešti.

[Prieiga internete](#)

Didžiosios kolegijos 2024 m. rugsėjo 10 d. sprendimas sujungtose bylose *KS ir KD prieš Tarybą ir kt.*, C-29/22 P ir C-44/22 P

Bendra užsienio ir saugumo politika (BUSP) – Bendrieji veiksmai 2008/124/BUSP – Europos Sąjungos teisinės valstybės misija Kosove (*Eulex Kosovo*) – ieškinys dėl žalos atlyginimo – Žala, kurią asmenys teigia patyrę dėl įvairių Europos Sąjungos Tarybos, Europos Komisijos ir Europos išorės veiksmų tarnybos (EIVT) veiksmų ir neveikimo įgyvendinant šiuos bendruosius veiksmus – Tyrimų dėl asmenų kankinimo, dingimo ir nužudymo nepakankamumas – Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikcija priimti sprendimą dėl šio ieškinių – ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutinis sakinyss – SESV 275 straipsnis

Bylos aplinkybės

KS ir KD, 1999 metais Kosove dingusių arba nužudytų asmenų artimi šeimos nariai, kreipėsi į Europos Sąjungos Bendrąjį Teismą dėl Europos Sąjungos Tarybos, Europos Komisijos ir Europos išorės veiksmų tarnybos (toliau – EIVT) deliktinės atsakomybės, be kita ko, už kelių Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) nuostatų pažeidimus, kaip teigiama, dėl įvairių veiksmų ir neveikimo, visų pirma susijusių su bendros užsienio ir saugumo politikos (toliau – BUSP) srityje vykdyta Europos Sąjungos civiline misija Kosove (toliau – *Eulex Kosovo*) ir per šią misiją atliktais tyrimais dėl KS ir KD šeimos narių kankinimo, dingimo bei nužudymo. Bendrasis Teismas pripažino akivaizdžiai neturintis jurisdikcijos nagrinėti pareiškėjų ieškinius, todėl juos atmetė⁵.

Byloje nustatyta, kad Žmogaus teisių peržiūros grupė (toliau – peržiūros grupė), kuri nagrinėjo skundus dėl *Eulex Kosovo* įgyvendinant vykdomuosius įgaliojimus padarytų žmogaus teisių pažeidimų, išnagrinėjusi KS ir KD skundus padarė išvadą, jog 2015 m. lapkričio mėn. ir 2016 m. spalio mėn. buvo pažeistos įvairios pagrindinės teisės⁶, ir pateikė rekomendacijas *Eulex Kosovo* vadovui imtis taisomųjų priemonių. 2017 m. kovo mėn. ši grupė užbaigė atitinkamą bylą, konstatuodama, kad *Eulex Kosovo* vadovas tik iš dalies įgyvendino jam skirtas rekomendacijas. Atsakydamos į KS ir KD vardu išsiųstą raštą, kuriame buvo teigiama, kad nesiimta taisomųjų priemonių nustatytiems žmogaus teisių pažeidimams nutraukti, Taryba ir EIVT nurodė, kad *Eulex Kosovo* padarė viską, kas įmanoma, jog ištirtų aptariamas veikas, ir kad peržiūros grupė yra informavimo apie atskaitomybę, bet ne teisminė institucija.

Grįsdamos savo ieškinius KS ir KD, be kita ko, nurodė, jog nebuvo atlikti tinkami tyrimai dėl jų šeimos narių dingimo ir nužudymo, kadangi *Eulex Kosovo* misija stokojo reikiamų išteklių ir tinkamo personalo, kad ji galėtų įgyvendinti vykdomuosius įgaliojimus, taip pat nebuvo nuostatų, kuriose būtų numatyta teisinė pagalba ieškovams, atitinkantiems reikalavimus peržiūros grupėse vykstančiose procedūrose, ir kad ši peržiūros grupė įsteigta nesuteikus jai įgaliojimų vykdyti savo sprendimus bei galimybės pasiūlyti teisių gynimo priemonę dėl nustatytų pažeidimų.

Teisingumo Teismo vertinimas

⁵ Bendrojo Teismo 2017 m. gruodžio 14 d. nutartis byloje *KS / Taryba ir kt.*, T-840/16, ir 2021 m. lapkričio 10 d. nutartis byloje *KS ir KD / Taryba ir kt.*, T-771/20.

⁶ EŽTK 2 straipsnis (teisė į gyvybę), 3 straipsnis (kankinimo uždraudimas), 8 straipsnis (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) ir 13 straipsnis (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę).

Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos vertinti veiksmų ar neveikimo, tiesiogiai nesusijusių su politiniais ar strateginiais pasirinkimais BUSP srityje, teisėtumą arba juos aiškinti

Teisingumo Teismas, visų pirma, pažymėjo, jog BUSP įtraukimas į Sąjungos konstitucinę sistemą reiškia, kad pagrindiniai Sąjungos teisės sistemos principai taikomi ir šios politikos srityje. Tarp jų, be kita ko, yra pagarba teisinės valstybės principui ir pagrindinėms teisėms, t. y. vertybėms, įtvirtintoms ESS 2 straipsnyje ir sukonkretintoms ESS 19 straipsnyje, pagal kuriuos reikalaujama, kad tiek Sąjungos valdžios institucijoms, tiek valstybių narių valdžios institucijoms būtų taikoma teisminė kontrolė.

Vis dėlto, pagal ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos pirmą sakinį „[BUSP] taikomos konkrečios taisyklės“, nustatytos ESS V antraštinės dalies 2 skyriuje. ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutinis sakiny, kuriame numatyta, kad Teisingumo Teismo jurisdikcijai iš esmės nepriklauso nuostatos dėl BUSP ir jomis remiantis priimti aktai, yra viena iš tokių konkrečių taisyklių. Toks Teisingumo Teismo jurisdikcijos apribojimas gali būti suderinamas tiek su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsniu, tiek su EŽTK 6 ir 13 straipsniais. Atitinkamai vien teiginio, jog veiksmas ar neveikimu, dėl kurių privatus asmuo pareiškia ieškinį, pažeidžiamos jo pagrindinės teisės, nepakanka, kad Teisingumo Teismas pripažintų turįs jurisdikciją nagrinėti šį ieškinį, antraip ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutinis sakiny ir SESV 275 straipsnio pirmą pastraipą netektų dalies savo veiksmingumo ir būtų pažeisti įgaliojimų suteikimo bei institucinės pusiausvyros principai.

Teisingumo Teismas, žinoma, turi užtikrinti, kad jo pateikiamu Chartijos 47 straipsnio, kurio pirma ir antra pastraipos atitinka EŽTK 6 straipsnio 1 dalį ir 13 straipsnį, išaiškinimu būtų užtikrintas ne mažesnis nei šiomis EŽTK nuostatomis užtikrinamas apsaugos lygis, kaip jas yra išaiškinęs Europos Žmogaus Teisių Teismas. Kita vertus, nors pagal EŽTK 6 straipsnio 1 dalį „[kiekvienas] asmuo turi teisę, kad jo bylą per kuo trumpiausią laiką viešai ir teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas“, ši teisė nėra absoliuti ir jai gali būti taikomi teisėti apribojimai. Šiuo klausimu Europos Žmogaus Teisių Teismas yra nusprendęs, kad jis negali kištis į vykdomosios valdžios ir nacionalinių teismų institucinę pusiausvyrą, nes ši institucinė pusiausvyra gali atsispindėti konstituciškai ribojant valstybės teismų jurisdikciją, susijusią su aktais, neatskiriamais nuo jos tarptautinių santykių palaikymo. Taigi, EŽTK suteikiama apsauga negali būti laikoma absoliučia, nes nurodomo pažeidimo arba nurodomos kategorijos pažeidimų kontekstas gali pateisinti galimų teisių gynimo priemonių ribojimą. Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad nors pagal suformuotą jurisprudenciją tik šis teismas, o ne nacionaliniai teismai turi jurisdikciją nagrinėti ginčus dėl Sąjungos deliktinės atsakomybės, nei išimtinis šios jurisdikcijos pobūdis, nei ieškinio dėl Sąjungos deliktinės atsakomybės savarankiškas pobūdis negali lemti Teisingumo Teismui Sutartimis suteiktos jurisdikcijos ribų išplėtimo. ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutiniame sakinyje ir SESV 275 straipsnyje nustatytos tokios jurisdikcijos ribos ir, kiek tai susiję su ieškiniais BUSP srityje, šios nuostatos turi būti laikomos *leges speciales* SESV 268 ir 340 straipsnių atžvilgiu.

Teismas atkreipė dėmesį, kad aiškinantis Teisingumo Teismo jurisdikciją nagrinėti ieškinį dėl BUSP priklausančių veiksmų ar neveikimo pirmiausia reikia patikrinti, ar nagrinėjama situacija patenka į vieną iš ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutiniame sakinyje ir SESV 275 straipsnio antroje pastraipoje numatytų atvejų, kai tokia jurisdikcija aiškiai pripažįstama. Jei taip nėra, tada reikia įvertinti, ar Teisingumo Teismo jurisdikcija gali būti grindžiama tuo, kad nagrinėjami veiksmai ir neveikimas nėra tiesiogiai susiję su politiniais ar strateginiais Sąjungos institucijų, įstaigų ir organų pasirinkimais BUSP, visų pirma bendros saugumo ir gynybos politikos, srityje. Jeigu nagrinėjami veiksmai ir neveikimas nėra tiesiogiai susiję su tokiais politiniais ar strateginiais sprendimais, Teisingumo Teismas turi jurisdikciją vertinti šių veiksmų ar neveikimo teisėtumą arba juos aiškinti. Tačiau jei tokie veiksmai ar neveikimas tiesiogiai susiję su minėtais politiniais ar strateginiais sprendimais, ši institucija turi pripažinti, kad neturi jurisdikcijos. Šiomis aplinkybėmis padaryta išvada, kad pagal ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutinį sakinį ir SESV 275 straipsnio pirmą pastraipą Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos vertinti veiksmų ar neveikimo, tiesiogiai susijusių su BUSP, visų pirma bendros saugumo ir gynybos politikos, vykdymu, apibrėžimu ar įgyvendinimu, t. y. Sąjungos strateginių interesų nustatymu, taip pat jos vykdytinų veiksmų, išreikštinių pozicijų ir BUSP bendrųjų gairių, kaip tai suprantama pagal ESS 24–26, 28, 29, 37, 38, 42 ir 43 straipsnius, nustatymu, teisėtumo ir aiškinti tokius veiksmus ar neveikimą.

Šiame kontekste įvertinęs aplinkybes, kuriomis KS ir KD grindė savo ieškinius, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad *Eulex Kosovo* galimybė įdarbinti darbuotojus yra kasdienis valdymo veiksmas, susijęs su šios misijos įgaliojimų vykdymu, ir būtent ši misija, atsižvelgdama į jai suteiktus išteklius, turi užtikrinti, kad jos

įdarbinti darbuotojai būtų tinkami. Teisingumo Teismas sprendė, kad Eulex Kosovo priimti sprendimai dėl šios misijos darbuotojų pasirinkimo nėra tiesiogiai susiję su šios misijos politiniais ar strateginiais pasirinkimais BUSP srityje. Tokią pačią išvadą Teisingumo Teismas padarė ir dėl nuostatų, pagal kurias būtų numatyta teisinė pagalba per peržiūros grupėje vykstančias procedūras, nebuvimo, pabrėždamas, kad tai išimtinai procedūrinės taisyklės. Dėl peržiūros grupei suteiktų vykdymo įgaliojimų ar teisių gynimo priemonių dėl šios grupės konstatuotų pažeidimų nebuvimo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad sprendimas, ar Eulex Kosovo veiksmams ir neveikimui bus taikomas kontrolės mechanizmas, taip pat nėra tiesiogiai susijęs su politiniais ar strateginiais pasirinkimais, siejamais su šia misija, jis susijęs tik su vienu jos administracinio valdymo aspektu. Teisingumo Teismas panašiai sprendė ir dėl pareiškėjų argumentų, jog nebuvo atlikti tinkami tyrimai dėl jų šeimos narių bei nebuvo imtasi taisomųjų priemonių, kurios leistų ištaisyti peržiūros grupės konstatuotus pagrindinių teisių pažeidimus, šiuo aspektu akcentuodamas, kad tiek taisomųjų priemonių, tiek kruopštaus tyrimo nebuvimas reiškia, jog nebuvo imtasi individualių priemonių dėl konkrečių KS ir KD situacijų, ir neturi tiesioginio ryšio su politiniais ar strateginiais pasirinkimais BUSP srityje. Vis dėlto BUSP, visų pirma bendros saugumo ir gynybos politikos, misijai (šiuo atveju – Eulex Kosovo) suteikti išteklių ir sprendimas panaikinti jos vykdomuosius įgaliojimus yra tiesiogiai susiję su politiniais ar strateginiais pasirinkimais, todėl Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos, kai pripažino, kad neturi jurisdikcijos nagrinėti šios KS ir KD ieškinio dalies.

Nurodytomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas iš dalies panaikino Bendrojo Teismo nutartį ir grąžino jam bylos dalį, kad šis priimtų sprendimą.

[Prieiga internete](#)

ĮSISTEIGIMO LAISVĖ

2024 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Società Italiana Imprese Balneari, C-598/22*

SESV 49 straipsnis – Naudojimosi valstybei priklausančia pajūrio valda koncesija – Pasibaigimas ir atnaujinimas – Nacionalinės teisės nuostatos, numatančios valstybei priklausančiose valdose pastatytų neišmontuojamų objektų neatlygintą perdavimą valstybei – Apribojimas – Nebuvimas

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant *Società Italiana Imprese Balneari Srl* (toliau – Bendrovė) ir *Comune di Rosignano Marittimo* (Rozinjano Maritimo savivaldybė, Italija) ginčą dėl pastarosios sprendimų, kuriais ši konstatavo, kad pasibaigus Bendrovei suteiktai naudojimosi valstybei priklausančia pajūrio valda koncesijai Italijos valstybė neatlygintinai įgijo nuosavybės teisę į šioje valdoje pastatytus statinius, todėl padidino mokestį už naudojamąsi valstybei priklausančiu turtu.

Bendrovė nuo 1928 metų nepertraukiamai valdė savivaldybės teritorijoje esantį pajūrio kurortą, kurio didžioji dalis yra valstybei priklausančioje pajūrio valdoje, ir šioje teritorijoje buvo teisėtai pastačiusi keletą statinių. 2007 m. lapkričio 20 d. sprendimu savivaldybė įvairius valstybei priklausančioje pajūrio valdoje pastatytus objektus priskyrė prie šios valdos priklausinių ir pripažino juos sunkiai pašalinamais. Pasibaigus koncesijai savivaldybė *ex lege* įgijo nuosavybės teisę į šiuos objektus pagal Laivybos kodekso 49 straipsnį, kuriame įtvirtinta: „Jei koncesijos sutartyje nenustatyta kitaip, pasibaigus koncesijos terminui, valstybei priklausančioje valdoje pastatytus neišmontuojamus objektus įgyja valstybė, nemokėdama jokios kompensacijos ar atlygio, o koncesijos davėjas gali nurodyti juos nugriauti ir taip atkurti ankstesnę valstybei priklausančio turto būklę“. Kiek vėliau savivaldybė suteikė Bendrovei naują koncesiją ir 2015 m. balandžio 16 d. sprendimu dar kartą patvirtino, kad pagal koncesiją suteiktoje teritorijoje pastatyti pastatai yra valstybei priklausančių valdų priklausiniai, taigi jiems nustatė didesnį mokestį.

Pastaruosius sprendimus Bendrovė apskundė teismui, tačiau visi skundai buvo atmesti, todėl Bendrovė padavė apeliacinį skundą *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba), kuri nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, iš esmės siekdama išsiaiškinti, ar SESV 49 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama nacionalinės teisės nuostata, numatanti, jog, pasibaigus naudojimosi valstybei priklausančia valda koncesijos galiojimui ir koncesijos sutartyje nesant priešingų nuostatų, koncesininkas privalo nedelsdamas, neatlygintinai ir be

kompensacijos perduoti koncesijos pagrindu naudotoje teritorijoje jo pastatytus neišmontuojamus objektus, net jei koncesija atnaujinama.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl koncesijos pagrindu naudotoje teritorijoje koncesininko pastatytų neišmontuojamų objektų neatlygintino perleidimo valstybei pasibaigus koncesijos galiojimui, net jei koncesija atnaujinama

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad naudojimosi valstybei priklausančia pajūrio valda koncesijos suteikimas neišvengiamai susijęs su koncesininko patekimu į priimančios valstybės narės teritoriją, siekiant stabiliai ir nuosekliai palyginti ilgą laiką dalyvauti šios valstybės ekonominiame gyvenime. Vadinasi, tokios koncesijos suteikimui taikoma SESV 49 straipsnyje numatyta įsisteigimo teisė.

Pagal SESV 49 straipsnio pirmą pastraipą uždraudžiami vienos valstybės narės nacionalinių subjektų įsisteigimo laisvės kitos valstybės narės teritorijoje apribojimai. Šią laisvę ribojančiomis turi būti laikomos visos priemonės, kurios, nors ir taikomos nediskriminuojant dėl pilietybės, draudžia, kliudo pasinaudoti SESV 49 straipsnyje garantuojama laisve arba naudojimąsi ja padaro mažiau patrauklų. Vis dėlto SESV 49 straipsnyje įtvirtinto draudimo nepažeidžia nacionalinės teisės aktai, kurie taikomi visiems ūkio subjektams, veikiančioms nacionalinėje teritorijoje, kuriais nesiekama reglamentuoti atitinkamų ūkio subjektų įsisteigimo sąlygų ir kurių galimas ribojamasis poveikis įsisteigimo laisvei yra pernelyg neapibrėžtas ir pernelyg netiesioginis, kad juose įtvirtinta pareiga galėtų būti laikoma ribojančia šią laisvę.

Šiuo atveju nebuvo ginčijama, kad Laivybos kodekso 49 straipsnio 1 dalis taikoma visiems ūkio subjektams, vykdančioms veiklą Italijos teritorijoje. Vadinasi, visiems ūkio subjektams kyla tas pats klausimas, ar ekonomiškai naudinga teikti kandidatūrą ir konkuruoti dėl koncesijos, žinant, kad, pasibaigus jos galiojimui, pastatyti neišmontuojami objektai bus perduoti valstybės nuosavybėn. Ši nuostata savaime nesusijusi su koncesininkų, kuriems leista vykdyti turizmo ir rekreacinę veiklą Italijos valstybei priklausančiose pajūrio valdose, įsisteigimo sąlygomis. Nurodytoje nuostatoje tik numatyta, kad, pasibaigus koncesijos galiojimui ir koncesijos sutartyje nesant priešingų nuostatų, valstybei priklausančioje pajūrio valdoje koncesininko pastatyti neišmontuojami objektai bus nedelsiant ir be kompensacijos perduoti valstybės nuosavybėn.

Nors Laivybos kodekso 49 straipsnio 1 dalimi nesiekama reglamentuoti atitinkamų įmonių įsisteigimo sąlygų, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad taip pat reikia patikrinti, ar ji vis tiek nesukelia ribojamojo poveikio. Šiuo aspektu pažymėta, kad Laivybos kodekso 49 straipsnyje tik atsižvelgiama į bendruosius viešosios nuosavybės principus. Iš tiesų, valstybei priklausančioje valdoje koncesininko pastatytų neišmontuojamų objektų neatlygintinas perdavimas koncesiją suteikusiam viešajam subjektui be kompensacijos yra viešosios nuosavybės neperleidžiamumo esmė. Neperleidžiamumo principas reiškia, kad viešosios valdos lieka viešųjų subjektų nuosavybė ir leidimai naudotis jomis suteikia nedaug garantijų, nes jie yra terminuoti ir gali būti atšaukti. Pagal šį principą teisės aktuose, taikomuose naudojimosi valstybei priklausančia valda koncesijai, be jokios abejonės, nustatytas suteikto leidimo naudotis terminas. Vadinasi, nuo pat koncesijos sutarties sudarymo Bendrovė negalėjo nežinoti, kad jai išduotas leidimas naudotis valda suteikia mažai garantijų ir gali būti atšauktas. Teisingumo Teismo vertinimu, Laivybos kodekso 49 straipsnio 1 dalies sukeltas galimas ribojamasis poveikis įsisteigimo laisvei yra pernelyg neapibrėžtas ir pernelyg netiesioginis, todėl šios nuostatos negalima laikyti ribojančia šią laisvę.

Be to, Laivybos kodekso 49 straipsnio 1 dalyje aiškiai numatyta galimybė sutartimi nukrypti nuo principo, pagal kurį valstybei priklausančioje pajūrio valdoje koncesininko pastatyti neišmontuojami objektai nedelsiant ir be jokios kompensacijos perduodami valstybės nuosavybėn, todėl šioje nuostatoje akcentuojamas naudojimosi valstybei priklausančia valda koncesijos sutartinis, taigi šalių valios išraiškos, aspektas. Šiuo atveju klausimas, ar koncesijos galiojimo laikotarpiu valstybei priklausančioje valdoje koncesininko pastatyti objektai bus neatlygintinai prijungti prie šios valdos, sprendžiamas sutartinėmis derybomis tarp koncesiją suteikusio viešojo subjekto ir koncesininko. Laivybos kodekso 49 straipsnio 1 dalyje tik papildomai („[j]ei koncesijos sutartyje nenustatyta kitaip“) numatyta, kad „pasibaigus koncesijos terminui, valstybei priklausančioje valdoje pastatytus neišmontuojamus objektus įgyja valstybė, nemokėdama jokios kompensacijos ar atlygio, o koncesijos davėjas gali nurodyti juos nugriauti ir taip atkurti ankstesnę valstybei priklausančio turto būklę“. Atsižvelgiant į tai, šioje valdoje koncesininko

pastatytų neišmontuojamų objektų neatlygintinas perdavimas valstybės nuosavybėn nedelsiant ir be kompensacijos negali būti laikomas priverstiniu šių objektų perdavimu.

Galiausiai Teisingumo Teismas atkreipė dėmesį, jog klausimas, ar kalbama apie pirmą koncesijos suteikimą ar jos atnaujinimą, neturi reikšmės vertinant Laivybos kodekso 49 straipsnio 1 dalį. Šiuo aspektu pakanka konstatuoti, kad atnaujinant naudojimosi valstybei priklausančia valda koncesiją vienas teisėtas naudojimosi šia valda pagrindas pakeičiamas kitu, ir tai nėra pradinio pagrindo palikimas galioti ar pratęsimas. Toks aiškinimas užtikrina, kad koncesija būtų suteikiama tik surengus konkurso procedūrą, per kurią paisoma visų kandidatų ir dalyvių lygybės.

Atsižvelgęs į tai, Teisingumo Teismas konstatavo, jog SESV 49 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį nedraudžiama nacionalinės teisės nuostata, numatanti, jog, pasibaigus naudojimosi valstybei priklausančia valda koncesijos galiojimui ir koncesijos sutartyje nesant priešingų nuostatų, koncesininkas privalo nedelsdamas, neatlygintinai ir be kompensacijos perleisti koncesijos pagrindu naudotoje teritorijoje jo pastatytus neišmontuojamus objektus, net jei koncesija atnaujinama.

[Prieiga internete](#)

LAISVAS KAPITALO JUDĖJIMAS

2024 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *Nemzeti Földügyi Központ, C-419/23*

SESV 63 straipsnis – Laisvas kapitalo judėjimas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnis – Nuosavybės teisė – Žemės ūkio paskirties žemės uzufrukto teisė – Nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis *ex lege* be kompensacijos panaikinama uzufrukto teisė – Sprendimas, kuriuo konstatuojamas įsipareigojimų neįvykdymas – Anksčiau iš registro išbraukto uzufrukto teisės įregistravimas jame iš naujo nepatikrinus pirminio įrašo teisėtumo – Pirminės registracijos galutinis pobūdis

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant CN, gyvenančios Vokietijoje, ir *Nemzeti Földügyi Központ* (Nacionalinis žemės reikalų centras, Vengrija) ginčą dėl sprendimo, kuriuo ši valdžios institucija žemės registre iš naujo įregistravo GW turėtą CN priklausančio žemės ūkio paskirties sklypo uzufrukto teisę.

Žemės sklypo uzufruktas GW buvo suteiktas pagal 2001 m. gruodžio 30 d. sudarytą sutartį su ankstesniu šio sklypo savininku. GW uzufrukto teisė pirmą kartą žemės registre įregistruota 2002 m. sausio 29 d. sprendimu, kuris nebuvo apskųstas. Vėliau, t. y. 2012 m. gegužės 18 d., kaip šio žemės sklypo savininkė žemės registre buvo įregistruota CN, o 2015 m. liepos 27 d. buvo išbraukta GW uzufrukto teisė iš žemės registro pagal Vengrijos 2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių ir Įstatymo dėl žemės registro atitinkamas nuostatas, motyvuojant tuo, kad GW nėra artimas šio sklypo savininko giminaitis.

Sprendimas iš naujo įregistruoti GW uzufrukto teisę žemės registre buvo priimtas remiantis 2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių 108/B ir 108/F straipsnių redakcija, patvirtinta 2021 m. Įstatymu, siekiant įvykdyti Teisingumo Teismo 2019 m. gegužės 21 d. sprendimą byloje *Komisija / Vengrija (Žemės ūkio paskirties žemės uzufruktas)*, C-235/17, kuriame konstatuota, jog priimdama 2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių 108 straipsnio 1 dalį Vengrija neįvykdė įsipareigojimų pagal SESV 63 straipsnį, siejamą su Chartijos 17 straipsniu.

CN padavė skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui dėl sprendimo iš naujo įregistruoti GW uzufrukto teisę, nes pirminis šios teisės įregistravimas žemės registre 2002 m. sausio 29 d. buvo neteisėtas. Pagal tą dieną taikytinas 1994 m. Įstatymo dėl dirbamosios žemės nuostatas po 2002 m. sausio 1 d. žemės registre negalėjo būti registruota žemės ūkio paskirties sklypo uzufrukto teisė, jei ji buvo suteikta fiziniam asmeniui, kuris nėra Vengrijos pilietis, o pagal nacionalinių teismų jurisprudenciją ši nuostata taip pat draudė tokią teisę įregistruoti žemės registre po nurodytos datos, net jei uzufrukto sutartis buvo sudaryta anksčiau.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar SESV 63 straipsnis ir Chartijos 17 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos

draudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias šios valstybės narės teritorijoje esančio žemės ūkio paskirties sklypo uzufukto teisė, panaikinta ir išbraukta iš žemės registro dėl šiems straipsniams prieštaraujančių valstybės narės teisės nuostatų, nors anksčiau ji buvo galutinai įregistruota šiame registre, asmens, iš kurio atimta ši teisė, prašymu turi būti iš naujo įregistruota registre, net jei pirminis šios teisės įregistravimas prieštaravo nacionalinės teisės nuostatomis, taikytinoms jos registracijos dieną.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl uzufukto teisių, panaikintų pažeidžiant laisvo kapitalo judėjimo apribojimo draudimą, įregistravimo iš naujo, net jei pirminis šios teisės įregistravimas prieštaravo nacionalinės teisės nuostatomis

Teisingumo Teismas priminė, kad uzufukto teisių, panaikintų pažeidžiant SESV 63 straipsnį, įregistravimas iš naujo žemės registre yra tinkamiausias būdas atkurti, bent jau ateities atžvilgiu, teisinę ir faktinę situaciją, kurioje suinteresuotasis asmuo būtų buvęs, jei jo teisės nebūtų buvusios neteisėtai panaikintos. Vis dėlto tam tikrais atvejais gali būti objektyvių ir teisėtų kliūčių, visų pirma teisinio pobūdžio, taikyti tokią priemonę, pirmiausia tais atvejais, kai po uzufukto teisių panaikinimo naujas savininkas sąžiningai įsigijo žemės sklypą, kuriam buvo nustatytos atitinkamos teisės, arba kai šis žemės sklypas buvo pertvarkytas. Tik tuo atveju, jei paaiškėja, kad toks įregistravimas iš naujo yra faktiškai neįmanomas, siekiant ištaisyti neteisėtas Sąjungos teisės pažeidimo pasekmes, būtina buvusiems panaikintų uzufukto teisių turėtojams suteikti teisę į finansinę ar kitą kompensaciją, kurios dydis būtų tinkamas finansiškai kompensuoti ekonominius nuostolius, patirtus dėl šių teisių panaikinimo.

Spręsdamas dėl laisvo kapitalo judėjimo apribojimo egzistavimo nagrinėjamu atveju, Teisingumo Teismas pažymėjo, jog sandoriai, kuriais nerezidentai investuoja į nekilnojamąjį turtą valstybės narės teritorijoje, yra kapitalo judėjimas, kaip jis suprantamas pagal SESV 63 straipsnį. Taip yra, be kita ko, investicijų į nekilnojamąjį turtą, kurios susijusios su nuosavybės teisių į žemės ūkio paskirties žemę įgijimu, atveju. Šiame kontekste visiems vienodai taikoma nacionalinė priemonė gali būti laisvo kapitalo judėjimo apribojimas, jeigu ji gali paveikti investuotojo padėtį, ypač jeigu dėl jos kitų valstybių narių investuotojai gali būti atgrasyti nuo investavimo atitinkamoje valstybėje narėje. Atitinkamai nagrinėtu atveju nustatyta, kad CN gyvena Vokietijoje ir pagal pagrindinėje byloje aktualias teisės nuostatas trečiųjų asmenų naudai reikalaujama atkurti Vengrijoje esančių žemės ūkio paskirties sklypų, įskaitant priklausančio CN, uzufukto teisę, o tai sumažina šios žemės vertę ir riboja jos savininkų, įskaitant gyvenančius kitoje valstybėje narėje, galimybę naudotis turtu, kuriam įsigyti jie investavo kapitalą. Vadinas, toks reglamentavimas riboja SESV 63 straipsniu užtikrinamą pagrindinę laisvę.

Priemonė, kuria ribojamas laisvas kapitalo judėjimas, gali būti leidžiama, tik jeigu ji pateisinama privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais ir atitinka proporcingumo principą, o tam reikia, kad ji būtų tinkama norint įgyvendinti teisėtai siekiamą tikslą ir neviršytų to, kas būtina jam pasiekti. Šiuo atveju buvo siekiama įvykdyti Teisingumo Teismo sprendimą byloje *Komisija / Vengrija (žemės ūkio paskirties žemės uzufuktas)* dėl ankstesnių Vengrijos teisės nuostatų pripažinimo prieštaraujančiomis SESV 63 straipsniui ir Chartijos 17 straipsniui, atkuriant uzufukto teises, kurios iš jų, kaip ir iš GW, buvo atimtos su nurodytais straipsniais nesuderinamu būdu, o toks tikslas yra privalomasis bendrojo intereso pagrindas.

Dėl proporcingumo principo laikymosi Teisingumo Teismas pabrėžė, kad niekas nerodo, jog pagrindinėje byloje nagrinėjami teisės aktai nėra tinkami siekiant atkurti teises, kurias atitinkami uzufukto turėtojai turi pagal Sąjungos teisę. Tai, kad pirmą kartą įregistravus GW uzufukto teisę žemės registre buvo pažeistos šios registracijos dieną galiojusios 1994 m. įstatymo dėl dirbamosios žemės redakcijos nuostatos, nėra objektyvi ir teisėta kliūtis iš naujo įregistruoti uzufukto teisę žemės registre. Visų pirma, pagrindinėje byloje nagrinėjama uzufukto sutartis buvo sudaryta laikantis jo nustatymo dieną taikytinų teisės nuostatų, o tai yra aplinkybė, į kurią reikia atsižvelgti. Neteisėtu gali būti laikomas tik šios uzufukto teisės įregistravimas žemės registre, tačiau valstybė narė gali laisvai priimti teisės nuostatas, pagal kurias ji nusprendžia, kad už tokį pažeidimą, kylantį iš jos nacionalinės teisės, nebegali būti baudžiama.

Pagrindinėje byloje nagrinėjama uzufukto teisė žemės registre pirmą kartą buvo įregistruota 2002 m. sausio 29 d. ir šis įregistravimas tapo galutinis. Pagal Vengrijos teisę tokio įregistravimo pasekmė buvo ta, kad atitinkama uzufukto teisė egzistavo tol, kol neįrodyta priešingai. Be to, nebuvo ginčijama, kad GW galėjo netrukdomai naudotis šia teise iki 2015 m. liepos 27 d. Taigi, remiantis teisinio saugumo principu, GW uzufukto teisė turi būti atkurta, net jei jos pirminis įregistravimas žemės registre galėtų būti

laikomas neteisėtu. Teisingumo Teismo vertinimu, už tokį pažeidimą, padarytą pirmą kartą įregistruojant uzufukto teisę žemės registre, galėjo būti taikomos mažiau uzufuktorių teises varžančios sankcijos, jei Vengrijos valdžios institucijos būtų buvusios pakankamai uolios *ab initio* baudamos už šį pažeidimą.

Galiausiai Teisingumo Teismas atkreipė dėmesį, kad sąlygų, kuriomis buvo suteiktos uzufukto teisės, nagrinėjimas kiekvienu konkrečiu atveju būtų proporcingesnis, siekiant tikslo kovoti su piktnaudžiavimais žemės ūkio paskirties sklypų įsigijimo ir eksploatavimo srityje, nei Vengrijos teisės aktų leidėjo sprendimas *ex lege* panaikinti kitų asmenų nei atitinkamo žemės ūkio paskirties sklypo savininko artimieji turimas uzufukto teises. Iš tokio vertinimo visiškai neišplaukia, kad jį galima taikyti tuo atveju, kai šis teisės aktų leidėjas nusprendžia iš naujo įregistruoti tokias teises žemės registre, siekdamas ne kovoti su piktnaudžiavimais, o užtikrinti, kad būtų paisoma teisių, kurias privatūs asmenys kildina iš Sąjungos teisės.

Teisingumo Teismas taip pat sprendė, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos teisės nuostatos nepadare neproporcingo poveikio CN nuosavybės teisei. Šių teisės nuostatų pasekmė yra tik tokia, kad CN susigrąžina teises, įgytas iš pagrindinėje byloje nagrinėjamo žemės ūkio paskirties sklypo buvusio savininko, nes GW šio sklypo uzufukto teisė buvo galutinai įregistruota žemės registre iki tada, kai CN tapo sklypo savininke. Be to, nors niekas byloje nerodė, kad CN teisė į pagrindinėje byloje nagrinėjamą žemės ūkio paskirties sklypo nuosavybę buvo įgyta neteisėtai, kaip tai suprantama pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalį, Teisingumo Teismas pažymėjo, jog to paties negalima pasakyti apie sandorį, kuriuo dėl GW šio žemės sklypo uzufukto teisės išbraukimo iš žemės registro CN įgijo visišką to sklypo nuosavybės teisę, kadangi toks sandoris atliktas pažeidžiant SESV 63 straipsnį ir Chartijos 17 straipsnį. Taigi, visiškai pagrindinėje byloje nagrinėjamo žemės ūkio paskirties sklypo nuosavybė, kurią CN įgijo išbraukus iš registro GW uzufukto teises, negali būti laikoma „įgyta teisėtai“, kaip tai suprantama pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalį. Todėl pagrindinėje byloje nagrinėjamas reglamentavimas, kuriuo ši uzufukto teisė buvo iš naujo įregistruota žemės registre, negali būti laikomas teisių, kurias CN gali kildinti iš Chartijos 17 straipsnio, apribojimu.

Atsižvelgęs į tai, Teisingumo Teismas konstatavo, jog SESV 63 straipsnis ir Chartijos 17 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos nedraudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias šios valstybės narės teritorijoje esančio žemės ūkio paskirties sklypo uzufukto teisė, panaikinta ir išbraukta iš žemės registro dėl šiems straipsniams prieštaraujančių šios valstybės narės teisės nuostatų, nors anksčiau ji buvo galutinai įregistruota šiame registre, asmens, iš kurio atimta ši teisė, prašymu turi būti iš naujo įregistruota registre, net jei pirminis šios teisės įregistravimas prieštaravo nacionalinės teisės nuostatomis, taikytinoms jos registracijos dieną.

[Prieiga internete](#)

SOCIALINĖ POLITIKA

2024 m. spalio 17 d. sprendimas byloje *Anwaltsnotarin, C-408/23*

Vienodas požiūris užimtumo ir profesinėje srityje – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnis – Direktyva 2000/78/EB⁷ – 2 straipsnio 2 dalies a punktas ir 6 straipsnio 1 dalis – Diskriminacijos dėl amžiaus draudimas – 60 metų amžiaus riba, taikoma pirmą kartą skiriant asmenį advokatu-notaru – Laisvos darbo vietos dėl jaunesnių kandidatų trūkumo – Pateisinimai – Tinkamumas ir būtinumas

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant advokatės ir notarės ginčą su Hamo aukštesniojo apygardos teismo (Vokietija) pirmininke dėl to, kad pastaroji atmetė pareiškėjos pagrindinėje byloje kandidatūrą į advokato-notaro pareigas.

Nustatyta, kad pareiškėja pagrindinėje byloje pateikė prašymą skirti ją į advokato-notaro pareigas apylinkės teismo (Vokietija) veiklos teritorijoje, kur ji daugiau nei trejus metus verčiasi advokato praktika. Jos prašymas buvo atmestas, nes paskutinę prašymų pateikimo dieną ji buvo vyresnė nei 60 metų. Šis

⁷ 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus.

sprendimas buvo apskųstas Kelno aukštesniajam apygardos teismui, kuris ir pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

Teismas detalizavo, kad, priešingai nei notari, kurie notarų pareigas eina kaip pagrindines, advokatų-notarų pareigas advokatai vykdo greta savo profesijos. Iš esmės jie gali teikti kandidatūrą į advokato-notaro pareigas tik toje apylinkės teismo veiklos teritorijoje, kurioje daugiau kaip trejus metus verčiasi advokato praktika. Notarų vietų skaičius konkrečioje veiklos teritorijoje nustatomas atsižvelgiant į notarų paslaugų poreikį ir stengiantis išlaikyti subalansuotą amžiaus struktūrą. 2022 m. apylinkės teismo, kurio veiklos teritorijoje pareiškė pagrindinėje byloje vertėsi advokato praktika, teritorijoje buvo paskelbti konkursai į keturias notarų vietas. Tik viena vieta buvo užimta, kitos liko laisvos dėl to, kad neatsirado kandidatų, atitinkančių visus reikalavimus, keliamus norint eiti šias pareigas.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar Direktyvos 2000/78 6 straipsnio 1 dalis, siejama su Chartijos 21 straipsniu, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta maksimali 60 metų amžiaus riba pirmą kartą skiriant į advokato-notaro pareigas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl maksimalios amžiaus ribos pirmą kartą skiriant į advokato-notaro pareigas

Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad nacionalinės teisės nuostata, kurioje įtvirtinta, jog pirmą kartą į advokato-notaro pareigas negali būti skiriami asmenys, kurie paskutinę paraiškų eiti notaro pareigas pateikimo dieną yra sulaukę 60 metų amžiaus, darė poveikį šių asmenų atrankos kriterijams. Todėl ši nuostata vertinta kaip nustatanti savarankiškos veiklos vykdymo taisyklės ir patenkanti į Direktyvos 2000/78 taikymo sritį. Be to, nacionalinėje nuostatoje nustatytas amžiaus reikalavimas lėmė tai, kad tam tikri asmenys buvo vertinami mažiau palankiai nei kiti panašioje padėtyje esantys asmenys vien dėl to, kad jie sulaukė 60 metų. Taigi ši nuostata įtvirtino tiesiogiai amžiaus kriterijumi grindžiamą skirtingą požiūrį.

Dėl klausimo, ar šis skirtingas požiūris gali būti pateisinamas atsižvelgiant į Direktyvos 2000/78 6 straipsnio 1 dalį, priminta, kad šios dalies pirmoje pastraipoje numatyta, jog skirtingas požiūris dėl amžiaus nėra diskriminacija, jei pagal nacionalinę teisę jį objektyviai ir tinkamai pateisina teisėtas tikslas, susijęs, be kita ko, su užimtumo politika, darbo rinka ir profesiniu mokymu, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Nagrinėtu atveju nacionalinės teisės nuostatomis buvo siekiama, pirma, užtikrinti tęstinį notaro profesinės veiklos vykdymą pakankamai ilgą laikotarpį iki išėjimo į pensiją, siekiant veiksmingo ir nepriklausomo teismo administravimo, antra, – kokybišką notarų darbą, kad teisininkams per paskutiniuosius profesinės veiklos metus nereikėtų susipažinti su profesija, kuria jie niekada anksčiau nesivertė, ir, trečia, – subalansuotą amžiaus struktūrą, kad būtų palengvinta notaro profesijos kartų kaita. Teisingumo Teismas, remdamasis ankstesne savo praktika, pripažino, kad aptarti nacionalinės teisės nuostatomis siekiami užimtumo politikos tikslai iš esmės galėjo objektyviai ir tinkamai pateisinti skirtingą požiūrį, tiesiogiai grindžiamą amžiumi.

Vertindamas, ar priemonės, kurių imtasi šiems tikslams pasiekti, yra „tinkamos ir būtinos“, Teisingumo Teismas konstatavo, jog tai turi nustatyti nacionalinis teismas, kartu pateikdamas tam tikras gaires, ką turi patikrinti prašymą pateikęs teismas (be kita ko, kaip nacionalinės teisės nuostatos paveikia atitinkamų asmenų karjerą ir jų teises į pensiją; ar tos nuostatos yra būtinos siekiant užtikrinti, kad realios ir ekonomiškai pagrįstos advokato-notaro veiklos trukmė atitiktų investicines išlaidas, reikalingas notaro biurui įsteigti ir įrengti; ar pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos yra būtinos siekiant užtikrinti, be kita ko, notaro profesijos kartų kaitą ir atjauninimą).

Teisingumo Teismas atkreipė dėmesį, kad jau yra nusprendęs, jog maksimalaus 50 metų amžiaus nustatymas asmenims, norintiems dalyvauti konkurse, kad galėtų užsiimti notaro profesija, yra tinkama priemonė siekiant sudaryti palankesnes sąlygas šios profesijos atstovų kartų kaitai ir atjauninimui.

Apibendrinamas Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyvos 2000/78 6 straipsnio 1 dalis, siejama su Chartijos 21 straipsniu, turi būti aiškinama taip, jog pagal ją nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose nustatyta maksimali 60 metų amžiaus riba pirmą kartą skiriant į advokato-notaro pareigas, jei šiomis teisės nuostatomis siekiama teisėto užimtumo politikos ir darbo rinkos tikslo ir jeigu

atsižvelgiant į teisės aktus, kuriuose jos įtvirtintos, ir į visas situacijas, kurioms jos taikomos, tos teisės nuostatos yra tinkamos ir būtinos šiam tikslui pasiekti.

[Prieiga internete](#)

UŽSIENIEČIŲ TEISINĖ PADĖTIS

2024 m. spalio 4 d. sprendimas sujungtose bylose *Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl ir kt. (Afganistanietės moterys)*, C-608/22 ir C-609/22

Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Bendra prieglobsčio politika – Direktyva 2011/95/ES – Sąlygos, kurias turi atitikti trečiųjų šalių piliečiai, kad galėtų naudotis pabėgėlio statusu – 2 straipsnio d ir e punktai – „Persekiojimo veiksmo“ sąvoka – Reikalaujamas sunkumo laipsnis – 9 straipsnis – Pakankamai sunkių diskriminacinių priemonių, taikomų moterims, visuma – 9 straipsnio 1 dalies b punktas – Persekiojimo veiksmų formos – 9 straipsnio 2 dalis – Tarptautinės apsaugos prašymų vertinimas – 4 straipsnio 3 dalis – Pareiga vertinti individualiai – Apimtis

Bylos aplinkybės

Afganistano pilietė AH, po to, kai jos tėvas norėjo ją parduoti, su motina pabėgo į Iraną. Gyvendama Graikijoje ji susituokė, vėliau – 2015 metais – atvyko į Austriją, kurioje jau gyveno jos sutuoktinis, ir pateikė tarptautinės apsaugos prašymą.

Afganistano pilietė FN, kuri Afganistane niekada negyveno, 2020 metais Austrijoje pateikė tarptautinės apsaugos prašymą. Prašyme nurodė, kad pabėgo iš Irano, kur gyveno su savo motina ir dviem seserimis, kad nė viena iš jų neturi leidimo gyventi šalyje, dėl to ji negalėjo lankyti mokyklos, o jų motina – dirbti, ir kad nori gyventi laisvai ir naudotis tokiomis pačiomis teisėmis kaip vyrai.

2018 m. kovo 26 d. ir 2020 m. spalio 14 d. sprendimais Austrijos užsieniečių ir prieglobsčio teisės tarnyba nusprendė, kad AH istorija nėra įtikinama, o FN Afganistane nekyla realaus persekiojimo pavojus, atsisakė suteikti joms pabėgėlio statusą, tačiau suteikė joms papildomą apsaugą, motyvuodama tuo, kad, neturėdamos socialinės aplinkos Afganistane, grįžusios į šią šalį jos patirtų ekonominių ir socialinių sunkumų.

AH ir FN apskundė sprendimus Austrijos administraciniam teismui, skunduose nurodė perėmusios vakarietiškas vertybes ir Vakarų įkvėptą gyvenimo būdą, taip pat kad Talibanui perėmus valdžią situacija Afganistane pasikeitė taip, kad nuo to laiko pradėtas plataus masto moterų persekiojimas. Bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas kreipėsi į ESTT teiraudamasis: 1) ar priemonių, kurias valstybėje nustato, skatina arba toleruoja faktinę valdžios galią turintis subjektas (kurių esmė, be kita ko, yra ta, kad moterims draudžiama užimti politines pareigas ir dalyvauti politiniuose sprendimų priėmimo procesuose, nenumatomos teisinės priemonės, kuriomis moterims būtų užtikrinama galimybė gauti apsaugą nuo smurto dėl lyties ir šeiminių smurto, moterims apskritai gresia priverstinės santuokos, nors tokias santuokas valdžios galią turintis subjektas ir uždraudė, tačiau moterims neužtikrinama jokia veiksminga apsauga nuo priverstinių santuokų, o kartais tokios santuokos vyksta net dalyvaujant asmenims, kurie faktiškai turi viešosios valdžios įgaliojimus ir žino, kad tai yra priverstinė santuoka, moterys negali dirbti apmokamo darbo arba gali jį dirbti ribotai, daugiausia tik namuose, moterims numatomos sunkesnės sąlygos patekti į gydymo įstaigas, moterims – visiškai arba didele dalimi – nesuteikiama galimybė gauti išsilavinimą (pavyzdžiui, mergaitės gali įgyti tik pradinį išsilavinimą), moterys negali būti viešosiose vietose ar judėti tokiose vietose, jeigu jų nelydi vyras (kuris yra su jomis susijęs artimos giminystės ryšiais), bent jau tuo atveju, kai viršijamas tam tikras atstumas nuo gyvenamosios vietos, viešosiose vietose moterys turi visiškai užsidengti kūną ir prisidengti veidą, moterys negali sportuoti), visuma, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95⁸ 9 straipsnio 1 dalies b punktą, turi būti laikoma tokia sunkia, kad ji moterį veikia panašiu būdu, koks aprašytas šios direktyvos 9 straipsnio 1 dalies a punkte; 2) ar tam, kad moteriai būtų suteiktas pabėgėlio statusas, pakanka, kad šios priemonės jai kilmės šalyje būtų taikomos vien dėl jos

⁸ 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų.

lyties, o gal norint įvertinti, ar moteris šių priemonių (atsižvelgiant į jų visumą) yra veikiamas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 1 dalies b punktą, reikia patikrinti jos asmeninę situaciją.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl moterims taikomų diskriminacinių priemonių intensyvumo, kumulatyvaus poveikio ir sąmoningo bei sistemingo taikymo

Teisingumo Teismas pažymėjo, jog Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 1 dalies b punktas „persekiojimo veiksmu“ taip pat leidžia laikyti įvairių priemonių visumą (įskaitant žmogaus teisių pažeidimus), kuri yra pakankamai sunki, kad veiktų asmenį panašiai, kaip nurodyta šios direktyvos 9 straipsnio 1 dalies a punkte. Tam, kad žmogaus teisių pažeidimas būtų persekiojimas, jis turi pasiekti tam tikrą sunkumo laipsnį, kuris yra panašus kiekvienu iš Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose nurodytų atvejų. Šios direktyvos 9 straipsnio 1 dalies b punkto sunkumo laipsnis turi būti laikomas pasiektu, be kita ko, tuomet, kai keli teisių pažeidimai, kurie, vertinami bendrai, nebūtinai susiję su teisėmis, nuo kurių negalima nukrypti pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 15 straipsnio 2 dalį, kenkia pagarbai Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 1 straipsnyje įtvirtintam žmogaus orumui, kurią, kaip matyti iš Direktyvos 2011/95 16 konstatuojamosios dalies, aiškiai siekiama užtikrinti šia direktyva.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas darė išvadą, kad nagrinėjamu atveju nekyla jokių abejonių, jog, neatsižvelgiant į afganistanietėms moterims gresiančias represijas tuo atveju, jeigu jos nesilaiko Talibano režimo nustatytų reikalavimų (kurie patys savaime gali būti laikomi persekiojimo veiksmais, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 1 dalį), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nurodytos diskriminacinės priemonės pasiekia reikalaujamą sunkumo lygį tiek dėl savo intensyvumo ir kumulatyvaus poveikio, tiek dėl pasekmių, kurias jos sukelia paveiktai moteriai.

Viena vertus, kai kurios iš šių priemonių savaime turi būti laikomos „persekiojimo veiksmais“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 1 dalies a punktą. Tas pats pasakytina, be kita ko, apie priverstines santuokas, kurias galima prilyginti vergijos formai, draudžiamai pagal EŽTK 4 straipsnį, ir apsaugos nuo smurto dėl lyties ir šeiminio smurto, kurie yra nežmoniško ir žeminamo elgesio formos, draudžiamos pagal EŽTK 3 straipsnį, nebuvimo formai.

Kita vertus, darant prielaidą, kad, vertinamos atskirai, moterims taikomos diskriminacinės priemonės, kuriomis ribojama galimybė naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, dalyvauti politiniame gyvenime ir įgyti išsilavinimą, taip pat verstis profesine veikla ar užsiimti sportu, arba kuriomis trukdoma laisvai judėti ar pažeidžiama laisvė rengtis, nėra pakankamai sunkus pagrindinės teisės pažeidimas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 1 dalies a punktą, reikia konstatuoti, kad vertinamos kartu šios priemonės daro moterims tokį didelį poveikį, kad pasiekia reikalaujamą sunkumo lygį tam, kad galėtų būti laikomos persekiojimo veiksmais, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 9 straipsnio 1 dalies b punktą. Dėl šių priemonių kumulatyvaus poveikio ir sąmoningo bei sistemingo taikymo jų rezultatas yra tai, kad dėl lyties akivaizdžiai ir atkakliai paneigiamos afganistaniečių moterų pagrindinės teisės, susijusios su žmogaus orumu. Šios priemonės rodo, kad yra kuriama visuomenė, pagrįsta segregacijos ir prispaudos sistema, kurioje moterys išstumiamos iš pilietinės visuomenės ir iš jų atimama teisė oriai ir deramai gyventi savo kilmės šalyje.

Dėl afganistaniečių moterų padėties vertinimo, nagrinėjant jų tarptautinės apsaugos prašymus

Teisingumo Teismas rėmėsi Europos Sąjungos prieglobsčio agentūros 2023 m. sausio ataskaitos *Country guidance: Afghanistan* duomenimis, kad, atsižvelgiant į Talibano režimo nuo 2021 metų nustatytas priemones, afganistanietės moterys ir mergaitės apskritai bijo patirti persekiojimo veiksmus, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnį; taip pat 2023 m. gegužės 25 d. Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro pareiškime dėl persekiojimo, kurio pagrindas – priemonių visuma, sąvokos, atsižvelgiant į dabartinę moterų ir mergaičių padėtį Afganistane, nurodyta informacija, kad

afganistaniečių moterų ir mergaičių atveju egzistuoja pabėgėlio statuso pripažinimo prezumpcija, atsižvelgiant į Talibano vykdomus persekiojimo veiksmus tik dėl jų lyties.

Šiomis aplinkybėmis padaryta išvada, kad, kiek tai susiję su moterų, kurios yra Afganistano pilietės, pateiktais tarptautinės apsaugos prašymais, kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos gali nuspręsti, kad šiuo metu, individualiai nagrinėjant tarptautinės apsaugos prašytojos situaciją, nebūtina nustatyti, kad grįžus į kilmės šalį ji iš tikrųjų ir konkrečiai gali būti persekiojama, jeigu nustatytos su jos individualiu statusu (pavyzdžiui, pilietybe ar lytimi) susijusios aplinkybės.

[Prieiga internete](#)

Didžiosios kolegijos 2024 m. spalio 4 d. sprendimas byloje *Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor azylové a migrační politiky, C-406/22*

Prieglobsčio politika – Tarptautinė apsauga – Direktyva 2013/32/ES – Tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendra tvarka – 36 ir 37 straipsniai – Sąvoka „saugi kilmės šalis“ – Priskyrimas – I priedas – Kriterijai – 46 straipsnis – Teisė į veiksmingą teisių gynimo priemonę – Teismo atliekamas trečiosios šalies priskyrimo prie saugių kilmės šalių nagrinėjimas

Bylos aplinkybės

Moldovos pilietis CV Čekijos Respublikoje pateikė tarptautinės apsaugos prašymą, kuriame nurodė, kad Moldovoje buvo nelaimingo atsitikimo, per kurį automobilio vairuotojas mirtinai partrenkė pėsčią ir pabėgo, liudininkas. Tą pačią naktį į CV namus atvyko keli asmenys, nusivežė į mišką ir sumušė. Pabėgęs CV slėpėsi pas draugus, o po dviejų dienų grįžęs į namus pamatė, kad jie sudegę. Vėliau jis pabėgo iš Moldovos ir atvyko į Čekijos teritoriją. Grįsdamas savo tarptautinės apsaugos prašymą CV nurodė, kad Moldovoje jam grasina asmenys, kurių tapatybės policijai nepavyko nustatyti. Jis taip pat nurodė, kad nenori grįžti į savo kilmės regioną dėl Rusijos Federacijos invazijos į Ukrainą. CV tarptautinės apsaugos prašymas buvo atmestas kaip akivaizdžiai nepagrįstas, atsižvelgiant į tai, kad Čekijos Respublika Moldovą, išskyrus Padniestrę, laiko „saugia kilmės šalimi“ ir kad CV neįrodė, kad jo konkrečiu atveju taip nėra.

CV sprendimą atmesti jo tarptautinės apsaugos prašymą apskundė Čekijos Brno apygardos teismui, kuris kreipėsi į ESTT teiraudamasis: 1) ar kilmės šalies priskyrimo prie saugių taikant Direktyvos 2013/32⁹ 37 straipsnio 1 dalį kriterijus, nustatytas šios direktyvos I priedo b punkte, pagal kurį atitinkama šalis užtikrina apsaugą nuo persekiojimo ar netinkamo elgesio laikantis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje (toliau – EŽTK) įtvirtintų teisių ir laisvių, visų pirma tų teisių, nuo kurių negalima nukrypti pagal šios konvencijos 15 straipsnio 2 dalį, turi būti aiškinamas taip, kad, jeigu atitinkama šalis nukrypsta nuo EŽTK numatytų įsipareigojimų nepaprastosios padėties atveju, kaip tai suprantama pagal šios konvencijos 15 straipsnį, ši šalis nebeatitinka šio kriterijaus, pagal kurį ji priskiriama prie saugių kilmės šalių; 2) ar Direktyvos 2013/32 36 ir 37 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos valstybei narei draudžiama priskirti prie saugių kilmės šalių tik dalį trečiosios šalies, nustačius tam tikras teritorines išimtis, kurioms šios šalies dalies saugumo prašytojui prezumpcija negalioja, o jeigu valstybė narė priskiria atitinkamą šalį prie saugių su šiomis teritorinėmis išimtimis, tada taikant šią direktyvą visa atitinkama šalis negali būti priskirta prie saugių kilmės šalių; 3) jei į vieną iš dviejų pirmųjų prejudicinių klausimų būtų atsakyta teigiamai, ar Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalis, siejama su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsniu, turi būti aiškinama taip, kad skundą dėl sprendimo laikyti prašymą akivaizdžiai nepagrįstu pagal Direktyvos 2013/32 32 straipsnio 2 dalį, priimto vykdant procedūrą pagal šios direktyvos 31 straipsnio 8 dalies b punktą, nagrinėjantis teismas privalo *ex officio* (pagal pareigas) (net jei prašytojas nepateikia prieštaravimo) atsižvelgti į tai, kad dėl pirma nurodytų priežasčių šalies priskyrimas prie saugių kilmės šalių prieštarauja Sąjungos teisei.

Teisingumo Teismo vertinimas

⁹ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos.

Dėl naudojimosi EŽTK 15 straipsnyje numatyta teise nukrypti nuo šia konvencija prisiimtų įsipareigojimų, vertinant, ar trečioji šalis gali būti priskirta prie saugių kilmės šalių

Teisingumo Teismas pažymėjo, jog Direktyvos 2013/32 I priede, be kita ko, nustatyta, kad šalis laikoma saugia kilmės šalimi, kai, atsižvelgiant į teisinę padėtį, teisės aktų taikymą demokratinėje sistemoje ir bendras politines aplinkybes, gali būti įrodyta, kad joje iš esmės ir sistemingai nevykdomi persekiojimai, nėra kankinimo, žiauraus arba žeminančio elgesio ar baudimo atvejų, taip pat nesirenkamojo smurto, galinčio kilti tarptautinio arba vidaus ginkluoto konflikto padėties metu, grėsmės. Šiame priede išvardytos aplinkybės, į kurias galima atsižvelgti vertinant, be kita ko, kokio masto apsaugą nuo persekiojimo ir netinkamo elgesio suteikia atitinkama trečioji šalis. Kaip viena iš tokių aplinkybių šio priedo antros pastraipos b punkte nurodyta tai, kaip laikomasi EŽTK įtvirtintų teisių ir laisvių, ypač tų teisių, nuo kurių negalima nukrypti pagal šios konvencijos 15 straipsnio 2 dalį. Nors šiame EŽTK straipsnyje numatyta, kad, kilus karui ar kitomis aplinkybėmis, dėl kurių atsiranda grėsmė tautos išlikimui, galima imtis priemonių, nukrypstančių nuo įsipareigojimų pagal šią konvenciją, naudojantis šia teise taikomos tam tikros garantijos.

Pagal EŽTK 15 straipsnio 1 dalį šia galimybe pirmiausia turi būti naudojama tik tiek, kiek tai būtina dėl susidariusios kritiškos padėties, ir su sąlyga, kad patvirtintos priemonės neprieštarauja kitiems įsipareigojimams pagal tarptautinę teisę. Šio 15 straipsnio 2 dalyje numatyta, nuo kurių EŽTK įtvirtintų teisių nukrypti negalima, pagal šį 15 straipsnį patvirtintoms priemonėms ir toliau taikoma Europos Žmogaus Teisių Teismo kontrolė. Vien dėl to, kad trečioji šalis remiasi EŽTK 15 straipsnyje numatyta teise nukrypti, negalima daryti išvados, kad ši šalis iš tikrųjų ėmėsi priemonių, kuriomis nukrypstama nuo šioje konvencijoje numatytų įsipareigojimų, arba kokio pobūdžio ir kokios apimties nukrypstančios priemonės buvo patvirtintos. Vadinasi, negalima teigti, jog trečioji šalis nebeatitinka kriterijų, leidžiančių ją priskirti prie saugių kilmės šalių, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2013/32 37 straipsnį, vien dėl to, kad ji rėmėsi EŽTK 15 straipsnyje numatyta teise nukrypti.

Vis dėlto, dėl tokio rėmimosi valstybės narės, priskyrusios atitinkamą trečiąją šalį prie saugių kilmės šalių, kompetentingos institucijos turi įvertinti, ar, atsižvelgiant į šios teisės nukrypti įgyvendinimo sąlygas, šią trečiąją šalį ir toliau galima priskirti prie saugių kilmės šalių, nagrinėjant iš jos kilusių prašytojų pateiktus tarptautinės apsaugos prašymus. Reguliaris peržiūros reikalavimas apima ir reikšmingus įvykius, nes dėl savo svarbos jie gali paveikti trečiosios šalies, kuri laikoma saugia šalimi, gebėjimą ir toliau atitikti šios direktyvos I priede įtvirtintus kriterijus ir kartu turėti įtakos prezumpcijai, kad ji gali užtikrinti prašytojų saugumą. Rėmimasis EŽTK 15 straipsnyje numatyta teise nukrypti yra toks įvykis. Negalima atmesti galimybės, kad nukrypstančios priemonės, paveikiančios kitas pagrindines teises nei tos, nuo kurių negalima nukrypti pagal 15 straipsnio 2 dalį, taip pat gali būti nesuderinamos su Direktyvos 2013/32 I priede numatytais trečiosios šalies priskyrimo prie saugių kilmės šalių kriterijais. Be to, toks rėmimasis bet kuriuo atveju kelia didelį pavojų, kad atitinkamoje trečiojoje šalyje iš esmės pasikeis teisės ir laisves reglamentuojančios teisės normos.

Dėl draudimo priskirti trečiasias šalis prie saugių kilmės šalių, išskiriant tam tikras jų teritorijos dalis, ir nacionalinio teismo pareigos įvertinti tokio priskyrimo teisėtumą ex officio

Teisingumo Teismas pabrėžė, jog Direktyvos 2013/32 I priede arba šios direktyvos 37 straipsnyje neminima atitinkamos trečiosios šalies teritorijos dalis, todėl tam, kad trečiąją šalį būtų galima priskirti prie saugių kilmės šalių, šiame priede nurodytų sąlygų turi būti laikomasi visoje atitinkamos trečiosios šalies teritorijoje. Valstybei narei priskyrus trečiasias šalis prie saugių kilmės šalių, iš šių trečiųjų šalių atvykstančių prašytojų tarptautinės apsaugos prašymams taikoma specialioji išimtinio pobūdžio nagrinėjimo tvarka. Aiškinant Direktyvos 2013/32 37 straipsnį taip, kad pagal jį leidžiama priskirti trečiasias šalis prie saugių kilmės šalių, išskyrus kai kurias jų teritorijos dalis, būtų išplėsta šios specialiosios nagrinėjimo tvarkos taikymo sritis. Kadangi tokio aiškinimo nepatvirtina nei šio 37 straipsnio formuluotė, nei apskritai ši direktyva, pripažinus tokią galimybę būtų nepaisoma to, kad nukrypstamojo pobūdžio nuostatos turi būti aiškinamos siaurai. Aiškinimą, kad pagal Direktyvos 2013/32 37 straipsnį valstybėms narėms neleidžiama priskirti trečiosios šalies prie saugių kilmės šalių, išskiriant tam tikras jos teritorijos dalis, patvirtina šios nuostatos genezė, tikslai. Teisės aktų leidėjas šioje direktyvoje nenumatydamas valstybių narių galimybės priskirti trečiąją šalį prie saugių kilmės šalių, išskiriant dalį jos teritorijos, teikia

pirmenybę prašytojų, kurių kilmės šalies visa teritorija neatitinka šios direktyvos I priede nustatytu materialinių sąlygų, pateiktų tarptautinės apsaugos prašymų išsamiam nagrinėjimui.

Šiuo aspektu atkreiptas dėmesys, kad nors Reglamento 2024/1348¹⁰, kuriuo nuo 2026 m. birželio 12 d. panaikinama Direktyva 2013/32, 61 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad trečioji šalis gali būti tiek Sąjungos, tiek nacionaliniu lygmeniu priskirta prie saugių kilmės šalių, nustatant išimtis konkrečioms jos teritorijos dalims, būtent Sąjungos teisės aktų leidėjo prerogatyva yra persvarstyti šį pasirinkimą ir iš naujo derinti tikslus, su sąlyga, kad šis derinimas atitinka reikalavimus, kylančius pirmiausia iš Ženevos konvencijos¹¹ ir Chartijos.

Teisingumo Teismo sprendime taip pat pabrėžta, jog net jeigu pareiškėjas pagrindinėje byloje aiškiai nesiremia galimu Direktyvoje 2013/32 numatytų trečiosios šalies priskyrimo saugioms kilmės šalims taisyklių pažeidimu, šis galimas pažeidimas yra teisinio pobūdžio klausimas, į kurį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti, kai atlieka išsamų ir *ex nunc* (nuo dabar; ateityje) nagrinėjimą, nustatytą šios direktyvos 46 straipsnio 3 dalyje. Tas, kas turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl skundo, jį nagrinėdamas turi išnagrinėti tokio priskyrimo teisėtumą pagal šio 46 straipsnio 3 dalį.

[Prieiga internete](#)

2024 m. spalio 17 d. sprendimas byloje *Ararat, C-156/23*

Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Imigracijos politika – Valstybėje narėje neteisėtai gyvenančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimas – Direktyva 2008/115/EB – 5 straipsnis – Neišsiuntimo principas – Sprendimo grąžinti, priimto vykdant tarptautinės apsaugos procedūrą, vykdymas po to, kai atmetus prašymą išduoti nacionalinėje teisėje numatytą leidimą gyventi šalyje atitinkamas trečiosios šalies pilietis joje gyveno neteisėtai – Administracinės institucijos pareiga įvertinti, ar tokio sprendimo vykdymas atitinka negrąžinimo principą – 13 straipsnis – Dėl sprendimų grąžinti numatytos teisių gynimo priemonės – Nacionalinio teismo pareiga *ex officio* konstatuoti, kad vykdant sprendimą grąžinti buvo pažeistas negrąžinimo principas – Apimtis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 4 straipsnis, 19 straipsnio 2 dalis ir 47 straipsnis

Bylos aplinkybės

2011 m. kovo 16 d. dvi seserys bei jų tėvai, visi trečiosios šalies piliečiai, Nyderlandų Karalystei pateikė tarptautinės apsaugos prašymą, kuris 2012 m. rugpjūčio 9 d. atmetas bei priimtas sprendimas juos grąžinti po to, kai kompetentinga administracinė institucija, taikydama negrąžinimo principą, įvertino galimą kankinimo, nežmoniško ar žeminančio elgesio arba baudimo pavojų, kuris grėstų pareiškėjams pagrindinėje byloje, jei šis sprendimas būtų įvykdytas ir jie būtų išsiųsti į trečiąją šalį.

2019 m. vasario 18 d. jie pateikė prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje pagal ilgą laiką šalyje gyvenantiems vaikams taikomą nacionalinę tvarką. 2019 m. spalio 8 d. sprendimu šis prašymas atmetas, konstatavus, jog pareiškėjų pagrindinėse bylose buvimas Nyderlandų Karalystės teritorijoje yra neteisėtas ir kad 2012 m. rugpjūčio 9 d. sprendimas juos grąžinti turi būti vykdomas.

Pareiškėjams pagrindinėje byloje apskundus 2019 m. spalio 8 d. sprendimą, bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas kreipėsi į ESTT, be kita ko, teiraudamasis: ar Direktyvos 2008/115¹² 13 straipsnio 1 ir 2 dalys, siejamos su jos 5 straipsniu, taip pat Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 19 straipsnio 2 dalimi ir 47 straipsniu, turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas nacionalinis teismas, vykdantis akto, kuriuo kompetentinga nacionalinė institucija atmetė pagal nacionalinę teisę numatytą prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje ir tokiu būdu nutraukė anksčiau vykdant tarptautinės apsaugos procedūrą priimto sprendimo grąžinti vykdymo sustabdymą, teisėtumo kontrolę, privalo *ex officio* konstatuoti galimą negrąžinimo principo pažeidimą dėl pastarojo sprendimo vykdymo, remdamasi jam

¹⁰ 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1348, kuriuo Sąjungoje nustatoma bendra tarptautinės apsaugos procedūra ir panaikinama Direktyva 2013/32/ES.

¹¹ Konvencija dėl pabėgėlių statuso, pasirašyta 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje (Jungtinių Tautų sutarčių serija, t. 189, p. 150, Nr. 2545 (1954)), papildyta 1967 m. sausio 31 d. Niujorke sudarytu Protokolu dėl pabėgėlių statuso.

¹² 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse.

pateikta bylos medžiaga, kuri buvo papildyta ar paaiškinta per rungimosi principu pagrįstą procedūrą; taip pat ar Direktyvos 2008/115 5 straipsnis, siejamas su Chartijos 19 straipsnio 2 dalimi, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį administracinė institucija, atmetusi prašymą išduoti nacionalinėje teisėje numatytą leidimą gyventi šalyje ir konstatavusi, kad atitinkamas trečiosios šalies pilietis atitinkamos valstybės narės teritorijoje yra neteisėtai, privalo įsitikinti, kad laikomasi negražinimo principo, ir atsižvelgdama į šį principą iš naujo išnagrinėti anksčiau per tarptautinės apsaugos procedūrą priimtą sprendimą grąžinti šį pilietį, kurio sustabdymas nutrūko atmetus minėtą prašymą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl pareigos atlikti atnaujintą trečiosios šalies piliečio patiriamos grėsmės vertinimą, vykdamą grąžinimo sprendimą

Teisingumo Teismas priminė, jog Direktyvos 2008/115 5 straipsnyje įtvirtinta bendroji taisyklė yra privaloma valstybėms narėms, kai tik jos įgyvendina šią direktyvą, ir pagal ją kompetentinga nacionalinė institucija įpareigojama visuose grąžinimo procedūros etapuose laikytis negražinimo principo, kuris, kaip pagrindinė teisė, užtikrinamas Chartijos 18 straipsnyje, siejamame su Ženevos konvencijos¹³ 33 straipsniu, taip pat Chartijos 19 straipsnio 2 dalyje. Atsižvelgiant į šio 5 straipsnio tikslą, jis negali būti aiškinamas siaurai, jis veikia tiesiogiai, todėl privatus asmuo gali juo remtis, o administracinės valdžios institucijos ir valstybių narių teismai jį taikyti. Valstybės narės turi leisti atitinkamiems asmenims remtis bet koku aplinkybių pasikeitimu, įvykusių priėmus sprendimą grąžinti ir galinčiu turėti reikšmingą poveikį vertinant atitinkamo trečiosios šalies piliečio padėtį, be kita ko, atsižvelgiant į Direktyvos 2008/115 5 straipsnį.

Teisingumo Teismo vertinimu, pagal Direktyvos 2008/115 5 straipsnį, siejamą su Chartijos 4 straipsniu ir 19 straipsnio 2 dalimi, nacionalinė institucija, prieš vykdydama sprendimą grąžinti, įpareigojama atlikti atnaujintą trečiosios šalies piliečio patiriamos grėsmės, kad su juo bus elgiamasi taip, kaip absoliučiai draudžiama pagal šias dvi Chartijos nuostatas, vertinimą. Toks vertinimas, kuris turi būti atskiras ir nepriklausomas nuo vertinimo, atlikto minėto sprendimo grąžinti priėmimo momentu, turi leisti nacionalinei institucijai, atsižvelgiant į bet kokias pasikeitusias aplinkybes ir į bet kokius naujus trečiosios šalies piliečio pateiktus duomenis, įsitikinti, kad nėra rimtų ir pagrįstų priežasčių manyti, jog grįžus į trečiąją šalį šiam trečiosios šalies piliečiui kiltų reali grėsmė, kad toje trečiojoje šalyje jam bus paskirta mirties bausmė, jis bus kankinamas arba su juo bus nežmoniška ar žeminančiai elgiamasi. Iš tiesų toks atnaujintas vertinimas yra vienintelis, leidžiantis šiai institucijai įsitikinti, kad išsiuntimas atitinka teisės aktuose nustatytas sąlygas ir, be kita ko, Direktyvos 2008/115 5 straipsnyje nustatytus reikalavimus.

Šiomis aplinkybėmis taip pat pažymėta, jog nacionalinė taisyklė ar praktika, pagal kurią negražinimo principo laikymąsi galima nagrinėti tik per tarptautinės apsaugos procedūrą, prieštarautų Direktyvos 2008/115 5 straipsniui, siejamam su Chartijos 19 straipsnio 2 dalimi. Iš tiesų, ši direktyva, įskaitant jos 5 straipsnį, taikoma visiems neteisėtai šalyje esantiems trečiųjų šalių piliečiams, neatsižvelgiant į tokios situacijos priežastis. Išsiuntimo politikos veiksmingumo tikslas taip pat prieštarauja tokiai nacionalinei taisyklei arba praktikai. Negalima reikalauti pateikti tarptautinės apsaugos prašymą, siekiant, kad būtų užtikrinta visiška atitiktis negražinimo principui, nurodytam Direktyvos 2008/115 5 straipsnyje, siejamam su Chartijos 19 straipsnio 2 dalimi.

Dėl nacionalinio teismo pareigos savo iniciatyva įvertinti, ar vykdamą grąžinimo sprendimą nebus pažeistas negražinimo principas

Direktyvos 2008/115 13 straipsnio 1 ir 2 dalyse apibrėžtomis procedūrinėmis taisyklėmis siekiama užtikrinti, kad trečiosios šalies pilietis, dėl kurio buvo priimtas sprendimas grąžinti, nebūtų išsiųstas sąlygomis, prieštaraujančiomis šios direktyvos 5 straipsniui. Taigi jomis siekiama užtikrinti negražinimo principo, kuris yra absoliutus, laikymąsi. Kompetentingi nacionaliniai teismai turi užtikrinti, prireikus savo iniciatyva, kad būtų laikomasi šio principo, kai jiems pateikta bylos medžiaga leidžia manyti, kad jis gali būti pažeistas. Chartijos 47 straipsnyje garantuojama ir Direktyvos 2008/115 13 straipsnio 1 ir 2 dalyse

¹³ Konvencija dėl pabėgėlių statuso, pasirašyta 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje (Jungtinių Tautų sutarčių serija, t. 189, p. 150, Nr. 2545 (1954), papildyta 1967 m. sausio 31 d. Niujorke sudarytu Protokolu dėl pabėgėlių statuso.

sukonkretinta teisminė gynyba nebūtų nei veiksminga, nei išsami, jei nacionalinis teismas, gavęs byloje esančią informaciją, neprivalėtų savo iniciatyva konstatuoti, kad buvo pažeistas negražinimo principas, nors iš jam pateiktos bylos medžiagos, papildytos ar paaiškintos per rungimosi principu grindžiamą procedūrą, matyti, kad sprendimas grąžinti grindžiamas pasenusiu pagal šį principą draudžiamo elgesio grėsmės, kuri kiltų atitinkamam trečiosios šalies piliečiui, jeigu jis turėtų grįžti į atitinkamą trečiąją šalį, vertinimu, ir padaryti visas išvadas dėl šio sprendimo vykdymo. Nacionalinio teismo įgaliojimų apribojimas galėtų lemti tokio sprendimo vykdymą, nors iš tokių duomenų būtų matyti, kad šioje trečiojoje šalyje suinteresuotajam asmeniui gali būti taikomas toks pagal Chartijos 4 straipsnį absoliučiai draudžiamas elgesys.

Ši nacionalinio teismo pareiga prireikus savo iniciatyva užtikrinti negražinimo principo laikymąsi vienodai taikoma per tarptautinės apsaugos procedūrą ir per procedūrą, pradėtą pateikus prašymą išduoti nacionalinėje teisėje numatytą leidimą gyventi šalyje.

[Prieiga internete](#)

Didžiosios kolegijos 2024 m. gruodžio 19 d. sprendimas sujungtose bylose *Kaduna, C-244/24, C-290/24*

Prieglobsčio politika – Laikinoji apsauga esant masiniam perkeltųjų asmenų srautui – Direktyva 2001/55/EB – 4 ir 7 straipsniai – Rusijos ginkluotųjų pajėgų invazija į Ukrainą – Įgyvendinimo sprendimas (ES) 2022/382 – 2 straipsnio 3 dalis – Valstybės narės galimybė taikyti laikinąją apsaugą šiame sprendime nenurodytiems perkeltiesiems asmenims – Momentas, kada tokiems asmenims laikinąją apsaugą suteikusi valstybė narė gali nutraukti tokią apsaugą – Neteisėtai šalyje esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimas – Direktyva 2008/115/EB – 6 straipsnis – Sprendimas grąžinti – Momentas, kada valstybė narė gali priimti sprendimą grąžinti – Neteisėtas buvimas šalyje

Bylos aplinkybės

Trečiųjų šalių piliečiams P, AI, ZY ir BG Nyderlandų Karalystėje buvo suteikta laikinoji apsauga. 2024 m. vasario 7 d. priimtas sprendimas grąžinti P, motyvuojamas tuo, kad P teisėtas buvimas Nyderlandų Karalystėje baigsis 2024 m. kovo 4 d., nurodant P išvykti iš Sąjungos teritorijos per keturias savaites. Trimis 2024 m. vasario 7 d. sprendimais AI, ZY ir BG nurodyta išvykti iš Sąjungos teritorijos per keturias savaites nuo 2024 m. kovo 4 d.

Pareiškėjai pagrindinėse bylose sprendimus, kuriais jiems nurodyta išvykti iš Nyderlandų Karalystės, apskundė nacionaliniams teismams, kurie kreipėsi į ESTT, be kita ko, teiraudamiesi, ar Direktyvos 2008/115¹⁴ 6 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama dėl trečiosios šalies piliečio, teisėtai gyvenančio valstybės narės teritorijoje, šiai valstybei narei pasinaudojus galimybe suteikti jam neprivalomą laikinąją apsaugą, priimti sprendimą grąžinti prieš pasibaigiant šios apsaugos galiojimo laikotarpiui, jeigu ši apsauga nustos galioti artimiausiu metu, o tokio sprendimo pasekmės sustabdomos iki tos datos.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl draudimo priimti sprendimą grąžinti trečiosios šalies pilietį tol, kol jis valstybės narės teritorijoje yra teisėtai

Teisingumo Teismas priminė, jog Direktyva 2008/115 taikoma visiems trečiųjų šalių piliečiams, neteisėtai esantiems valstybės narės teritorijoje. Taigi šios direktyvos taikymo sritis apibrėžta atsižvelgiant tik į tai, kad trečiosios šalies pilietis šalyje yra neteisėtai, nepaisant to, dėl kokių priežasčių susiklostė tokia situacija arba kokių priemonių galima imtis dėl šio piliečio. Taigi valstybė narė gali priimti sprendimą grąžinti, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2008/115 6 straipsnį, tik dėl trečiosios šalies piliečio, kuris jos teritorijoje yra neteisėtai. Vadinas, pagal Direktyvą 2008/115 valstybei narei draudžiama priimti sprendimą grąžinti trečiosios šalies pilietį, teisėtai esantį jos teritorijoje. Tokios išvados nepaneigia

¹⁴ 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse.

aplinkybė, kad kompetentinga nacionalinė institucija sprendime grąžinti aiškiai nurodo, jog šis sprendimas nesukelia pasekmių tol, kol suinteresuotasis asmuo šalyje yra teisėtai.

Šiuo aspektu atkreiptas dėmesys, kad dėl kiekvieno sprendimo grąžinti atitinkama valstybė narė nedelsdama turi įvesti perspėjimą į Šengeno informacinę sistemą, kai tik priimamas sprendimas, siekiant patikrinti, ar įvykdyta pareiga grąžinti, ir padėti užtikrinti sprendimų grąžinti vykdymą, įskaitant atvejus, kai šis sprendimas neįsigalioja iškart. Pastaruoju atveju šio perspėjimo įvedimo dieną atitinkamas asmuo vis dar teisėtai gyvena šios valstybės narės teritorijoje ir gali turėti teisę vykti į kitas valstybes nares. Be to, tokį išankstinį sprendimą grąžinti priima kompetentinga nacionalinė institucija ir ji negali atsižvelgti į bet kokį aplinkybių pasikeitimą nuo šio sprendimo priėmimo dienos iki atitinkamo asmens teisėto buvimo šalyje pabaigos, kuris turėtų didelę įtaką šio asmens padėties vertinimui pagal Direktyvą 2008/115, visų pirma jos 5 straipsnį. Sprendimo grąžinti priėmimas pažeidžiant draudimą priimti sprendimą grąžinti trečiosios šalies pilietį, teisėtai esantį valstybės narės teritorijoje, nėra tapatus procedūrinės pareigos, kaip antai teisės būti išklaustam, pažeidimui. Todėl už tokio materialinio reikalavimo pažeidimą turi būti baudžiama ir nereikia nagrinėti, ar kompetentinga institucija būtų galėjusi priimti kitokį sprendimą, jei nebūtų padariusi šio pažeidimo.

Teisingumo Teismo sprendime, be kita ko, pažymėta, jog asmenys, kuriems valstybė narė suteikė neprivalomą laikinąją apsaugą, pagal šios Direktyvos 2001/55¹⁵ 7 straipsnį turi turėti visas teises, kurios pagal šią direktyvą pripažįstamos asmenims, kuriems suteikta privaloma laikinoji apsauga. Taigi ši valstybė narė neprivalomos laikinosios apsaugos gavėjams privalo suteikti leidimą gyventi šalyje, leidžiantį jiems gyventi jos teritorijoje, kol ši apsauga bus panaikinta. Kol šiems asmenims taikoma neprivaloma laikinoji apsauga, jie teisėtai gyvena atitinkamos valstybės narės teritorijoje, todėl dėl jų negali būti priimtas sprendimas grąžinti, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 2008/115. Be to, visų asmens, kuriems suteikta neprivaloma laikinoji apsauga, buvimas atitinkamos valstybės narės teritorijoje automatiškai netampa neteisėtas nuo tos dienos, kai ši apsauga panaikinama. Kai kurie iš šių asmenų, be kita ko, gali būti pateikę tarptautinės apsaugos prašymą ir dėl to iš principo turėti teisę likti atitinkamos valstybės narės teritorijoje, o ši teisė neleidžia priimti sprendimo juos grąžinti bent jau tol, kol nepriimtas sprendimas dėl jų prašymo.

[Prieiga internete](#)

APMOKESTINIMAS

2024 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Ordre des avocats du Barreau de Luxembourg, C-432/23*

Administracinis bendradarbiavimas apmokestinimo srityje – Direktyva 2011/16¹⁶ – Keitimasis prašoma informacija – Advokatui skirtas įpareigojimas suteikti informaciją – Advokato profesinė paslaptis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsnis ir 52 straipsnio 1 dalis

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas nagrinėjant *F SCS* (toliau – *F*), advokatų kontorą, įsteigtą Liuksemburge, bei Liuksemburgo advokatų rūmų ir šios šalies mokesčių administratoriaus ginčą dėl pastarojo *F* skirto įpareigojimo suteikti informaciją ir dokumentus, taip pat dėl baudos, skirtos *F*, už šio sprendimo dėl įpareigojimo nevykdymą.

Nustatyta, kad Liuksemburgo mokesčių administratorius, gavęs Ispanijos mokesčių institucijų Direktyva 2011/16 pagrįstą prašymą suteikti informacijos, 2022 m. birželio 28 d. pateikė *F* sprendimą dėl įpareigojimo, kad ji suteiktų visus turimus dokumentus ir informaciją, susijusius su jos pagal Ispanijos teisę įsteigta bendrovei *K* suteiktas paslaugas įsigyjant vieną įmonę, taip pat kitos bendrovės kontrolinį akcijų paketą.

¹⁵ 2001 m. liepos 20 d. Tarybos direktyva 2001/55/EB dėl minimalių normų, suteikiant perkeltiesiems asmenims laikiną apsaugą esant masiniam srautui, ir dėl priemonių, skatinančių valstybių narių tarpusavio pastangų priimant tokius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius pusiausvyrą.

¹⁶ 2011 m. vasario 15 d. Tarybos direktyva 2011/16/ES dėl administracinio bendradarbiavimo apmokestinimo srityje ir panaikinanti Direktyvą 77/799/EEB.

2022 m. liepos 8 d. elektroniniu laišku F atsakė, kad veikė kaip grupės, kuriai priklauso K, teisės konsultantė, todėl dėl su ja susijusios profesinės paslapties ji negali pateikti informacijos apie savo klientą. Mokesčių administratoriui pakartotinai paraginus pateikti minėtą informaciją, 2022 m. rugpjūčio 8 d. raštu F atsakė, kad neturi informacijos, kurios neapima nacionalinėje teisėje numatyta profesinė paslaptis, ir patikslino, kad jos įgaliojimai dėl šiame sprendime dėl įpareigojimo aprašytos bylos medžiagos nėra mokestinio pobūdžio.

2022 m. rugsėjo 16 d. sprendimu mokesčių administratorius skyrė F mokestinę baudą už sprendimo dėl įpareigojimo nevykdymą.

Kilusį ginčą nagrinėjęs nacionalinis teismas nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą, be kita ko, akcentuodamas, kad, atsižvelgiant į prašomos informacijos, kuri iš esmės susijusi su visos F bylos medžiagos turiniu, t. y. be kita ko, su visos F ir jos kliento komunikacijos turinio detalėmis, apimtį, visų pirma kyla klausimas, ar toks įpareigojimas, kuris, be kita ko, atitinka nacionalinę teisę, nepažeidžia teisės į advokatų ir jų klientų komunikacijos, kuriai taikoma sustiprinta apsauga pagal Chartijos 7 straipsnį, slaptumą esmės.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl mokesčių administratoriaus, gavusio prašymą iš kitos valstybės narės kompetentingų institucijų pateikti informaciją, advokatui duoto privalomojo nurodymo pateikti visą informaciją, susijusią su jo (advokato) klientui teikta konsultacija

Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad advokato teisei konsultacijai, nesvarbu, su kokia teisės sritimi ji susijusi, taikoma sustiprinta advokato ir jo kliento komunikacijos apsauga, užtikrinama pagal Chartijos 7 straipsnį, o sprendimas dėl įpareigojimo, kaip nagrinėtas pagrindinėje byloje, yra kišimasis į pagal šį straipsnį užtikrinamą advokato ir jo kliento teisę į komunikacijos slaptumą. Be to, kaip akcentavo ši Sąjungos teisminė institucija, keitimosi prašoma informacija, kaip numatyta Direktyvoje 2011/16, tikslais Sąjungos teisės aktų leidėjas nustatė tik pareigas, kurias valstybės narės turi viena kitai, ir leido nepatenkinti prašymo suteikti informaciją, jeigu prašomų tyrimų atlikimas arba nagrinėjamos informacijos rinkimas prieštarauja jų teisės aktams. Taigi Sąjungos teisės aktų leidėjas, be kita ko, paliko valstybėms narėms užduotį užtikrinti, kad jų nacionalinės procedūros, taikomos renkant informaciją šio keitimosi tikslais, atitiktų Chartiją, visų pirma jos 7 straipsnį.

Vertindamas Liuksemburgo nacionalines nuostatas, Teisingumo Teismas pastebėjo, kad pagal jas joks advokato ir jo kliento bendravimo mokesčių srityje turinys, nesvarbu, ar tai vyko konsultuojant, ar atstovaujant teisme, išskyrus turinį, dėl kurio šiam klientui gali kilti baudžiamojo persekiojimo pavojus, negali būti laikomas paslapyje nuo mokesčių administratoriaus.

Šiais aspektais Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Chartijos 7 straipsnį užtikrinamas advokato teisinių konsultacijų slaptumas, kiek tai susiję su tokių konsultacijų buvimu ir turiniu. Taigi asmenys, kurie konsultuojasi su advokatu, gali pagrįstai tikėtis, kad jų komunikacija išliks privati ir konfidenciali, ir, išskyrus ypatingus atvejus, gali būti tikri, kad jų advokatas niekam be jų sutikimo neatskleis, kad jie su juo konsultavosi. Tuo tarpu, šios Sąjungos teisminės institucijos vertinimu, nacionalinės nuostatos, kuriomis beveik visiškai pašalintas iš sustiprintos apsaugos, kuri turi būti taikoma advokato profesinei paslaptčiai pagal Chartijos 7 straipsnį, apimties advokatų konsultacijų mokesčių srityje, t. y. visoje teisės šakoje, kurioje advokatai gali konsultuoti savo klientus, turinys, lemia tai, kad ši apsauga netenka prasmės šioje teisės šakoje.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas konstatavo, kad tokia nacionalinė nuostata kaip ir tai, kad ji nagrinėjama atveju buvo taikoma ginčijamo įpareigojimo forma, tikrai neapsiribojanti išimtiniais atvejais, dėl ja leidžiamų neįtraukimo į advokato profesinę paslaptį atvejų, susijusių su advokato ir kliento komunikacija, apimties pažeidžia Chartijos 7 straipsnyje garantuojamos teisės esmę. Toks įpareigojimas, kaip nagrinėtas pagrindinėje byloje, pažeidžia teisės į advokato ir kliento komunikacijos slaptumą esmę, taigi yra kišimasis, kuris negali būti pateisinamas.

[Prieiga internete](#)

2024 m. spalio 4 d. sprendimas byloje *UPCAFFE, C-171/23*

Bendra pridėtinės vertės mokesčio (PVM) sistema – PVM direktyva¹⁷ – 287 straipsnio 19 punktą – Smulkaus verslo apmokestinamųjų asmenų neapmokestinimo PVM schema – Piktnaudžiavimas įsteigiant naują bendrovę

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas nagrinėjant *UP CAFFE d.o.o.* ir Kroatijos mokesčių administratoriaus ginčą dėl sprendimo, kuriuo pastarasis reikalauja iš *UP CAFFE* sumokėti pridėtinės vertės mokesčio (PVM) sumą.

Nustatyta, kad Kroatijoje įsteigta *UP CAFFE* verčiasi viešojo maitinimo veikla.

2018 m. spalio 17 d. Kroatijos mokesčių administratorius pateikė *UP CAFFE* pranešimą apie mokėtiną mokestį už laikotarpį nuo 2018 m. sausio 1 d. iki 2018 m. liepos 31 d. Šis pranešimas apie mokėtiną mokestį buvo grindžiamas mokestinio patikrinimo rezultatais, iš kurių matyti, kad *UP CAFFE* įsteigimas buvo agresyvus mokesčių planavimas, kuriuo siekiama išlaikyti galimybę pasinaudoti neapmokestinimo PVM schema, kuria naudojasi taip pat Kroatijoje įsteigta įmonė *SS-UGO d.o.o.* dėl viešojo maitinimo veiklos, kurią iš tikrųjų toliau vykdo ši bendrovė. Kroatijos mokesčių administratorius manė, kad faktiškai bendrovės *SS-UGO* veikla nebuvo nutraukta ir kad naujos bendrovės, t. y. *UP CAFFE*, įsteigimas iš tikrųjų buvo fiktyvus.

Ginčą dėl tokio sprendimo nagrinėjęs nacionalinis teismas nutarė Teisingumo Teismo pasiteirauti, ar PVM direktyva, siejama su draudimo piktnaudžiauti principu, turi būti aiškinama taip, kad jei nustatyta, jog bendrovės įsteigimas yra piktnaudžiavimas, siekiant išlaikyti galimybę pasinaudoti neapmokestinimo PVM schema, numatyta šios direktyvos 287 straipsnio 19 punkte, veiklai, kurią anksčiau taikant šią schemą vykdė kita bendrovė, pagal šią direktyvą reikalaujama, kad taip įsteigta bendrovė negalėtų pasinaudoti šia schema net jei nacionalinėje teisės sistemoje nėra konkrečių nuostatų, draudžiančių piktnaudžiauti.

Teisingumo Teismo vertinimas

Tam, kad būtų pripažintas piktnaudžiavimas PVM srityje, būtina, kad, viena vertus, aptariamam sandoriui, nepaisant formalaus atitinkamų PVM direktyvos ir šią direktyvą į nacionalinę teisę perkeliančių nacionalinės teisės aktų nuostatose numatytų sąlygų taikymo, turi būti gaunama mokestinė nauda, kurią suteikus būtų pažeistas šiomis nuostatomis siekiamas tikslas, ir, kita vertus, objektyvių požymių visuma taip pat turi patvirtinti, kad nagrinėjamų sandorių pagrindinis tikslas yra tik gauti tokią mokestinę naudą.

Dėl draudimo piktnaudžiauti smulkiajam verslui skirta neapmokestinimo PVM schema ir tokio piktnaudžiavimo pasekmių

Kalbėdamas apie PVM direktyvos nuostatas, kuriomis gali būti piktnaudžiaujama, Teisingumo Teismas pripažino, kad reikia įtraukti teisę pasinaudoti šios direktyvos 287 straipsnio 19 punkte numatyta neapmokestinimo PVM schema.

Taigi, jeigu bendrovė įsteigta siekiant išlaikyti galimybę pasinaudoti PVM direktyvos 287 straipsnio 19 punkte numatyta neapmokestinimo PVM schema veiklai, kurią anksčiau vykdė kita bendrovė, tuo metu, kai pastaroji nebetenkina sąlygų, būtinų pasinaudoti šia schema, tokios mokestinės naudos suteikimas neatitinka šia schema siekiamų tikslų.

Kaip pabrėžė Teisingumo Teismas, nacionalinės institucijos ir teismai turi neleisti pasinaudoti PVM direktyvos 287 straipsnio 19 punkte numatyta neapmokestinimo PVM schema, jei atsižvelgiant į objektyvius įrodymus nustatoma, kad šios schemos taikymu piktnaudžiaujama. Kadangi faktinėmis aplinkybėmis, susijusiomis su piktnaudžiavimu, negalima pagrįsti Sąjungos teisės sistemoje numatytos teisės, atsisakymas suteikti lengvatą šiuo atveju pagal PVM direktyvą nereiškia, kad atitinkamam asmeniui nustatoma pareiga pagal šią direktyvą, nes tai yra paprasčiausia pasekmė konstatavimo, kad šioje direktyvoje numatytos objektyvios sąlygos, būtinos siekiant pasinaudoti norima lengvata, iš tikrųjų nėra įvykdytos, todėl tokiam atsisakymui nereikia specialaus teisinio pagrindo.

¹⁷ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos.

Teisingumo Teismas taip pat patikslino, kad taikant draudimo piktnaudžiauti principą PVM srityje visų pirma reikia nustatyti situaciją, kokia būtų egzistavusi nesant piktnaudžiaujant sudarytų sandorių, ir tada „perkvalifikuoti“ šią situaciją atsižvelgiant į reikšmingas nacionalinės teisės ir PVM direktyvos nuostatas. Nagrinėtu atveju šie principai reiškė bent jau tai, kad bendrovė, kurios įsteigimas yra piktnaudžiavimas, apmokestinama PVM, kuris būtų taikomas nesant tokio piktnaudžiavimo, ir, be to, jei tenkinamos sąlygos, turi teisę į mokėtino ar sumokėto pirkimo PVM, susijusio su jos vykdoma veikla, atskaitą.

[Prieiga internete](#)

2024 m. lapkričio 7 d. sprendimas byloje *Lomoco Development ir kt., C-594/23*

Bendra pridėtinės vertės mokesčio (PVM) sistema – PVM direktyva – Žemės, kurioje yra tik gyvenamosios paskirties pastatų pamatai, tiekimas – Kvalifikacija – 12 straipsnis – Sąvokos „žemė statybai“ ir „pastatas ar pastato dalis“ – Pastato „pirmo panaudojimo“ kriterijus

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas nagrinėjant Danijos mokesčių administratoriaus ginčą su *Lomoco Development ApS, Holm Invest Aalborg A/S, I/S Nordre Strandvej Sæby* (toliau – *NSS*) ir *Strandkanten Sæby ApS* dėl pridėtinės vertės mokesčio (PVM), mokėtino už žemės su pamatais gyvenamiesiems namams tiekimą.

Nustatyta, kad 2006 m. *NSS* įsigijo nekilnojamąjį turtą, kuris iki tol buvo naudojamas kaip stovyklavietė. Per 2008 m. *NSS* padalijo žemės sklypą į kelis sklypus, o 2009 m. sausio mėn. kai kuriuose iš šių sklypų buvo įrengtos elektros, vandens, šildymo ir nuotekų jungtys. 2010 m. rudenį, remiantis statybų leidimais, kai kuriuose iš minėtų sklypų buvo pradėti pamatų liejimo darbai. Šie pamatų liejimo darbai buvo baigti iki 2011 m. sausio 1 d. 2015 m. sausio 1 d. *NSS* perleido šešiolikos žemės sklypų su pamatais nuosavybės teisę pagal Danijos teisę įsteigta bendrovei. Vėliau šie žemės sklypai buvo perduoti privatiems asmenims.

2017 m. rugsėjo 28 d. sprendimu mokesčių administratorius nurodė *NSS* sumokėti PVM už šešiolikos žemės sklypų su pamatais tiekimą, laikydamas, kad šis tiekimas yra „statybų žemės“ tiekimas, apmokestinamas PVM.

Ginčą dėl tokio mokesčių administratoriaus sprendimo nagrinėjęs nacionalinis teismas sustabdė bylos nagrinėjimą ir kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą klausimu, ar PVM direktyvos 12 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad žemės, kurioje jos tiekimo dieną išlieti tik gyvenamosios paskirties pastatų pamatai, tiekimas yra „žemės statybai“, kaip ji suprantama pagal šį straipsnį, tiekimas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl tiekiamo žemės sklypo, kuriame yra išlieti tik gyvenamosios paskirties pastatų pamatai, pripažinimo „žeme statybai“ šio tiekimo apmokestinimo PVM tikslais

Remiantis PVM direktyvos 12 straipsnio 3 dalimi, taikant šio straipsnio 1 dalies b punktą, „žemė statybai“ – neparuošta ar paruošta žemė, kaip ją apibrėžia valstybės narės. Be to, sąvoką „žemė statybai“ taip pat riboja sąvoka „pastatas“, kurią Sąjungos teisės aktų leidėjas labai plačiai apibrėžė PVM direktyvos 12 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje, kaip „bet kok[i] žemėje įtvirtint[ą] statin[i]“. Kitaip tariant, žemės sklypas, kuriame yra statinys, kuris turi būti kvalifikuojamas kaip „pastatas“, kaip jis suprantamas pagal šią nuostatą, negali būti kvalifikuojamas kaip „žemė statybai“.

Nagrinėtu atveju nebuvo abejonės, kad pagrindinėje byloje aptariamuose žemės sklypuose jų tiekimo dieną buvo tik gyvenamųjų namų pamatai. Vadinasi, reikia nustatyti, ar šie pamatai patys savaime yra „pastatas“ arba „pastato dalis“, kaip tai suprantama pagal PVM direktyvos 12 straipsnį, ir tokiu atveju žemė nebegalėtų būti laikoma „žeme statybai“.

Žemės paruošimas, kaip antai elektros energijos, dujų, vandens ir kitų tinklų įvedimas, nepakeičia jos teisinio kvalifikavimo į „pastatą“, kaip konstrukciją, įtvirtintą žemėje visų pirma pamatais; į sąvoką

„pastatas“ negalima įtraukti paprastus prijungimo prie tinklų darbus. Be to, kaip konstatavo Teisingumo Teismas, gyvenamųjų pastatų pamatai negali būti laikomi „pastatu“ ar „pastato dalimi“, kaip tai suprantama pagal PVM direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a punktą.

Atitinkamai Teisingumo Teismas nurodė, kad PVM direktyvos 12 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad žemės, kurioje jos tiekimo dieną išlieti tik gyvenamosios paskirties pastatų pamatai, tiekimas yra „žemės statybai“, kaip ji suprantama pagal šį straipsnį, tiekimas.

[Prieiga internete](#)

2024 m. gruodžio 5 d. sprendimas byloje *Modexel, C-680/23*

Bendra pridėtinės vertės mokesčio (PVM) sistema – PVM direktyva – 183 straipsnio pirma pastraipa – Teisės į atskaitą įgyvendinimo taisyklės – PVM skirtumo perkėlimas – Sąvoka „kitas laikotarpis“ – PVM skirtumo gražinimas – Ekonominės veiklos nutraukimas

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas nagrinėjant *Modexel – Consultores e Serviços SA* (toliau – *Modexel*) ir Portugalijos mokesčių administratoriaus ginčą dėl prašymo, atnaujinus ekonominę veiklą, perkelti pridėtinės vertės mokesčio (PVM) skirtumą, susidariusį nutraukus tą pačią anksčiau vykdytą ekonominę veiklą.

Modexel pateikė pranešimą apie ekonominės veiklos nutraukimą nuo 2015 m. vasario 28 d. ir savo PVM deklaracijoje nurodė už pirmąjį 2015 m. ketvirtį 12 456,20 euro PVM permoką.

2016 m. gegužės 10 d. *Modexel* atnaujino savo ekonominę veiklą. Pirmojoje PVM deklaracijoje po šio atnaujinimo *Modexel* atskaitė šį PVM skirtumą.

Tačiau mokesčių administratorius atsisakė leisti atskaityti šią PVM sumą, motyvuodamas tuo, kad *Modexel* turėjo prašyti ginčo skirtumą gražinti per dvylika mėnesių nuo ekonominės veiklos nutraukimo ir kadangi *Modexel* tokio prašymo nepateikė, ji prarado aptariamą sumą.

Ginčą dėl tokio mokesčių administratoriaus sprendimo nagrinėjęs nacionalinis teismas nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą iš esmės siekdamas sužinoti, ar PVM direktyvos 183 straipsnio pirma pastraipa turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta, kad apmokestinamajam asmeniui nutraukus ekonominę veiklą jis negali perkelti į kitą laikotarpį PVM skirtumo, deklaruoto nutraukiant šią veiklą, ir gali susigrąžinti šią sumą tik paprašęs ją gražinti per dvylika mėnesių nuo minėtos veiklos nutraukimo dienos.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pagal PVM direktyvos 179 straipsnio pirmą pastraipą apmokestinamasis asmuo teisę į PVM atskaitą įgyvendina taip: iš visos PVM sumos, mokėtinos per atitinkamą mokestinį laikotarpį, atima PVM suma, į kurios atskaitą per tą patį laikotarpį jis įgijo teisę ir ja naudojasi.

Šios direktyvos 183 straipsnio pirmoje pastraipoje nurodyta, kad kai tam tikrą mokestinį laikotarpį atskaityta PVM suma viršija mokėtino PVM sumą, valstybės narės gali arba gražinti šį skirtumą, arba jį perkelti į kitą laikotarpį.

Dėl PVM skirtumo perkėlimo į kitus mokestinius laikotarpius atskaitos tikslais, kai po skirtumo susidarymo asmuo buvo kurį laiką nutraukęs ekonominę veiklą

Kiek tai susiję su šioje nuostatoje vartojama sąvoka „kitas laikotarpis“, kaip pastebėjo Teismas, ji (sąvoka) turi būti suprantama kaip apimanti mokestinį laikotarpį, einantį iš karto po mokestinio laikotarpio, per kurį atskaitoma suma viršija mokėtino PVM sumą.

Be to, būtent ekonominės veiklos buvimas pateisina kvalifikavimą kaip apmokestinamojo asmens, kuris pagal PVM direktyvą turi teisę į atskaitą. Todėl ūkio subjekto „apmokestinamojo asmens“ statuso praradimas dėl šio veiklos nutraukimo reiškia, kad nėra PVM direktyvos 183 straipsnio pirmoje pastraipoje reikalaujamo mokestinių laikotarpių tęstinumo, nes šiam ūkio subjektui nėra nei kito laikotarpio, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, nei, darant prielaidą, kad minėtas ūkio subjektas atnaujina ekonominę

veiklą, ankstesnio laikotarpio, nes pastaroji veikla bus nauja. Atitinkamai Teismas darė išvadą, kad nors pagal PVM direktyvos 183 straipsnio pirmą pastraipą leidžiama perkelti PVM skirtumą į kelis mokesčius laikotarpius, einančius po laikotarpio, per kurį šis skirtumas susidarė, atitinkamo apmokestinamojo asmens ekonominės veiklos nutraukimas lemia, kad nėra kito laikotarpio, kaip jis suprantamas pagal PVM direktyvos 183 straipsnio pirmą pastraipą, į kurį šis skirtumas gali būti perkeltas.

Šiomis ir kitomis aplinkybėmis Teismas sprendė, kad PVM direktyvos 183 straipsnio pirmą pastraipą turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta, kad apmokestinamajam asmeniui nutraukus ekonominę veiklą jis negali perkelti į kitą laikotarpį PVM skirtumo, deklaruoto nutraukiant šią veiklą, ir gali susigrąžinti šią sumą tik paprašęs ją grąžinti per dvylika mėnesių nuo minėtos veiklos nutraukimo dienos, jeigu laikomasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų.

[Prieiga internete](#)

2024 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje *Pohjanri, C-596/23*

Akcizai – Direktyva 2008/118¹⁸ – 36 straipsnio 1 dalis – Akcizais apmokestinamų prekių pirkimas internetu kitoje valstybėje narėje – Pardavėjo rekomenduoto vežėjo vykdomas gabenimas – Nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos pardavėjas laikomas asmeniu, privalančiu sumokėti paskirties valstybėje narėje mokėtiną akcizą

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas nagrinėjant skundą dėl sprendimo, kuriuo Suomijos mokesčių administratorius nurodė Vokietijos bendrovei *B UG* sumokėti akcizą už alkoholinius gėrimus ir skyrė mokesčinę baudą.

Nustatyta, kad *B UG* eksploatavo interneto svetainę, taip pat prieinamą suomių kalba, kurioje jos klientai galėjo įsigyti įvairių prekių ženklų silpnų ir stiprių alkoholinių gėrimų.

2020 m. balandžio 20 d. Suomijos muitinė sulaukė alkoholinių gėrimų, kuriuos *B UG* pardavė Suomijoje gyvenančiam privačiam asmeniui ir išsiuntė iš Vokietijos šiam asmeniui, siuntą.

Iš pirkėjo paaiškinimų buvo nustatyta, kad pateikiant užsakymą *B UG* interneto svetainėje buvo reklamuojamos bendrovių *X*, *Y* ir *Z* gabenimo paslaugos. Užsakymo svoris ir gabenimo kaina būdavo atnaujinami kiekvieną kartą, kai į pirkinių krepšelį būdavo įdedamas naujas gėrimas. Sumokėjus už įsigytą alkoholį, *B UG* interneto svetainėje pasirodė pasiūlymas organizuoti gabenimą. Šio pirkėjo teigimu, šiame pasiūlyme buvo tiesioginių nuorodų į gabenimo paslaugų teikėjų interneto svetaines. Tas pats pirkėjas pasirinko bendrovę *X* jo užsakytiems gėrimams gabenti. Spustelėjęs nuorodą „*X*“, esančią *B UG* internetinėje parduotuvėje, jis buvo nukreiptas į bendrovės *X* interneto svetainę. Šioje svetainėje jis nurodė savo kontaktinius duomenis, tačiau nepateikė jokios informacijos apie savo užsakymą. Su gabenimu susijusią kainos dalį jis sumokėjo tiesiogiai bendrovei *X* jos interneto svetainėje.

Taip pat nustatyta, kad *B UG* pati neorganizavo savo parduodamų prekių gabenimo, ji suteikdavo savo klientams galimybę patiems atvykti ir pasiimti užsakytas prekes iš Vokietijoje esančio sandėlio arba pasirinkti transporto įmonę; kelios transporto įmonės buvo nurodytos *B UG* interneto svetainėje kaip galimos pasirinkti. Be to, ši bendrovė savo klientams nurodė, kad mokesčius Suomijoje jie turi sumokėti patys.

2020 m. rugpjūčio 21 d. sprendimu mokesčių administratorius už sulaukytus alkoholinius gėrimus įpareigojo *B UG* sumokėti akcizą ir su juo susijusią mokesčio baudą.

Ginčui pasiekus teismą, šis nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu išaiškinti, ar Direktyvos 2008/118 36 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad šioje nuostatoje numatytais atvejais akcizais apmokestinamos prekės turi būti laikomos „tiesiogiai ar netiesiogiai pardavėjo arba jo naudai kito asmens išsiųstomis ar gabenamomis į kitą valstybę narę“, todėl šis pardavėjas privalo sumokėti akcizus toje kitoje valstybėje narėje, kai jis padeda pirkėjui išsirinkti bendrovę, atsakingą už šių prekių siuntimą ir (arba)

¹⁸ 2008 m. gruodžio 16 d. Tarybos direktyva 2008/118/EB dėl bendros akcizų tvarkos, panaikinančios Direktyvą 92/12/EEB.

gabeniimą, siūlydamas ir palengvindamas naudojimąsi tam tikrų bendrovių, kurios gali būti įgaliotos tai daryti, paslaugomis.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pagal Direktyvos 2008/118 36 straipsnio, kuriame reglamentuojama nuotolinė prekyba, 1 dalį akcizais apmokestinamoms prekėms, išleistoms vartoti vienoje valstybėje narėje, kurias įsigyja asmuo, kuris nėra kitoje valstybėje narėje įsisteigęs įgaliotas sandėlio savininkas ar registruotas gavėjas ir kuris nevykdo nepriklausomos ekonominės veiklos, ir kurias tiesiogiai ar netiesiogiai pardavėjas arba jo naudai kitas asmuo siunčia arba gabena į kitą valstybę narę, akcizai taikomi paskirties valstybėje narėje.

Dėl pardavėjo pripažinimo netiesiogiai gabenančiu per jo interneto svetainę kitoje valstybėje narėje gyvenančio asmens įsigytus alkoholinius gėrimus, jų apmokestinimo akcizu tikslais, kai šiuos gėrimus pirkėjui gabena pastarojo pasirinktas vežėjas

Nagrinėtu atveju bendrovės B UG interneto svetainėje, kuri taip pat prieinama suomių kalba, alkoholinių gėrimų, parduodamų per šią svetainę, pirkėjams rekomenduojamos joje nurodytos transporto bendrovės. Be to, šioje interneto svetainėje pateikiama informacija apie gabenimo išlaidas, kurias padengia pirkėjas, pasirinkęs kurią nors iš šių bendrovių, taip pat nuorodos į kiekvienos iš šių bendrovių svetaines, į kurias, pirkėjui paspaudus nuorodą, be jo tolesnio įsikišimo perkeliama informacija apie gabentinas prekes.

Kaip sprendė Teisingumo Teismas, tokiomis aplinkybėmis pardavėjas padeda pirkėjui pasirinkti bendrovę, atsakingą už jo interneto svetainėje įsigytų prekių siuntimą ir (arba) gabenimą. Kai pardavėjas veikia taip, turi būti laikoma, kad jis netiesiogiai dalyvauja siunčiant ir (arba) gabenant akcizais apmokestinamas prekes į paskirties valstybę narę, todėl pagal Direktyvos 2008/118 36 straipsnio 1–3 dalyse nustatytas taisyklės privalo mokėti akcizus šioje valstybėje narėje. Aplinkybė, kad pirkėjas sudarė dvi atskiras sutartis: vieną – su pardavėju, o kitą – su transporto bendrove, neturi reikšmės vertinant, ar nagrinėjama nuotolinė prekyba patenka į Direktyvos 2008/118 36 straipsnio 1 dalyje numatytą atvejį, ar ne.

[Prieiga internete](#)

APLINKA

2024 m. liepos 29 d. sprendimas byloje ASCEL, C-436/22

Natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsauga – Direktyva 92/43/EEB – 2, 4, 11, 12, 14, 16 ir 17 straipsniai – Griežtos gyvūnų rūšių apsaugos sistema – *Canis lupus* (vilkas) – Medžiojimas – Atitinkamos rūšies populiacijų apsaugos būklės įvertinimas – Šios rūšies „nepalanki ir netinkama“ apsaugos būklė – Naudojimas, kuris nesuderinamas su palankios šios rūšies apsaugos būklės palaikymu ar atkūrimu – Atsižvelgimas į visus naujausius mokslo duomenis

Bylos aplinkybės

2019 m. Ispanijos Karalystės ataskaitoje Europos Komisijai pagal Buveinių direktyvos¹⁹ 17 straipsnį už 2013–2018 m. laikotarpį (toliau – 2019 m. ataskaita) nurodyta, kad Viduržemio jūros, Atlanto vandenyno ir Alpių regionuose – du pirmieji iš šių regionų apima Kastilijos ir Leono teritoriją – vilkų apsaugos būklė buvo „nepalanki ir netinkama“.

Pagal nacionalinės teisės aktus vilkai buvo paskelbti „medžiojamųjų gyvūnų rūšimi“, taigi „medžiojami“, į šiaurę nuo Duero upės. 2019 m. spalio 9 d. sprendimu Kastilijos ir Leono Gamtos paveldo

¹⁹ 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102; klaidų ištaisymas OL L 81, 2015, p. 5), iš dalies pakeista 2013 m. gegužės 13 d. Direktyva 2013/17/ES (OL L 158, 2013, p. 193).

ir miškininkystės politikos generalinis direktoratas patvirtino vietinį vilkų naudojimo jų gyvenamų rajonų medžioklės plotuose Kastilijoje ir Leone, į šiaurę nuo Duero upės, planą 2019–2022 metams.

Gavęs ieškinį dėl šio sprendimo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pasiteiravo Teisingumo Teismo, ar pagal Buveinių direktyvą, būtent jos 14 straipsnį, draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos vilkai identifikuojami kaip rūšis, kurių individai gali būti medžijami toje šios valstybės narės teritorijos dalyje, kurioje jai netaikoma šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalyje numatyta griežta apsauga, nors jos apsaugos būklė buvo pripažinta nepalankia visoje minėtos valstybės narės teritorijoje.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl vilkų priskyrimo medžiojamai rūšiai regioniniu lygmeniu, kai šios rūšies apsaugos būklė nacionaliniu lygmeniu yra pripažinta nepalankia ir netinkama pagal Buveinių direktyvą

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Buveinių direktyvos 12 straipsnį, siejamą su jos IV priedo a punktu, vilkai priskiriami prie „Bendrijos svarbos“ rūšių, kurių „griežtą apsaugą“ reikia užtikrinti, kaip tai suprantama pagal šį straipsnį. Ši griežtos apsaugos sistema, be kita ko, taikoma vilkų populiacijoms, esančioms į pietus nuo Duero upės, kurios yra aiškiai įrašytos į Buveinių direktyvos II priedą kaip „Bendrijos svarbos rūšis, kurios apsaugai būtina įsteigti specialias saugomas teritorijas“. Ispanijos vilkų populiacijos, esančios į šiaurę nuo šios upės, yra įtrauktos į Buveinių direktyvos V priedą kaip Bendrijos svarbos gyvūnų rūšis, kurių ėmimui iš gamtos ir naudojimui gali būti taikomos tvarkymo priemonės ir kurioms dėl to taikomas šios direktyvos 14 straipsnis.

Pažymėta, kad tai, jog Bendrijos svarbos gyvūnų ar augalų rūšis yra įtraukta į Buveinių direktyvos V priedą, nereiškia, kad jos apsaugos būklė iš esmės turi būti laikoma palankia. Šis įtraukimas reiškia tik tai, kad, atsižvelgiant į šios direktyvos 11 straipsnyje numatytą stebėjimo pareigą ir siekiant užtikrinti jos tikslą, šiai rūšiai „gali būti“ taikomos tvarkymo priemonės, skirtingai nei į šios direktyvos IV priedo a punktą įrašytų rūšių atveju, kurioms bet kuriuo atveju taikoma minėtos direktyvos 12 straipsnyje numatyta griežtos apsaugos sistema.

Teisingumo Teismas nurodė, kad valstybės narės turi tam tikrą diskreciją nustatyti būtinybę imtis priemonių, kuriomis būtų ribojamas į Buveinių direktyvos V priedą įrašytų rūšių naudojimas. Šios priemonės gali būti susijusios su patekimu į tam tikrus sektorius, draudimu paimti tam tikrų populiacijų individus iš gamtos ir naudoti tam tikras populiacijas arba su kvotų sistemos sukūrimu. Taigi, jeigu šios priemonės apima medžiojimo taisykles, jos gali apriboti, o ne išplėsti atitinkamų rūšių individų paėmimą. Minėta diskrecija ribojama pareiga užtikrinti, kad rūšies individų ėmimas iš gamtos ir šių individų naudojimas būtų suderinamas su palankios šios rūšies apsaugos būklės išlaikymu.

Remiantis SESV 191 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu atsargumo principu, jei išnagrinėjus patikimiausius turimus mokslo duomenis išlieka abejonų dėl to, ar Bendrijos svarbos rūšies naudojimas suderinamas su jos palankios apsaugos būklės palaikymu, atitinkama valstybė narė turi neleisti tokio naudojimo.

Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, jog 11 straipsnyje nustatyta, kad valstybės narės vykdo 2 straipsnyje nurodytų natūralių buveinių ir rūšių apsaugos būklės stebėseną, atkreipdamos ypatingą dėmesį į prioritetinius natūralių buveinių tipus ir prioritetines rūšis. Ši stebėseną yra esminė siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi šios direktyvos 14 straipsnyje nustatytų sąlygų, ir nustatyti būtinybę imtis priemonių, užtikrinančių, kad šios rūšies naudojimas būtų suderintas su palankios apsaugos būklės palaikymu ir pats savaime – viena iš priemonių, būtinų minėtos rūšies apsaugai užtikrinti. Taigi rūšis negali būti naudojama medžiojimo tikslais, jei neužtikrinama veiksminga jos apsaugos būklės stebėseną.

Šiuo klausimu apsaugos būklė ir galimybė imtis priemonių pagal Buveinių direktyvos 14 straipsnį turi būti vertinamos atsižvelgiant ne tik į kas šešerius metus valstybių narių pagal šios direktyvos 17 straipsnį parengtą ataskaitą, bet ir į naujausius mokslo duomenis, gautus vykdant minėtą stebėseną. Šie vertinimai turi būti atliekami ne tik vietos, bet ir biogeografinio regiono ar net tarpvalstybinio lygmenimis. Be to, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas stebėsenai, kai tam tikruose regionuose ši rūšis yra tarp Bendrijos svarbos gyvūnų rūšių, kurių apsaugai būtina įsteigti specialias saugomas teritorijas arba kurių apsaugai reikalinga griežta apsauga, o kaimyniniuose regionuose – tarp Bendrijos svarbos rūšių, kurių paėmimui ir naudojimui gali būti taikomos tvarkymo priemonės.

Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pagal Buveinių direktyvos 14 straipsnį draudžiami valstybės narės teisės aktai, pagal kuriuos leidžiama medžioti vilkus

toje šios valstybės narės teritorijos dalyje, kurioje jiems netaikoma griežta apsauga, nors šios rūšies apsaugos būklė minėtoje valstybėje narėje laikoma „nepalankia ir netinkama“. Šiuo klausimu reikia atsižvelgti į kas šešerius metus pagal šios direktyvos 17 straipsnį parengtą ataskaitą, į visus naujausius mokslo duomenis, įskaitant gautus vykdant šios direktyvos 11 straipsnyje numatytą stebėseną, ir į SESV 191 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą atsargumo principą.

[Prieiga internete](#)

2024 m. spalio 4 d. sprendimas byloje *Friends of the Irish Environment (Project Ireland 2040)*, C-727/22

Aplinka – Direktyva 2001/42/EB – Tam tikrų planų ir programų poveikio aplinkai vertinimas – 2 straipsnio a punktas – Sąvoka „planai ir programos, <...> kurių reikia pagal įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas“ – Priemonė, valstybės narės vyriausybės patvirtinta remiantis tik valstybės narės Konstitucijos nuostata, kurioje numatyta, kad valstybės vykdomąją valdžią įgyvendina ši vyriausybė arba ši valdžia įgyvendinama jai vadovaujant

Bylos aplinkybės

Įgyvendindama *Project Ireland 2040* (projektas „Airija 2040“), kuriuo siekiama sukurti bendrą ir nuoseklų šalies žemės naudojimo ir plėtros planą, Airijos vyriausybė 2018 m. vasario 16 d. sprendimu patvirtino Nacionalinę teritorijų planavimo programą (toliau – NPF) ir Nacionalinį plėtros planą (toliau – NDP).

Dėl šio sprendimo nevyriausybinių gamtos apsaugos organizacija *Friends of the Irish Environment* pateikė skundą. Pirmojoje ir apeliacinėje instancijose atmetus skundą, *Friends of the Irish Environment* pateikė kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kuriame ji ginčijo NPF ir NDP galiojimą.

Abejodamas, ar šios priemonės patenka į Direktyvos 2001/42²⁰ taikymo sritį, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutarė dėl to kreiptis į Teisingumo Teismą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl „planų ir programų“, kurių poveikio aplinkai vertinimas yra privalomas, sąvokos aiškinimo

Pirmiausia Teisingumo Teismas pažymėjo, jog Direktyva 2001/42, taigi ir jos 3 straipsnis (kuriame numatyta, kad turi būti atliekamas tam tikrų planų ir programų, kurių pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai, aplinkosauginis vertinimas), taikomi tik „planams ir programoms“, atitinkantiems šios direktyvos 2 straipsnio a punkte pateiktą šios sąvokos apibrėžtį.

Direktyvos 2001/42 2 straipsnio a punkte „planai ir programos“, kaip jie suprantami pagal šią direktyvą, apibrėžiami kaip tie, kurie atitinka dvi kumuliacines sąlygas, t. y. juos turi būti parengusi ir (arba) priėmusi valdžios institucija nacionaliniu, regioniniu arba vietiniu lygiu, o vėliau juos priima parlamentas arba vyriausybė, laikydamosi įstatymų leidimo procedūros (pirmoji sąlyga), ir jų turi reikėti pagal įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas (antroji sąlyga).

Dėl antrosios sąlygos, iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos matyti, jog turi būti laikoma, kad planų ir programų, kurių priėmimas reglamentuojamas nacionalinių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatose, kuriose nustatytos jas priimti kompetentingos institucijos ir jų rengimo procedūra, „reikia“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2001/42, todėl turi būti atliekamas jų poveikio aplinkai vertinimas. Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad, atsižvelgiant į Direktyvos 2001/42 2 straipsnio a punkto tikslą užtikrinti aukštą aplinkos apsaugos lygį ir siekiant išsaugoti jos veiksmingumą, turi būti laikoma, kad priemonės „reikia“, jeigu nacionalinėje teisėje yra konkretus teisinis pagrindas, leidžiantis kompetentingoms institucijoms ją patvirtinti, net jei toks patvirtinimas nėra privalomas.

²⁰ 2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo (OL L 197, 2001, p. 30; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 6 t., p. 157).

Nagrinėtu atveju NPF nebuvo patvirtinta remiantis tokiu konkrečiu teisiniu pagrindu. NPF patvirtinta vyriausybės sprendimu, remiantis tik Konstitucijos nuostata, kurioje neregamentuojamas planų arba programų priėmimas ir nenustatytos priimti šiuos planus ar programas kompetentingos institucijos ir jų rengimo procedūra; šioje nuostatoje, vadovaujantis konstituciniu valdžių padalijimo principu, tik nustatyta, kad, kaip priešprieša įstatymų leidžiamajai ir teisminei valdžiai, valstybės vykdomąją valdžią įgyvendina vyriausybė arba ji įgyvendinama vyriausybei vadovaujant. Vadinasi, Nacionalinė teritorijų planavimo programa netenkina antrosios sąlygos, pagal kurią jos reikia pagal įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas, taigi negali būti laikoma planu arba programa, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2001/42.

Vis dėlto ši išvada neturi įtakos planų ar programų, kurie prireikus bus priimti siekiant įgyvendinti NPF, vertinimui pagal Direktyvą 2001/42. Jeigu siekiant įgyvendinti NPF patvirtinami planai ir programos, atitinkantys Direktyvoje 2001/42 numatytas sąlygas, pagal šią direktyvą nacionalinėms valdžios institucijoms neleidžiama pateisinti šių planų ar programų galimo poveikio aplinkai remiantis tuo, kad toks poveikis atsiranda dėl NPF įtvirtintų gairių, nes NPF nėra planas ar programa, todėl nėra planų ir programų, kurie įvairiais lygiais gali būti vertinami pagal šios direktyvos 4 straipsnio 3 dalį, hierarchijos dalis.

[Prieiga internete](#)

ASMENS DUOMENŲ APSAUGA

2024 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *Land Hessen (Duomenų apsaugos institucijos pareiga imtis veiksmų)*, C-768/21

Fizinių asmenų apsauga tvarkant asmens duomenis – Reglamentas (ES) 2016/679 – 57 straipsnio 1 dalies a ir f punktai – Priežiūros institucijos užduotys – 58 straipsnio 2 dalis – Taisomieji veiksmai – Administracinė bauda – Priežiūros institucijos diskrecijos teisė – Ribos

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl Bendrojo duomenų apsaugos reglamento²¹ (toliau – BDAR) 57 straipsnio 1 dalies a ir f punktų, 58 straipsnio 2 dalies ir 77 straipsnio 1 dalies išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant TR ir Land Hessen (Heseno federalinė žemė, Vokietija) ginčą dėl Hessischer Beauftragte für Datenschutz und Informationsfreiheit (Heseno federalinės žemės duomenų apsaugos ir informacijos laisvės priežiūros pareigūnas, Vokietija, toliau – HBDI) neveikimo imtis taisomųjų veiksmų Sparkasse X (toliau – taupomasis bankas) atžvilgiu.

Sparkasse X yra viešosios teisės reglamentuojama vietos valdžios įstaiga, vykdanči, be kita ko, banko ir kredito operacijas. 2019 m. lapkričio 15 d. ji pagal BDAR 33 straipsnį pranešė HBDI apie asmens duomenų saugumo pažeidimą, nes viena iš jos darbuotojų, neturėdama teisės, kelis kartus susipažino su TR, vieno iš jos klientų, asmens duomenimis. Sparkasse X nepranešė TR apie jo asmens duomenų saugumo pažeidimą.

Sužinojęs, kad su jo asmens duomenimis buvo neteisėtai susipažinta, 2020 m. liepos 27 d. TR pateikė skundą HBDI pagal BDAR 77 straipsnį. Tame skunde nurodė, kad jam nebuvo pranešta apie jo asmens duomenų saugumo pažeidimą, todėl buvo pažeistas šio reglamento 34 straipsnis. Jis taip pat kritiškai vertino Sparkasse X prieigos registro saugojimo trukmę (ji buvo nustatyta tik trimis mėnesiais) ir plačias susipažinimo su duomenimis teises, kuriomis naudojasi šio taupomojo banko darbuotojai.

2020 m. rugsėjo 3 d. sprendimu HBDI informavo TR, kad Sparkasse X nepažeidė BDAR 34 straipsnio, nes jos vertinimas, kad padarytas asmens duomenų saugumo pažeidimas negalėjo kelti didelės rizikos TR teisėms ir laisvėms, kaip tai suprantama pagal šį straipsnį, nėra akivaizdžiai klaidingas.

TR apskundė šį sprendimą Verwaltungsgericht Wiesbaden (Vysbadeno administracinis teismas, Vokietija), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, prašydamas įpareigoti HBDI imtis veiksmų prieš Sparkasse X.

²¹ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (OL L 119, 2016, p. 1).

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui iš esmės kilo klausimas, ar, nustačius asmens duomenų apsaugą reglamentuojančių nuostatų pažeidimą, BDAR turi būti aiškinamas taip, kad priežiūros institucija privalo imtis taisomųjų veiksmų pagal šio reglamento 58 straipsnio 2 dalį, pavyzdžiui, skirti administracinę baudą, ar vis dėlto ši institucija turi diskreciją, atsižvelgiant į aplinkybes, leidžiančią jai nesiimti tokių veiksmų.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl galimybės priežiūros institucijai nesiimti taisomųjų veiksmų, konkrečiai kalbant, neskirti administracinės baudos, kai nustatytas asmens duomenų saugumo pažeidimas

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal BDAR priežiūros institucijai paliekama diskrecija spręsti, kokių veiksmų imtis, siekiant ištaisyti trūkumus, nes jo 58 straipsnio 2 dalyje šiai institucijai suteikiami įgaliojimai imtis įvairių taisomųjų veiksmų. Taigi Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad tinkamą ir būtiną priemonę turi pasirinkti priežiūros institucija ir tai daryti ji turi atsižvelgdama į visas atitinkamo atvejo aplinkybes ir su reikalaujamu rūpestingumu vykdydama savo užduotį užtikrinti visišką BDAR laikymąsi (šiuo klausimu žr. 2020 m. liepos 16 d. sprendimo *Facebook Ireland ir Schrems*, C-311/18, EU:C:2020:559, 112 punktą). Vis dėlto šią diskreciją riboja būtinybė užtikrinti nuoseklų ir aukštą asmens duomenų apsaugos lygį griežtai taikant taisykles, kaip matyti iš BDAR 7 ir 10 konstatuojamųjų dalių.

Nei iš BDAR 58 straipsnio 2 dalies, nei iš jo 83 straipsnio negalima daryti išvados, kad priežiūros institucija turi pareigą kiekvienu atveju, kai konstatuoja asmens duomenų saugumo pažeidimą, imtis taisomųjų veiksmų, konkrečiai kalbant, skirti administracinę baudą; tokiomis aplinkybėmis ji privalo tinkamai reaguoti, kad būtų pašalintas nustatytas trūkumas. Atsižvelgiant į tai, skundą pateikęs asmuo, kurio teisės buvo pažeistos, neturi subjektinės teisės reikalauti, kad priežiūros institucija skirtų duomenų valdytojui administracinę baudą. Vis dėlto priežiūros institucija turi imtis veiksmų, kai vieno ar kelių BDAR 58 straipsnio 2 dalyje numatytų taisomųjų veiksmų, atsižvelgiant į visas konkrečius atvejo aplinkybes, ėmimasis yra tinkamas, būtinas ir proporcingas siekiant ištaisyti nustatytą trūkumą ir užtikrinti visišką šio reglamento laikymąsi.

Šiuo klausimu negalima atmesti galimybės, kad išimtiniais atvejais ir atsižvelgdama į konkrečius atskiro atvejo aplinkybes priežiūros institucija gali nesiimti taisomųjų veiksmų, nors buvo konstatuotas asmens duomenų saugumo pažeidimas. Taip galėtų būti, be kita ko, tuo atveju, kai nustatytas pažeidimas nebuvo tęsiamas, pavyzdžiui, kai duomenų valdytojas, kuris iš principo įgyvendino tinkamas technines ir organizacines priemones, kaip tai suprantama pagal BDAR 24 straipsnį, sužinojęs apie šį pažeidimą ėmėsi tinkamų ir būtinų priemonių, kad jis būtų nutrauktas ir nepasikartotų, atsižvelgiant į duomenų valdytojui tenkančias pareigas, be kita ko, pagal šio reglamento 5 straipsnio 2 dalį ir 24 straipsnį.

Teisingumo Teismas konstatavo, jog BDAR 57 straipsnio 1 dalies a ir f punktai, 58 straipsnio 2 dalis ir 77 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip, kad nustačiusi asmens duomenų saugumo pažeidimą priežiūros institucija neprivalo imtis taisomųjų veiksmų, konkrečiai kalbant, skirti administracinę baudą, pagal šio 58 straipsnio 2 dalį, kai tokia intervencija nėra tinkama, būtina ar proporcinga nustatytam trūkumui ištaisyti ir užtikrinti, kad būtų visapusiškai laikomasi šio reglamento.

[Prieiga internete](#)

Didžiosios kolegijos 2024 m. spalio 4 d. sprendimas byloje *Bezirkshauptmannschaft Landeck (Bandydas priėti prie mobiliajame telefone saugomų asmens duomenų)*, C-548/21

Fizinių asmenų apsauga kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas tikslais – Direktyva (ES) 2016/680 – 3 straipsnio 2 dalis – „Duomenų tvarkymo“ sąvoka – 4 straipsnis – Su asmens duomenų tvarkymu susiję principai – 4 straipsnio 1 dalies c punktas – „Duomenų kiekio mažinimo“ principas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7, 8, 47 straipsniai ir 52 straipsnio 1 dalis – Reikalavimas, kad bet koks pagrindinės teisės įgyvendinimo apribojimas būtų „numatytas įstatymo“ – Proporciumas – Proporciumo vertinimas, atsižvelgiant į visus svarbius veiksnius – Teismo ar nepriklausomos administracinės institucijos vykdoma išankstinė kontrolė – 13 straipsnis – Informacija, kuri padaroma prieinama duomenų subjektui arba kuri turi būti jam pateikta – Ribos – 54 straipsnis – Teisė imtis

veiksmingų teisminių teisių gynimo priemonių prieš duomenų valdytoją arba duomenų tvarkytoją – Policijos tyrimas, atliekamas kovojant su neteisėta prekyba narkotinėmis medžiagomis – Policijos tarnybų mėginimas atrakinti mobilųjį telefoną siekiant šio tyrimo tikslais prieiti prie jame esančių duomenų

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas nagrinėjant CG ir *Bezirkshauptmannschaft Landeck* (Landecko regiono administracinė institucija, Austrija) ginčą dėl policijos tarnybų paimto CG mobiliojo telefono ir jų mėginimų, vykdam tyrimą kovojant su neteisėta prekyba narkotinėmis medžiagomis, tą telefoną atrakinti siekiant prieigos prie jame esančių duomenų.

Austrijos policijos pareigūnai, vykdydami narkotinių medžiagų kontrolę ir radę paketą su 85 gramais kanapių žolės, areštavo asmens, kuriam buvo skirtas tas paketas, mobilųjį telefoną. Jie veltui bandė atrakinti telefoną, kad prieitų prie jame esančių duomenų. Jie neturėjo prokuratūros ar teismo leidimo, neužfiksavo savo bandymų jį atrakinti ir neinformavo apie tai duomenų subjekto.

Šis subjektas savo mobiliojo telefono areštą apskundė Austrijos teismui. Tik per šį procesą jis sužinojo apie mėginimus atrakinti tą telefoną. Austrijos teismas paprašė Teisingumo Teismo atsakyti į klausimą, ar Austrijos teisės aktai, kurie, kaip tas teismas mano, leidžia policijos pareigūnams atlikti tokius veiksmus, suderinami su Sąjungos teise. Nacionalinis teismas nurodė, kad už nusikalstamą veiką, kuria kaltinamas duomenų subjektas, baudžiama laisvės atėmimo bausme iki vienu metų, taigi tai yra nesunkus nusikaltimas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl policijos pareigūnų prieigos prie mobiliajame telefone esančių duomenų ne vien kovojant su sunkiais nusikaltimais

Teisingumo Teismas visų pirma patikslino, kad, kai policijos tarnybos paima telefoną ir su juo atlieka veiksmus, kad išgautų šiame telefone esančius asmens duomenis ir su jais susipažintų, jos pradeda duomenų tvarkymą, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2016/680²² 3 straipsnio 2 punktą, net jei dėl techninių priežasčių šioms tarnyboms nepavyksta prieiti prie šių duomenų.

Toliau jis konstatavo, kad prieiga prie visų mobiliajame telefone esančių asmens duomenų gali būti didelis ar net labai didelis duomenų subjekto pagrindinių teisių suvaržymas. Iš tiesų šie duomenys, kurie gali apimti žinutes, nuotraukas ir interneto naršymo istoriją, jei reikia, gali leisti padaryti labai tiksliai išvada dėl šio asmens privataus gyvenimo. Be to, jie gali apimti ypač jautrius duomenis.

Tiriamos nusikalstamos veikos sunkumas yra vienas iš pagrindinių veiksnių nagrinėjant tokio didelio suvaržymo proporcingumą. Vis dėlto pripažinus, kad tik kova su sunkiais nusikaltimais gali pateisinti prieigą prie mobiliajame telefone esančių duomenų, būtų apriboti kompetentingų institucijų tyrimo įgaliojimai, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2016/680, visų nusikalstamų veikų atžvilgiu. Dėl to padidėtų nebaudžiamumo už tokias nusikalstamas veikas rizika, atsižvelgiant į galimą tokių duomenų svarbą nusikalstamų veikų tyrimams. Taigi dėl tokio apribojimo būtų nepaisoma specifinio šių institucijų atliekamų užduočių pobūdžio šios direktyvos 1 straipsnio 1 dalyje nurodytais tikslais, kaip nurodyta jos 10 ir 11 konstatuojamosiose dalyse, ir kenkiama šia direktyva siekiamam laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės sukūrimo užbaigimo Sąjungoje tikslui.

Atsižvelgiant į tai, šie argumentai nedaro poveikio iš Chartijos 52 straipsnio 1 dalies kylančiam reikalavimui, kad bet koks naudojimosi pagrindine teise apribojimas turi būti „numatytas įstatymo“, o šis reikalavimas reiškia, kad teisinis pagrindas, pagal kurį leidžiamas toks apribojimas, turi pakankamai aiškiai ir tiksliai apibrėžti jo taikymo sritį (šiuo klausimu žr. 2023 m. sausio 26 d. sprendimo *Ministerstvo na vatreshnite raboti (Biometrinių ir genetinių duomenų registravimas policijoje)*, C-205/21, EU:C:2023:49, 65 punktą). Tam, kad šis reikalavimas būtų įvykdytas, nacionalinės teisės aktų leidėjas turi pakankamai

²² 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, nustatymo ar traukimo baudžiamojon atsakomybėn už jas arba baudžiamųjų sankcijų vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kur[ia] panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR (OL L 119, 2016, p. 89).

tiksliai apibrėžti veiksnius, visų pirma atitinkamų nusikalstamų veikų pobūdį ar kategorijas, į kuriuos reikia atsižvelgti.

Būtent siekiant užtikrinti, kad kiekvienu konkrečiu atveju būtų laikomasi proporcingumo principo, lyginant visus reikšmingus veiksnius, labai svarbu, kad tuo atveju, jei kompetentingų nacionalinių institucijų prieiga prie asmens duomenų kelia didelio ar net ypač didelio duomenų subjekto pagrindinių teisių suvaržymo pavojų, šiai prieigai būtų taikoma išankstinė teismo arba nepriklausomos administracinės institucijos kontrolė. Atliekant šią išankstinę kontrolę, be kita ko, reikalaujama, kad teismas ar nepriklausoma administracinė institucija, kuriai pavesta atlikti šią kontrolę, turėtų visus įgaliojimus ir suteiktų visas garantijas, būtinas įvairių nagrinėjamų interesų ir teisių suderinimui užtikrinti. Konkrečiai nusikalstamos veikos tyrimo atveju tokiai kontrolei vykdyti reikia, kad šis teismas arba institucija galėtų užtikrinti teisingą pusiausvyrą tarp interesų, susijusių su tyrimo poreikiais kovojant su nusikalstamumu, ir asmenų, prie kurių duomenų suteikiama prieiga, pagrindinių teisių į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugą. Ši nepriklausoma kontrolė turi būti atliekama prieš bet kokią bandymą priėti prie atitinkamų duomenų, išskyrus tinkamai pagrįstus skubos atvejus, kai ši kontrolė turi būti vykdoma per trumpą laiką.

Galiausiai, duomenų subjektui turi būti pranešta, kuo remiantis išduotas leidimas priėti prie jo duomenų, kai tik šios informacijos atskleidimas nebegali pakenkti tyrimui. Nagrinėjamu atveju duomenų subjektas žinojo, kad jo mobilusis telefonas buvo areštuotas, kai policijos pareigūnai veltui bandė jį atrakinti siekdami priėti prie jame esančių duomenų. Šiomis aplinkybėmis neatrodo, kad jo informavimas apie tai, kad šie pareigūnai bandys priėti prie šių duomenų, galėjo pakenkti tyrimui, todėl jis turėjo būti informuotas iš anksto.

[Prieiga internete](#)

EUROPOS SĄJUNGOS STRUKTŪRINIAI INVESTICIJŲ FONDAI

2024 m. spalio 17 d. sprendimas byloje MFE, C-701/22

Europos regioninės plėtros fondas (ERPF) – Reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 – 60 straipsnis – Patikimo finansų valdymo principas – 80 straipsnis – Paramos gavėjų teisė gauti visus mokėjimus kuo greičiau – Teisė gauti delspinigius už pavėluotą mokėjimą – Lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai – Finansavimo iš ERPF sutarties nutraukimas dėl ją vykdant padarytų pažeidimų – Sutarties nutraukimo pripažinimas negaliojančiu – Pažeidimų koregavimas – Kova su pavėluotu mokėjimu komerciniuose sandoriuose – Direktyva 2011/7/ES – Taikymo sritis

Bylos aplinkybės

Rumunijos Europos fondų ministerija (toliau – MFE), kaip Europos regioninės plėtros fondo (toliau – ERPF) sektorinės veiksmų programos „Ekonomikos konkurencingumo didinimas 2007–2013 m.“ vadovaujanti institucija, ir pagal Rumunijos teisę įsteigta ribotos atsakomybės bendrovė AA sudarė finansavimo sutartį pagal šią programą. Užbaigusi projektą, AA pateikė MFE prašymą dėl sumos, atitinkančios tinkamas finansuoti išlaidas, kompensavimo. Negavusi kompensacijos, AA kreipėsi į nacionalinį teismą, prašydama nurodyti MFE išmokėti finansinę kompensaciją, taip pat sumokėti delspinigius ir atlyginti patirtą turtinę žalą. MFE nutraukė finansavimo sutartį, remdamasi tuo, kad AA neįvykdė šioje sutartyje nustatytos pareigos paskelbti konkursą arba skelbimą apie pirkimą. Nesutikdama su šiuo sprendimu, AA kreipėsi į nacionalinį teismą, prašydama panaikinti finansavimo sutarties nutraukimą. Nacionalinis teismas patenkino ieškinį, motyvuodamas tuo, kad, nepaisant to, jog vykdydama šią finansavimo sutartį AA nesilaikė skaidrumo pareigos, jos nutraukimas buvo neproporcingas, nustatyti pažeidimai buvo nedideli, MFE turėjo taikyti ne tokias griežtas priemones, kaip antai finansinį koregavimą. MFE sumokėjo visą tinkamą finansuoti išlaidų sumą, netaikydama finansinių korekcijų.

Bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas kreipėsi į ESTT, be kita ko, teiraudamasis: ar pagal patikimo finansų valdymo principą, įtvirtintą Reglamento Nr. 1083/2006²³ 60 straipsnyje, siejamame su lygiavertiškumo principu, draudžiama vadovaujančiai institucijai mokėti delspinigius už pavėluotą pinigų sumų, atitinkančių iš ERPF tinkamas finansuoti išlaidas, sumokėjimą, o jeigu atsakymas būtų neigiamas, ar šie delspinigiai nemokami pagal nacionalinės teisės nuostatas, pagal kurias delspinigiai turi būti mokami tik pasibaigus nepagrįstai išmokėtos sumos grąžinimo terminui; taip pat ar Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punkto ir 98 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas nacionaliniam teismui draudžiama dėl „pažeidimų“, kaip jie suprantami pagal 2 straipsnio 7 dalį, nustatyty vykdyti finansavimo sutartį, sumažinti ERPF finansavimo gavėjui mokėtinų delspinigių sumą už tai, kad vadovaujančioji institucija pavėlavo apmokėti pagal šį finansavimą tinkamas finansuoti išlaidas, kai vadovaujančioji institucija neatliko dėl to jokio finansinio koregavimo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl teisės į delspinigius, nacionalinei institucijai pavėlavus išmokėti finansinę paramą

Teisingumo Teismas pažymėjo, jog delspinigių mokėjimas už tai, kad vadovaujančioji institucija pavėluotai sumokėjo pinigų sumas, atitinkančias iš ERPF tinkamas finansuoti išlaidas, nepažeidžia Reglamentu Nr. 1083/2006 siekiamo patikimo finansų valdymo tikslo. Kadangi tokie delspinigiai negali būti mokami iš Sąjungos biudžeto²⁴, Sąjungos finansiniai interesai lieka apsaugoti.

Situaciją, kai ERPF lėšų gavėjas tam tikrą laikotarpį negauna pinigų sumų, atitinkančių tinkamas finansuoti išlaidas, į kurias jis turėjo teisę, nes šios sumos buvo išmokėtos pavėluotai, pažeidžiant Sąjungos teisę, Teisingumo Teismas palygino su atvejais, kai nepagrįstai, pažeidžiant Sąjungos teisę įpareigojama sumokėti mokesť, muitą ar kitą rinkliavą, taip pat kai ginčo pinigų sumos atitinka eksporto grąžinamąsias išmokas, kurios asmeniui skirtos pavėluotai po to, kai buvo atsisakyta jas skirti pažeidžiant Sąjungos teisę. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas darė išvadą, kad susiklosčius situacijai, kai iš ERPF viešojo jnašo gavėjo nepagrįstai buvo atimta jam mokėtina pinigų suma, šis paramos gavėjas turi teisę į delspinigius nuo tos dienos, kai vadovaujančioji institucija jam turėjo sumokėti šią sumą ir vėliau, užuot ją sumokėjusi, nutraukė finansavimo sutartį, o šis nutraukimas vėliau *ex tunc* (nuo tada; atgaline data) buvo panaikintas galutiniu teismo sprendimu. Teise gauti delspinigius siekiama kompensuoti už nepagrįstai prarastą pinigų sumą. Tokia kompensacija, priklausomai nuo atitinkamo atvejo, gali būti suteikiama galiojančiuose Sąjungos teisės aktuose nustatyta tvarka, o nesant tokių teisės aktų – nacionalinės teisės aktuose nustatyta tvarka. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nesant nacionalinės teisės nuostatų, numatančių delspinigių mokėjimą susiklosčius tokiai situacijai, turi nustatyti tas nuostatas, kurių taikymas gali geriau užtikrinti bendrojo sumų, kurias nepagrįstai įpareigota sumokėti, grąžinimo principo veiksmingumą, atsižvelgdamas į delspinigius reglamentuojančių nacionalinių nuostatų dalyką ir esminius elementus. Ieškinių dėl delspinigių sumokėjimo procedūros taisyklės neturi būti mažiau palankios nei taikomos panašioms nacionaline teise grindžiamiems ieškiniams (lygiavertiškumo principas) ir dėl jų naudojimasis Sąjungos teisėje nustatytomis teisėmis neturi tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas).

Šiuo aspektu atkreiptas dėmesys, kad rėmimasis lygiavertiškumo principu suponuoja, jog nagrinėjama taisyklė vienodai taikoma tiek Sąjungos, tiek nacionalinės teisės pažeidimu grindžiamiems ieškiniams, kurių dalykas ir pagrindas panašūs. Todėl nacionalinė taisyklė, kuria siekiama nubausti tik už Sąjungos teisės pažeidimą, negali būti tinkamas palyginimo pagrindas siekiant užtikrinti šio principo laikymąsi. Veiksmingumo principas turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama nemokėti šių delspinigių pagal nacionalinės teisės nuostatas, pagal kurias delspinigiai turi būti mokami tik pasibaigus nepagrįstai išmokėtos sumos grąžinimo terminui.

²³ 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006, nustatantis bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo bei panaikinantį Reglamentą (EB) N. 1260/1999.

²⁴ Aptariamo sprendimo versijos lietuvių kalba 36 punkto antrajame sakinyje padaryta vertimo klaida (žr. pļ. sprendimo versijų prancūzų ir anglų kalbomis 36 punktą).

Dėl nacionalinio teismo teisės mažinti delspinigius, atsižvelgiant į finansinės paramos gavėjo padarytus pažeidimus tuo atveju, kai nacionalinė finansinę paramą administruojanti institucija už šiuos pažeidimus netaikė finansinės korekcijos

Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, kad nacionaliniam teismui nedraudžiama dėl „pažeidimų“, kaip jie suprantami pagal Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punktą, nustatytų vykdamas finansavimo sutartį ir remiantis proporcingumo principu, sumažinti ERPF finansavimo gavėjui mokėtinų delspinigių sumą net ir tuo atveju, kai vadovaujančioji institucija dėl to neatliko jokio finansinio koregavimo. Tačiau teismas turi patikrinti, ar finansavimo gavėjui mokėtinų delspinigių sumažinimas pagal bendrojo sumų, kurias nepagrįstai įpareigota sumokėti, grąžinimo principą pažeidimų, kaip jie suprantami pagal Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punktą, atveju atitinka proporcingumo principą, patikslintą šio reglamento 98 straipsnio 1 ir 2 dalyse.

[Prieiga internete](#)

ELEKTRONINIS PARAŠAS

2024 m. spalio 17 d. sprendimas byloje *Jarocki, C-302/23*

Vidaus rinka – Elektroninė atpažintis ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugos – Reglamentas Nr. 910/2014²⁵ – 25 straipsnis – Elektroniniai parašai – Teisinė galia ir įrodomoji vertė teismo procese – Nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos leidžiama elektroniniu būdu pateikti teismams elektroniniu parašu pasirašytus procesinius dokumentus – Būtinybė šiems teismams turėti tinkamą informacinę sistemą

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl Reglamento Nr. 910/2014 2 straipsnio 1 ir 3 dalių bei 25 straipsnio 1 ir 2 dalių išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Marek Jarocki ir C. J. ginčą dėl prašymo išduoti vykdomąjį įrašą, kad būtų tęsiamas išieškojimas iš C. J. ir jo sutuoktinei bendrai priklausančio nekilnojamojo turto.

Pagrindinėje byloje susiklostė tokia situacija, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepriėmė ieškovo nemokamos teisinės pagalbos prašymo, nes nebuvo pašalinti formos trūkumai, visų pirma dėl to, kad šis prašymas nebuvo pasirašytas ranka, o, pasirašius elektroniniu būdu naudojant patikimą parašą, jis buvo atsiųstas elektroniniu paštu. Šis teismas taip pat nurodė, kad daugelis Lenkijos teismų neturi informacinės sistemos, kuri leistų pateikti procesinius dokumentus elektroniniu būdu, todėl jie atsisako priimti elektroniniu būdu pasirašytus procesinius dokumentus. Taigi bent jau bendrosios teisės civiliniame procese priimami tik ranka pasirašyti dokumentai.

Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 910/2014 2 straipsnio 1 ir 3 dalys bei 25 straipsnio 1 ir 2 dalys turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias procesinis dokumentas teismui gali būti pateiktas elektroniniu būdu ir pasirašytas elektroniniu parašu, tik jeigu šis teismas turi tinkamą informacinę sistemą ir kai jis pateikiamas naudojantis šia sistema.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl elektroniniu parašu pasirašyto procesinio dokumento pateikimo teismui (tik per atitinkamą informacinę sistemą)

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, remiantis pačia Reglamento Nr. 910/2014 25 straipsnio 1 dalies formuluoote, negalima atsisakyti pripažinti elektroninio parašo teisinės galios ir jo tinkamumo naudoti kaip

²⁵ 2014 m. liepos 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje, kuriuo panaikinama Direktyva 1999/93/EB.

įrodymo teismo procese „tik dėl to“, kad parašas yra elektroninis arba kad jis neatitinka kvalifikuoto elektroninio parašo reikalavimų.

Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad pagal šią nuostatą nacionaliniams teismams nedraudžiama pripažinti elektroninių parašų negaliojančiais, tačiau įtvirtinamas bendrasis principas, pagal kurį minėtiems teismams draudžiama teismo procesuose atsisakyti pripažinti elektroninių parašų galią ir įrodomąją vertę vien dėl to, kad tie parašai yra elektroninės formos arba neatitinka šiame reglamente nustatytų reikalavimų, kad būtų laikomi „kvalifikuot[ais] elektronini[ais] paraš[ais]“ (2022 m. spalio 20 d. sprendimo *Ekofrukt*, C-362/21, EU:C:2022:815, 35 punktas ir 2024 m. vasario 29 d. sprendimo *V. B. Trade*, C-466/22, EU:C:2024:185, 34 punktas).

Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad nors Reglamentu Nr. 910/2014 siekiama užtikrinti, kad nebūtų atsisakoma pripažinti elektroninio parašo teisinės galios tik dėl to, kad jis yra tokios formos, juo neribojama valstybių narių laisvė numatyti formalius reikalavimus (šiuo klausimu žr. 2022 m. spalio 20 d. sprendimo *Ekofrukt*, C-362/21, EU:C:2022:815, 39 punktą).

Todėl Reglamentas Nr. 910/2014 neturi įtakos procesiniams formalumams, kaip antai tiems, kuriais nacionalinėje teisėje nustatoma procesinių dokumentų pateikimo teismams tvarka.

Nustatyta, kad pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamus nacionalinės teisės aktus draudžiama teismui elektroninėmis priemonėmis pateikti procesinį dokumentą su elektroniniu parašu ne dėl to, kad tik rašytinis parašas gali būti laikomas parašu, kaip tai suprantama pagal Civilinio proceso kodekso 126 straipsnio 1 dalies 6 punktą, bet dėl to, kad pagal šio kodekso 125 straipsnio 21a dalį procesiniai dokumentai teismui gali būti pateikiami elektroniniu būdu tik naudojant tinkamą informacinę sistemą, kurią turi turėti šis teismas. Be to, tuo atveju, kai teismas turi tokią sistemą, elektroniniu būdu pasirašytų procesinių dokumentų pateikimas per tokią sistemą sukelia tokias pačias teises pasekmes, kokios pagal Lenkijos teisę paprastai priskiriamos procesinio dokumento pateikimui teismui. Taigi tokiu atveju, kai procesinis dokumentas teismui pateikiamas elektroniniu būdu, nors šis teismas neturi tinkamos informacinės sistemos, kuria naudojantis turi būti pateikti dokumentai, neatsisakoma priimti tokio procesinio dokumento „vien dėl to“, kad ant šio dokumento esantis parašas yra elektroninės formos arba neatitinka kvalifikuotam elektroniniam parašui keliamų reikalavimų.

Teisingumo Teismas išaiškino, kad Reglamento Nr. 910/2014 2 straipsnio 1 ir 3 dalys bei 25 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias procesinis dokumentas teismui gali būti pateiktas elektroniniu būdu ir pasirašytas elektroniniu parašu, tik jeigu šis teismas turi tinkamą informacinę sistemą ir kai jis pateikiamas naudojantis šia sistema.

[Prieiga internete](#)

EUROPOS SĄJUNGOS BENDROJO TEISMO TEISĖJŲ SKYRIMAS

Didžiosios kolegijos 2024 m. liepos 29 d. sprendimas byloje *Valančius*, C-119/23

ESS 19 straipsnio 2 dalies trečia pastraipa – SESV 254 straipsnio antra pastraipa – Europos Sąjungos Bendrojo Teismo teisėjų skyrimas – Nepriklausomumo garantijos – Aukštoms teisėjo pareigoms keliami reikalavimai – Nacionalinė kandidato į Europos Sąjungos Bendrojo Teismo teisėjo pareigas siūlymo procedūra – Už kandidatų vertinimą atsakinga nepriklausomų ekspertų grupė – Kandidatų, atitinkančių ESS 19 straipsnio 2 dalies trečiojoje pastraipoje ir SESV 254 straipsnio antroje pastraipoje numatytus reikalavimus, eiliškumo sąrašas – Į eiliškumo sąrašą įtraukto kandidato, kuris nėra aukščiausią vietą eiliškumo sąraše užėmęs kandidatas, siūlymas – SESV 255 straipsnyje numatyto komiteto nuomonė dėl kandidatų tinkamumo

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl ESS 19 straipsnio 2 dalies trečios pastraipos ir SESV 254 straipsnio antros pastraipos išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Virgilijaus Valančiaus ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Lietuvos vyriausybė) ginčą dėl nutarimų siūlyti Lietuvos Respublikos kandidatą į Europos Sąjungos Bendrojo Teismo teisėjo pareigas teisėtumo.

Atlikus Lietuvos Respublikos kandidato į Bendrojo Teismo teisėjo pareigas atrankos procedūrą, 2021 m. gegužės 11 d. teisingumo ministras Lietuvos vyriausybei pateikė nutarimo, kuriuo pasiūlyta aukščiausią vietą eiliškumo sąraše užėmusio asmens, t. y. V. Valančiaus, kandidatūra eiti Bendrojo Teismo teisėjo pareigas, projektą. Tačiau 2022 m. balandžio 6 d. nutarimu Lietuvos vyriausybė kreipėsi į Lietuvos Respublikos Prezidentą ir Seimą su prašymu pritarti asmens, eiliškumo sąraše užėmusio antrą vietą, kandidatūros siūlymui. 2022 m. gegužės 4 d. nutarimu Lietuvos vyriausybė, gavusi Lietuvos Respublikos Prezidento ir Seimo pritarimą, pasiūlė šio asmens kandidatūrą eiti Bendrojo Teismo teisėjo pareigas.

2022 m. gegužės 18 d. V. Valančius kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą, prašydamas panaikinti pastarąjį nutarimą ir įpareigoti Vyriausybę atnaujinti pretendentų į Bendrąjį Teismą derinimo ir siūlymo procedūras teisės aktų nustatyta tvarka, teikiant derinimui ir siūlymui darbo grupės geriausiai įvertintą kandidatą.

2022 m. liepos 5 d. SESV 255 straipsnyje numatytam komitetui pateikus nepalankią nuomonę dėl Lietuvos vyriausybės pasiūlytos kandidatūros, 2022 m. rugsėjo 14 d. nutarimu Lietuvos vyriausybė pateikė prašymą Lietuvos Respublikos Prezidentui ir Seimui pritarti asmens, eiliškumo sąraše užėmusio trečią vietą, t. y. Sauliaus Luko Kalėdos, kandidatūros siūlymui į Bendrojo Teismo teisėjus.

Savo klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs Vilniaus apygardos administracinis teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar ESS 19 straipsnio 2 dalies trečia pastraipa ir SESV 254 straipsnio antra pastraipa turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiama valstybės narės vyriausybei, sudariusiai nepriklausomų ekspertų grupę, kuriai pavesta įvertinti kandidatus eiti Bendrojo Teismo teisėjo pareigas ir sudaryti kandidatų, atitinkančių šiose nuostatose numatytus reikalavimus, eiliškumo sąrašą, iš į šį sąrašą įtrauktų kandidatų pasiūlyti kitą, o ne aukščiausią vietą jame užėmusį kandidatą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl ne aukščiausią vietą eiliškumo sąraše užėmusio kandidato teikimo eiti Bendrojo Teismo teisėjo pareigas

Teisingumo Teismas priminė, kad teismų nepriklausomumo reikalavimas sukonkretina pagrindinę teisinės valstybės vertybę, įtvirtintą ESS 2 straipsnyje, ir taikomas tiek Sąjungos lygmeniu, būtent Bendrojo Teismo teisėjams, tiek valstybių narių lygmeniu nacionaliniams teismams. Bendrojo Teismo teisėjų skyrimo materialinės sąlygos ir procedūrinė tvarka turi leisti pašalinti bet kokias pagrįstas teisės subjektų abejones dėl to, ar šie teisėjai atitinka ESS 19 straipsnyje ir SESV 254 straipsnyje Bendrojo Teismo teisėjo pareigoms keliamus nepriklausomumo ir profesinių gebėjimų reikalavimus. Šiuo tikslu, be kita ko, būtina užtikrinti visos Bendrojo Teismo teisėjų skyrimo procedūros vientisumą, taigi ir jos rezultatą kiekviename iš trijų šių procedūrą sudarančiame etape.

Visų pirma dėl nacionalinio kandidato į Bendrojo Teismo teisėjo pareigas pasiūlymo etapo pažymėta, kad, Sąjungos teisėje nesant konkrečių nuostatų šiuo klausimu, kiekvienos valstybės narės vidaus teisės sistemoje turi būti nustatyta tokio kandidato pasiūlymo procedūrinė tvarka ir dėl šios tvarkos teisės subjektams negali kilti pagrįstų abejonių dėl to, ar siūlomas kandidatas atitinka ESS 19 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje ir SESV 254 straipsnio antroje pastraipoje numatytus reikalavimus. Kiekviena valstybė narė išsaugo diskreciją numatyti kandidato į Bendrojo Teismo teisėjo pareigas atrankos ir pasiūlymo procedūrą arba jos nenumatyti.

Kiek tai susiję su materialinėmis kandidatų į Bendrojo Teismo teisėjo pareigas atrankos ir siūlymo sąlygomis, valstybės narės, nors ir turi didelę diskreciją jas nustatyti, vis dėlto turi užtikrinti, kad siūlomi kandidatai atitiktų nepriklausomumo ir profesinių gebėjimų reikalavimus, numatytus ESS 19 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje ir SESV 254 straipsnio antroje pastraipoje, nesvarbu, kokia procedūrinė tvarka būtų taikoma šiuo tikslu.

Konstatuota, kad jeigu valstybė narė nustato kandidatų į Bendrojo Teismo teisėjo pareigas atrankos procedūrą, per kurią grupė, kurią daugiausia sudaro nepriklausomi ekspertai, turi įvertinti šiuos kandidatus ir sudaryti kandidatų, atitinkančių ESS 19 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje ir SESV 254 straipsnio antroje pastraipoje numatytus reikalavimus, eiliškumo sąrašą, vien to, kad šios valstybės narės vyriausybė nusprendė pasiūlyti į šį eiliškumo sąrašą įtrauktą kitą kandidatą, o ne aukščiausią vietą jame užėmusį kandidatą, savaime nepakanka, kad būtų galima daryti išvadą, jog šis pasiūlymas gali sukelti pagrįstų abejonių dėl to, ar siūlomas kandidatas atitinka šiuos reikalavimus.

Antra, priimdamas nuomonę dėl valstybių narių pasiūlytų kandidatų tinkamumo SESV 255 straipsnyje numatytas komitetas turi patikrinti, ar siūlomas kandidatas atitinka nepriklausomumo ir profesinių gebėjimų reikalavimus. Kad atliktų tokį patikrinimą, SESV 255 straipsnyje numatytas komitetas gali paprašyti vyriausybės, pateikusios pasiūlymą, pateikti jam papildomą informaciją arba kitus duomenis, kuriuos jis mano esant reikalingus savo pasitarimams.

Trečia, užduotis užtikrinti, kad būtų laikomasi ESS 19 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje ir SESV 254 straipsnio antroje pastraipoje numatytų reikalavimų, taip pat tenka valstybių narių vyriausybėms per jų atstovus, kai jos, atsižvelgdamos į SESV 255 straipsnyje numatyto komiteto nuomonę, nusprendžia Bendrojo Teismo teisėju paskirti vienos iš šių vyriausybių pasiūlytą kandidatą. Iš tiesų paskirtas kandidatas tampa Sąjungos teisėju ir neatstovauja jį pasiūliusiai valstybei narei.

Nagrinėtu atveju iš Atrankos tvarkos aprašo 1–3, 13, 15, 19 ir 21–23 punktų buvo matyti, kad visų pirma ši ekspertų grupė turėjo įvertinti kandidatus, atsižvelgdama į šiose nuostatose numatytus reikalavimus, kuriuos savo veiklos ataskaitose patikslino SESV 255 straipsnyje numatytas komitetas. Be to, į minėtos grupės sudarytą eiliškumo sąrašą buvo įtraukti tik tie kandidatai, kuriuos ji laikė atitinkančiais šiuos reikalavimus. Galiausiai tai, kad ta pati grupė nurodė aukščiausią vietą šiame eiliškumo sąraše užėmusį kandidatą, buvo tik rekomendacija Lietuvos vyriausybei, kuri pagal Vyriausybės įstatymo 52 straipsnio 3 dalį turėjo pasiūlyti kandidatą į Bendrojo Teismo teisėjus.

Tai, kad SESV 255 straipsnyje numatytas komitetas pateikė palankią nuomonę dėl Lietuvos vyriausybės pasiūlyto kandidato, kuris į minėtą eiliškumo sąrašą buvo įrašytas trečioje vietoje, patvirtino, kad valstybių narių vyriausybių sprendimas paskirti šį kandidatą atitiko ESS 19 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje ir SESV 254 straipsnio antroje pastraipoje numatytus reikalavimus.

Teisingumo Teismas išaiškino, kad ESS 19 straipsnio 2 dalies trečia pastraipa ir SESV 254 straipsnio antra pastraipa turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas nedraudžiama valstybės narės vyriausybei, sudariusiai nepriklausomų ekspertų grupę, kuriai pavesta įvertinti kandidatus eiti Europos Sąjungos Bendrojo Teismo teisėjo pareigas ir sudaryti kandidatų, atitinkančių šiose nuostatose numatytus reikalavimus, eiliškumo sąrašą, iš jį sąrašą įtrauktų kandidatų pasiūlyti kitą, o ne aukščiausią vietą eiliškumo sąraše užėmusį kandidatą, jeigu siūlomas kandidatas atitinka šiuos reikalavimus.

[Prieiga internete](#)

TEISĖ Į VEIKSMINGĄ TEISINĘ GYNYBĄ

Didžiosios kolegijos 2024 m. liepos 11 d. sprendimas sujungtose bylose *Hann-Invest, C-554/21, C-622/21 ir C-727/21*

ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa – Teisėjų nepriklausomumas – Pagal įstatymą įsteigtas teismas – Teisingas bylos nagrinėjimas – Teismo sprendimų registro tarnyba – Nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta antrosios instancijos teismuose įsteigti sprendimus registruojančio teisėjo, praktiškai galinčio sustabdyti teismo sprendimo paskelbimą, duoti nurodymus teisėjų kolegijoms ir reikalauti sušaukti skyriaus susirinkimą, pareigybę – Nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias teismo skyriaus ar visų teismo teisėjų susirinkimas gali priimti privalomas „teisines pozicijas“ bylose, įskaitant tas, kuriose jau įvyko pasitarimai

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant tris ginčus: pirmieji du ginčai kilo dėl išlaidų, patirtų atliekant veiksmus nemokumo byloje, išieškojimo, o trečiasis ginčas buvo susijęs su pateiktu prašymu pradėti restruktūrizavimo teismo tvarka procedūrą.

Nustatyta, kad Kroatijos apeliacinis komercinis teismas išnagrino tris apeliacinius skundus ir vienbalsiai juos atmetė, taip patvirtindamas pirmojoje instancijoje priimtus sprendimus. To teismo teisėjai pasirašė sprendimus ir tuomet pagal Teismų procedūros reglamento 177 straipsnio 3 dalį juos perdavė Teismo sprendimų registro tarnybai.

Vis dėlto sprendimus registruojantis teisėjas atsisakė įregistruoti šiuos teismo sprendimus ir grąžino juos atitinkamoms teisėjų kolegijoms kartu su raštu, nurodydamas, kad nepitaria tuose sprendimuose pasirinktai pozicijai.

Atsisakius įregistruoti pirmąjį kolegijos sprendimą, ji susirinko į naujus pasitarimus, per kuriuos pakartotinai išnagrinėjo apeliacinį skundą ir sprendimus registruojančio teisėjo nuomonę; ji nusprendė nekeisti savo ankstesnio sprendimo. Taigi ji priėmė naują sprendimą ir perdavė jį Teismo sprendimų registro tarnybai.

Teikdamas pirmenybę kitokiai teisei pozicijai, sprendimus registruojantis teisėjas minėtą bylą perdavė prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo Komercinių bylų ir kitų ginčų skyriui, kad ginčijamas teisės klausimas būtų išnagrinėtas jo susirinkime.

Susirinkime minėtas skyrius priėmė „teisinę poziciją“, patvirtindamas sprendimus registruojančio teisėjo pasirinktą sprendimą. Tuomet byla buvo grąžinta atitinkamai teisėjų kolegijai, kad ji priimtų sprendimą pagal šią „teisinę poziciją“.

Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas manė, kad toks teisėjas, kaip sprendimus registruojantis teisėjas, apie kurį šalys nežino, kurio vaidmuo nėra numatytas apeliaciniais skundams taikomose proceso teisės normose ir kuris nėra aukštesnės instancijos teismas, bet gali paskatinti bylą nagrinėjusią teisėjų kolegiją pakeisti savo sprendimą, gali daryti didelį poveikį teisėjų nepriklausomumui.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, be kita ko, siekė išsiaiškinti, ar ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa (valstybės narės numato teisių gynimo priemones, būtinas užtikrinant veiksmingą teisminę apsaugą Sąjungos teisei priklausančiose srityse) turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiamas kitų asmenų, vykdančių funkcijas teisme, „kišimasis“ į to teismo kolegijos teisminę veiklą, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėse bylose.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl bylų nagrinėjusios teisėjų kolegijos, kaip vienintelio teismo, turinčio nuspręsti dėl bylos baigties

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal Sąjungos teisę draudžiama nacionalinėje teisėje numatyti nacionalinio teismo vidaus mechanizmą, pagal kurį:

- 1) bylą nagrinėjusios teisėjų kolegijos sprendimo kopija gali būti išsiųsta šalims ir taip užbaigta byla tik jeigu jo turinį patvirtino šiai kolegijai nepriklausantis sprendimus registruojantis teisėjas;
- 2) priimdamas „teisinę poziciją“ to teismo skyriaus susirinkimas gali įpareigoti bylą nagrinėjusią teisėjų kolegiją pakeisti savo ankstesnio sprendimo turinį, kai į šio skyriaus susirinkimo sudėtį taip pat įeina kiti nei šios kolegijos teisėjai ir tam tikru atveju asmenys, nepriklausantys atitinkamam teismui, kuriems šalys neturi galimybės pateikti savo argumentų.

Pirmuoju aspektu Teisingumo Teismas atkreipė dėmesį, kad teisės kreiptis į nepriklausomą pagal įstatymą įsteigtą teismą garantija reiškia, kad bylą nagrinėjantis konkrečios sudėties teismas turi būti vienintelis sprendimą, kuriuo užbaigiamas procesas, priimantis teismas. Teisėjų kolegijos turi būti sudaromos pagal skaidrias ir teisės subjektams žinomas taisykles, užkertančias kelią nederamai kištis joms nepriklausantiems asmenims, kuriems šalys negalėjo pateikti savo argumentų.

Antruoju aspektu Teisingumo Teismas akcentavo, kad, siekiant išvengti teismų praktikos skirtumų arba juos pašalinti ir taip užtikrinti nuo teisinės valstybės principo neatsiejamą teisinį saugumą, procesinis mechanizmas, leidžiantis nacionalinio teismo teisėjui, nepriklausančiam kompetentingai teisėjų kolegijai, perduoti bylą nagrinėti išplėstinei šio teismo kolegijai, nepažeidžia iš ESS 19 straipsnio 1 dalies antros pastraipos kylančių reikalavimų, jeigu byloje dar neįvyko iš pradžių paskirtos teisėjų kolegijos pasitarimų, aplinkybės, kurioms esant galimas toks perdavimas, yra aiškiai nurodytos taikytinuose teisės aktuose ir dėl šio perdavimo iš atitinkamų asmenų neatimama galimybė dalyvauti nagrinėjant bylą šioje išplėstinėje teisėjų kolegijoje. Be to, iš pradžių paskirta teisėjų kolegija visada gali priimti sprendimą dėl tokio perdavimo.

[Prieiga internete](#)

Didžiosios kolegijos 2024 m. liepos 29 d. sprendimas byloje *Protectus*, C-185/23

Sprendimas 2013/488/ES²⁶ – Įslaptinta informacija – Įmonės patikimumą patvirtinantis pažymėjimas – Pažymėjimo panaikinimas – Įslaptintos informacijos, kuria grindžiamas panaikinimas, neatskleidimas – Chartijos²⁷ 47 straipsnis – Pareiga motyvuoti – Galimybė susipažinti su byla – Rungimosi principas – Chartijos 51 straipsnis – Sąjungos teisės įgyvendinimas

Bylos aplinkybės

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl Chartijos 47 straipsnio ir 51 straipsnio 1 ir 2 dalių išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant įmonės Protectus ir Slovakijos Respublikos nacionalinio parlamento komiteto, skirto Nacionalinio saugumo tarnybos sprendimams peržiūrėti (toliau – komitetas) ginčą dėl to, kad šis komitetas atmetė Protectus pateiktą skundą dėl Nacionalinio saugumo tarnybos (toliau – NST) sprendimo panaikinti šiai įmonei išduotą leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija ir atitinkamai panaikinti jos turėtą įmonės patikimumą patvirtinantį pažymėjimą.

Pagal pagrindinės bylos aplinkybes nustatyta, kad 2018 m. rugsėjį NST išdavė įmonei Protectus leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Visiškai slapta“, taip pat perduoti ir rengti įslaptintą informaciją, žymimą slaptumo žyma „Slapta“. 2018 m. lapkritį NST taip pat išdavė Protectus įmonės patikimumą patvirtinantį pažymėjimą (toliau – JPPP) dėl slaptumo žymos SECRET UE / ES SECRET. Dėl šio pažymėjimo įmonei buvo suteikta teisė prieiti prie Europos Sąjungos įslaptintos informacijos (ESI).

Vėliau NST gavo neįslaptintos informacijos apie tai, kad, be kita ko, dėl Protectus arba jos valdybos narių pradėti tyrimai baudžiamojoje byloje. NST taip pat gavo kitos informacijos iš savo šaltinių arba kitų institucijų, t. y. informacijos, kuri buvo pripažinta įslaptintais rašytiniais įrodymais.

NST suteikė Protectus galimybę pateikti paaiškinimus dėl turimos neįslaptintos informacijos.

2020 m. rugpjūčio mėn. sprendimu NST panaikino Protectus išduotą leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija ir JPPP, tai motyvuojant saugumo pažeidimo rizika dėl komercinių ryšių, galinčių pakenkti Slovakijos Respublikos interesams saugumo srityje, ir veiksmų, prieštaraujančių šios valstybės narės ekonominiams interesams.

Protectus skundas dėl tokio sprendimo buvo atmetas 2020 m. lapkričio 4 d. komiteto sprendimu. Pastarasis sprendimas buvo motyvuotas, be kita ko, darant nuorodą į įslaptintą informaciją, kurios turinys jame nebuvo nurodytas, ir nei Protectus, nei jos advokatas neturėjo galimybės susipažinti su šia informacija, nes NST direktorius atmetė šio advokato prašymą leisti su ja susipažinti.

Pasikreipus į teismą, 2022 m. spalį Slovakijos Respublikos Aukščiausiojo administracinio teismo kolegijos, nagrinėjusio Protectus skundą, pirmininkas nusprendė neleisti įmonei susipažinti su įslaptintomis bylos medžiagos dalimis, tada atmetė Protectus advokato prašymą leisti susipažinti su įslaptintais rašytiniais įrodymais, tačiau paprašė NST įvertinti tokios informacijos atskleidimo galimybę. 2022 m. lapkritį NST leido Protectus susipažinti su dviem įslaptintais rašytiniais įrodymais, tačiau atsisakė leisti susipažinti su kitais įslaptintais rašytiniais įrodymais, nes leidus su jais susipažinti būtų atskleisti informacijos šaltiniai. 2023 m. sausį, remdamasis, be kita ko, Chartijos 47 straipsniu, įmonės advokatas dar kartą paprašė leisti susipažinti su visais įrodymais.

Tokiame kontekste bylą nagrinėjantis teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl Chartijos taikymo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl leidimo dirbti su įslaptinta ES informacija panaikinimo priskyrimo ES teisės įgyvendinimo sferai

Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar Chartijos 51 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad nacionalinio teismo atliekama sprendimo, pirma, panaikinti leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, leidžiantį susipažinti su valstybės narės įslaptinta informacija, ir, antra, dėl šio leidimo panaikinimo atitinkamai panaikinti įmonės

²⁶ 2013 m. rugsėjo 23 d. Tarybos sprendimas 2013/488/ES dėl ES įslaptintos informacijos apsaugai užtikrinti skirtų saugumo taisyklių.

²⁷ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija.

patikimumą patvirtinantį pažymėjimą, leidžiantį susipažinti su ESJl pagal Sprendimo 2013/488 11 straipsnį ir V priedą, teisėtumo kontrolės objektas yra aktai, kuriais įgyvendinama Sąjungos teisė, kaip tai suprantama pagal šio 51 straipsnio 1 dalį.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šiame Sąjungos teisės raidos etape joje nėra akto, kuriuo būtų nustatytos bendrosios taisyklės dėl valstybių narių sprendimų, priimtų siekiant suteikti galimybę susipažinti su įslaptinta informacija pagal nacionalines taisykles.

Atsižvelgiant į Sprendime 2013/488, kuriuo nustatomos pareigos valstybėms narėms, nustatytas taisykles, priemonės, kurių valstybės narės imasi siekdamos užtikrinti pramoninį saugumą, kai reglamentuoja prieigą prie ESJl, susijusias su sutartimis, kurias atsižvelgdama į JPPP išdavimą ir kontrolę sudarė Taryba, reikia laikyti įgyvendinančiomis Sąjungos teisę. Kai nacionalinė valdžios institucija panaikina JPPP, kaip tai suprantama pagal minėto sprendimo V priedo 13 punktą, tai reiškia tokį įgyvendinimą.

Teisingumo Teismas išaiškino, kad Chartijos 51 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip:

- nacionalinio teismo atliekamos sprendimo panaikinti leidimą dirbti ir susipažinti su įslaptinta informacija, leidžiantį susipažinti su valstybės narės įslaptinta informacija, teisėtumo kontrolės objektas nėra aktas, kuriuo įgyvendinama Sąjungos teisė, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą,
- tokio teismo atliekamos sprendimo dėl įmonės patikimumą patvirtinančio pažymėjimo, leidžiančio susipažinti su Europos Sąjungos įslaptinta informacija pagal Sprendimo 2013/488/ES 11 straipsnį ir V priedą, panaikinimo todėl, kad panaikintas toks leidimas dirbti ir susipažinti su įslaptinta informacija, teisėtumo kontrolės objektas yra aktas, kuriuo įgyvendinama Sąjungos teisė, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį.

Dėl įmonės informavimo apie įslaptintą informaciją, lėmusią įmonės patikimumą patvirtinančio pažymėjimo panaikinimą, ribojimo

Antruoju ir trečiuoju klausimais, kuriuos Teismas nagrinėjo kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar Chartijos 47 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad, pirma, pagal jį draudžiami nacionalinės teisės aktai ir praktika, pagal kuriuos sprendime panaikinti JPPP, kaip tai suprantama pagal Sprendimą 2013/488, nenurodyta įslaptinta informacija, pateisinanti tokį panaikinimą, kartu numatant, kad teismas, turintis jurisdikciją vertinti tokio panaikinimo teisėtumą, turi galimybę susipažinti su šia informacija ir kad buvusios šio JPPP turėtojos advokatas gali susipažinti su šia informacija tik gavęs atitinkamų nacionalinių institucijų sutikimą ir su sąlyga, kad bus užtikrintas jos konfidencialumas, ir, antra, jeigu pagal šį straipsnį tokie teisės aktai ir praktika būtų draudžiami, nacionalinis teismas įgaliojamas pats perduoti buvusiai minėto JPPP turėtojai, prireikus per jos advokatą, tam tikrą įslaptintą informaciją, jei šios informacijos nepateikimas šiai buvusiai turėtojai ar jos advokatui neatrodo pateisinamas.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, esant tokiai situacijai, kai JPPP panaikinimas, kaip tai suprantama pagal Sprendimą 2013/488, grindžiamas tik kito patikimumą patvirtinančio leidimo panaikinimu, šio JPPP panaikinimo teisminė kontrolė gali būti veiksminga, tik jeigu buvęs JPPP turėtojas gali susipažinti su motyvais, kuriais grindžiamas to kito patikimumą patvirtinančio leidimo panaikinimas, nes tik susipažinęs su šiais motyvais jis galės suprasti priežasčių, dėl kurių galiausiai buvo panaikintas tas JPPP, pobūdį, taigi prireikus ir ginčyti šias priežastis.

Žinoma, privalomieji pagrindai, susiję, be kita ko, su valstybės saugumo ar tarptautinių santykių apsauga, gali neleisti, kad buvusiam JPPP turėtojui, kaip tai suprantama pagal Sprendimą 2013/488, būtų pateikta visa ar dalis informacijos, kuria grindžiamas šio JPPP panaikinimas. Vis dėlto tokiais atvejais kompetentingas nacionalinis teismas, kuriame negalima remtis šios informacijos slaptumu ar konfidencialumu, atlikdamas teisminę kontrolę turi taikyti tokią techniką, kuri leistų jam suderinti, pirma, šiuos privalomuosius pagrindus, ir, antra, būtinybę pakankamai užtikrinti teisės subjektui, kad būtų paisoma jo procesinių teisių, pavyzdžiui, teisės būti išklausytam ir rungimosi principo (pagal analogiją žr. 2013 m. liepos 18 d. sprendimo *Komisija ir kt. / Kadi*, C-584/10 P, C-593/10 P ir C-595/10 P, EU:C:2013:518, 125 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

JPPP panaikinimo, kaip tai suprantama pagal Sprendimą 2013/488, teisėtumo teisminės kontrolės srityje valstybės narės turi priimti taisykles, pagal kurias šio panaikinimo teisėtumo kontrolę atliekantis

teismas galėtų susipažinti su visais motyvais ir susijusiais įrodymais, kuriais remiantis ĮPPP buvo panaikintas (pagal analogiją žr. 2013 m. birželio 4 d. sprendimo ZZ, C-300/11, EU:C:2013:363, 59 punktą). Būtina, kad teismui būtų pavesta nepriklausomai patikrinti visas teises ir faktines aplinkybes, kuriomis remiasi kompetentinga nacionalinė institucija.

Jeigu šis teismas prieina prie išvados, kad valstybės saugumui neprieštarauja bent dalies tikslios ir išsamios informacijos apie motyvus, kuriais grindžiamas ĮPPP panaikinimas, kaip tai suprantama pagal Sprendimą 2013/488, atskleidimas, jis kompetentingai nacionalinės valdžios institucijai suteikia galimybę atitinkamam asmeniui pranešti trūkstantus motyvus ir įrodymus. Jeigu ši institucija neleidžia jų atskleisti, minėtas teismas nagrinėja tokio sprendimo teisėtumą, remdamasis tik tais motyvais ir įrodymais, kurie buvo atskleisti (pagal analogiją žr. 2013 m. birželio 4 d. sprendimo ZZ, C-300/11, EU:C:2013:363, 63 punktą ir 2013 m. liepos 18 d. sprendimo *Komisija ir kt. / Kadi*, C-584/10 P, C-593/10 P ir C-595/10 P, EU:C:2013:518, 127 punktą).

Priešingu atveju, jei paaiškėja, kad svarbūs valstybės saugumo veiksniai tikrai trukdo informaciją atskleisti, teismo peržiūra turi būti vykdoma procedūros, užtikrinančios pusiausvyrą tarp šių veiksnių ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą, kontekste. Bet kuriuo atveju svarbu, kad suinteresuotajam asmeniui būtų pranešta apie motyvų, kuriais grindžiamas šis panaikinimas, esmę.

Teisingumo Teismas išaiškino, kad Chartijos 47 straipsnis turi būti aiškinamas taip:

– pirma, pagal jį nedraudžiami nacionalinės teisės aktai ir praktika, pagal kuriuos sprendime panaikinti įmonės patikimumą patvirtinanti pažymėjimą, kaip tai suprantama pagal Sprendimą 2013/488, nenurodyta įslaptinta informacija, kuria grindžiamas toks panaikinimas, dėl privalomųjų pagrindų, susijusių, pavyzdžiui, su valstybės saugumo ar tarptautinių santykių apsauga, kartu numatant, kad teismas, turintis jurisdikciją vertinti minėto panaikinimo teisėtumą, turi galimybę susipažinti su šia informacija ir kad buvusio šio pažymėjimo turėtojo advokatas gali susipažinti su šia informacija tik gavęs atitinkamų nacionalinių institucijų sutikimą ir su sąlyga, kad bus užtikrintas jos konfidencialumas, jeigu šis teismas užtikrina, kad informacijos neatskleidimas neviršytų to, kas griežtai būtina, ir kad apie tokio panaikinimo esminius motyvus buvusiam minėto pažymėjimo turėtojui bet kuriuo atveju būtų pranešta taip, kad būtų tinkamai atsižvelgta į būtiną įrodymų konfidencialumą,

– antra, jeigu pagal Chartijos 47 straipsnį tokie teisės aktai ir praktika būtų draudžiami, pagal jį nereikalaujama, kad kompetentingas nacionalinis teismas pats pateiktų tam tikrą įslaptintą informaciją buvusiam įmonės patikimumą patvirtinančio pažymėjimo turėtojui, prireikus per jo advokatą, jei šios informacijos nepateikimas šiam buvusiam turėtojui ar jo advokatui neatrodo pateisinamas. Prireikus tai turi padaryti kompetentinga nacionalinė institucija. Jeigu ši institucija neleidžia pateikti šios informacijos, šis teismas nagrinėja tokio įmonės patikimumą patvirtinančio pažymėjimo panaikinimo teisėtumą, remdamasis tik tais motyvais ir įrodymais, kurie buvo pateikti.

[Prieiga internete](#)